

Kotoutumisen tavoitteet, tukimuodot ja kaksisuuntaisuus matalan kynnyksen tukitoiminnassa

Tarkastelussa Kotoutumisen tukena -sivuston toimintakuvaukset

Nia Pesonen

Maisterintutkielma

Sosiaalityö

Valtiotieteellinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Syyskuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sosiaalitieteiden maisteriohjelma	
Tekijä – Författare – Author Nia Pesonen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kotoutumisen tavoitteet, tukimuodot ja kaksisuuntaisuus matalan kynnyksen tukitoiminnassa – Tarkastelussa Kotoutumisen tukena -sivuston toimintakuvaukset			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Sosiaalityö			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Syyskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 72 s. + 1 liite
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan kotoutumista matalan kynnyksen kotouttavan toiminnan kuvausten kautta. Tarkempina näkökulmina ovat: 1) Millaisia tavoitteita maahan muuttaneiden kotoutumiselle asetetaan, ja millaisiin kotoutumisen osa-alueisiin nämä tavoitteet kytkeytyvät? 2) Mitä kotouttavaa toimintaa maahan muuttaneiden kotoutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään? 3) Miten kotoutumisen kaksisuuntaisuus huomioidaan toiminnassa? Tutkimuksen teon taustalla on ollut aiheen yhteiskunnallinen tärkeys ja ajankohtaisuus sekä erityisesti tutkijan oma kiinnostus kotoutumista kohtaan ja sitoutuminen jokaisen maahan muuttaneen oman paikan löytämisen ajatukseen.</p> <p>Teoreettisesti tutkielmaa taustoitetaan akkulturaatioteorialla sekä integraatiosta, kotoutumisesta, kotouttamisesta, monikulttuurisuudesta ja kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta kirjallisuudessa käydyllä keskustelulla. Tutkimuksen taustoituksessa jäsennetään myös erilaisia näkemyksiä kotoutumisen ulottuvuuksista ja viitekehyksistä sekä tarkastellaan matalan kynnyksen toimintaa osana kotoutumisen tukemisen kenttää. Tutkimus kiinnittyy tieteenfilosofisesti sosiaaliseen konstruktionismiin ja sen tiedonintressinä on praktisuus. Tavoitteena on kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden kuvaaminen ja ymmärrettävämmäksi tekeminen sekä osaltaan aikaisemman kotoutumisen teorian testaaminen. Aineisto koostuu Kotoutumisen tukena -sivuston matalan kynnyksen kotouttavan toiminnan 91 toimintailmoituksesta. Aineiston analyysitapoina käytetään teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä pienessä osassa sisällön erittelyä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin kehyksenä on Agerin ja Strangin muodostama kansainvälisestäkin tunnettu kotoutumisen malli.</p> <p>Tutkimuksen perusteella kotoutumista tapahtuu Agerin ja Strangin kotoutumisen viitekehystä mukaillen kymmenellä osa-alueella. Nämä kotoutumisen osa-alueet ovat työllisyys, asuminen, koulutus, arjen hyvinvointi, sosiaaliset sillat, sosiaaliset siteet, sosiaaliset linkit, kieli ja kulttuuritietous, turvallisuus ja jatkuvuus sekä oikeudet ja velvollisuudet. Kotoutuminen on prosessi, joka jakautuu tutkimuksessani vielä näiden erilaisten kotoutumisen osa-alueiden sisältämiin alatavoitteisiin, joiden toteutuminen siis edesauttaa kotoutumista kullakin osa-alueella. Analyysissä muodostuneiden alatavoitteiden perusteella kotoutumisesta on kyse monenlaisten resurssien kuten tietojen, taitojen, verkostojen, arjen tekemisen ja etenemismahdollisuuksien saamisesta ennen sellaisia lopullisia tavoitteita kuin esimerkiksi työllistyminen tai koulutuspaikan saaminen. Kotoutumista on myös itsetuntemuksen lisääntyminen uudessa maassa, oman kulttuurin ylläpitäminen ja jakaminen sekä hyvinvointia tuottavien asioiden löytäminen. Lisäksi kotoutumiseen kuuluu turvallisten ja hyväksyvien olosuhteiden muodostuminen sekä kantaväestön kanssa tasavertaisen aseman saavuttaminen.</p> <p>Matalan kynnyksen toiminnan kotouttaminen rakentuu tutkimukseni perusteella kotoutumisen alatavoitteiden saavuttamisen ja resurssien lisäämisen pohjalle, mutta myös kaksisuuntaisuuden eli yhteiskunnan ja maahan muuttaneen vuorovaikutuksellisen kehityksen lähtökohdalle. Matalan kynnyksen toimintaa on monenlaista, aina retkistä ja työpajoista palveluohjaukseen ja vertaisryhmätoimintaan, vierailuista suomen kielen opetukseen ja erilaisiin työpajoihin. Matalan kynnyksen monien toimijoiden voidaan tavallaan katsoa itsessään ilmentävän kaksisuuntaisuutta sitoutuessaan kotoutumisen tukemiseen. Toiminnasta on löydettävissä kuitenkin myös kootusti tiettyjä elementtejä, jotka lisäksi kuvastavat kotoutumisen kaksisuuntaisuutta: maahan muuttaneiden näkeminen osavina, kykenevinä ja arvokkaina yhteiskunnalle, kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen, avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen, kulttuurin ylläpitoon ja kulttuurivaihtoon kannustaminen, yhdenvertaisuuden ottaminen tavoitteeksi, kotouttavan toiminnan kohdistaminen laajemmin yhteiskunnan toimijoihin sekä monikulttuurisuuteen liittyvien kysymysten nostaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun.</p> <p>Tämä tutkimus osoittaa, että kotoutuminen on monitahoinen ja kaksisuuntainen prosessi, jossa on kyse myös pienemmistä tavoitteista ja erilaisista asioista kuin mistä julkisuudessa usein puhutaan ja minkä kautta kotoutumista mitataan. Entistä enemmän tutkimuksen tulisikin keskittyä kotoutumiseen yksilöllisenä prosessina sekä yhteiskunnan ja maahan muuttaneiden aidosti vuorovaikutuksellisenä kehityksenä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords kotoutuminen, kaksisuuntainen kotoutuminen, maahanmuutto, monikulttuurisuus, matalan kynnyksen toiminta			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Maria Tapola-Haapala			

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 AIEMPI TUTKIMUS JA KESKEISET KÄSITTEET	4
2.1 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman asemoituminen.....	4
2.2 Akkulturaatiosta integraatioon ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan	6
2.3 Integraatiosta kaksisuuntaiseen kotoutumiseen ja kotouttamiseen.....	9
2.4 Kotoutumisen käsitteistä käytännön ulottuvuuksiin ja viitekehykseen	12
2.5 Matalan kynnyksen toiminta virallisen kotouttamisen täydentäjänä.....	17
3 TUTKIMUKSELLISET LÄHTÖKOHDAT	21
3.1 Sosiaalinen konstruktionismi, kriittisyys ja praktisuus taustavaikuttajina	21
3.2 Kotoutumisen tavoitteiden, toiminnan ja kaksisuuntaisuuden hahmotus tehtävänä.....	22
3.3 Internet toimintaympäristönä ja matalan kynnyksen toimintakuvaukset aineistona	23
3.4 Sisällönanalyysin eri muodot aineiston jäsentämistapana	25
3.5 Tutkimuseettiset kysymykset.....	29
4 KOTOUTUMISEN TAVOITTEITA JA KAKSISUUNTAISUUDEN TOTEUMIA	32
4.1 Kotoutumisen keinot ja tulokset: työllisyys, asuminen, koulutus, arjen hyvinvointi	32
4.2 Kotoutumista tukevat sosiaaliset yhteydet: sosiaaliset sillat, siteet ja linkit	42
4.3 Kotoutumisen mahdollistajat: kieli ja kulttuuritietous, turvallisuus ja jatkuvuus	46
4.4 Kotoutumisen perusta: oikeudet ja velvollisuudet.....	50
4.5 Kaksisuuntaisuus kotoutumisen osa-alueet läpäisevänä lähtökohtana	52
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	60
5.1 Yhteenveto	60
5.2 Pohdinta	64
LÄHTEET	68
LIITTEET.....	73
Liite 1. Aineisto	73

TAULUKOT JA KUVIOT

KUVIO 1. Kotoutuminen Berryn akkulturaatiomallin viitekehyksessä.....	6
KUVIO 2. Agerin ja Strangin kotoutumisen viitekehys	15
KUVIO 3. Yhteenveto tutkimustuloksista	62
TAULUKKO 1. Esimerkki analyysin toteuttamisesta	29

1 JOHDANTO

Tämä tutkielma on saanut innoituksensa uskosta siihen, että jokainen Suomeen muuttanut voi löytää paikkansa yhteisessä yhteiskunnan kokonaisuudessa, osallisena elämän eri osa-alueilla ja tasa-arvoisena muiden kanssa. Paikan löytäminen ja yhteiskunnassa hyväksytyksi tuleminen riippuvat kuitenkin paljolti paitsi maahan muuttaneesta itsestään, myös vuorovaikutuksesta yhteiskunnan ja muun väestön kanssa. Olen kiinnostunut selvittämään, millaisia yhteiskuntaosallisuuden tavoitetta tukevan vuorovaikutuksen käytäntöjä on olemassa, ja millaisten peruselementtien kautta maahan muuttaneen oman paikan ajatellaan löytyvän. Näiden ajatusten pohjalta olen lähtenyt tarkastelemaan tutkielmassani *Kotoutumisen tukena -sivuston matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan kuvauksissa ilmeneviä kotoutumisen tavoitteita, tukimuotoja ja kaksisuuntaisuutta*. Haluan pureutua siihen, millaisia asioita ajatellaan tavoiteltavan, kun tavoitellaan kotoutumista, millä toiminnoilla kotoutumista ajatellaan voitavan tukea ja miten maahan muuttaneen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksellista kehitystä puolestaan mahdollisesti tuetaan. Käytän läpi tutkimuksen puhuessani omin sanoin käsitettä ”maahan muuttanut” sanan ”maahanmuuttaja” sijaan, sillä koen tämän olevan kunnioittavampi ilmaisu, jolla haluan välttää ihmisten leimaamista tietynlaiseksi. Sana maahanmuuttaja voi synnyttää erilaisia negatiivisia mielikuvia tietyistä joukosta samankaltaisia ihmisiä, ja se on sanana nähdäkseni liikaa ihmiseen kytkeytyvä, kun taas maahan muuttanut viittaa enemmän maahanmuuton tapahtumaan. Lisäksi maahanmuuttaja käsitteenä kuvastaa mielestäni jonkinlaista keskeneräisyyttä, mitä maahan muuttanut ei.

Olen toissijaisen suojeluaseman saaneiden kotoutumista seuraavana kunnan sosiaalityöntekijänä sitoutunut maahan muuttaneiden kotoutumisen tukemiseen, ja tästä syystä olen halunnut myös tutkielmallani syventää omaa ajattelua työssä päivittäin kohtaamastani ilmiöstä. Ajattelen myös, että tehtäväni on yksittäisten maahan muuttaneiden tukemisen ohella nostaa mahdollisuuden tullen esille kotoutumisen kaksisuuntaisuuden periaatetta: Kotoutuminen edellyttää sitoutumista kaikilta – maahanmuuttajalta ja yhteiskunnalta yhteisöineen, ja samalla, kun maahanmuuttaja kotoutuu, yhteiskunta muuttuu monikulttuurisemmaksi (Uudenmaan liitto, 2015, s. 9). Tutkielmani on eräänlainen puheenvuoro siten myös kaksisuuntaisen kotoutumisen puolesta. Haluan tarkastella ja tehdä näkyväksi matalan kynnyksen toimijoiden roolia ja mahdollisuuksia kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden edistämässä. Tällä näkökulmalla etäännyttän itseni myös tarpeeksi kauas omasta kunnan toimintakentästäni, mikä mahdollistaa itsellenikin uudenlaisen ymmärryksen saamisen kotoutumisen ilmiöstä. Lauhtiolan (2013, s. 81) mukaan kotoutumisen kaksisuuntaisuus lisäksi toteutuu toistaiseksi vielä vähän, mutta matalan kynnyksen toiminnan kautta sitä on saatu paljon edistettyä.

Huomion kiinnittäminen maahanmuuttoon ja kotoutumisen teemaan on kaikkiaan tullut entistä ajan-kohtaisemmaksi niin suomalaisessa yhteiskunnassa kuin maailmallakin. Suomeen kohdistuva maahanmuutto on jo pitkään ollut maastamuuttoa suurempaa, tehden maastamme yhä moninaisemman (Tilastokeskus, 2018). Suomeen muutetaan pääasiassa perhesyistä, työn tai opiskelun vuoksi taikka kansainvälisen suojelun hakijoina. Maahanmuuton kasvavaan kehitykseen on vaikuttanut myös vuonna 2015 tapahtunut turvapaikanhakijoiden määrän moninkertaistuminen, jonka myötä myös myönteisten turvapaikkapäätösten määrä on kasvanut. (Maahanmuuttovirasto, 2019.) Vuonna 2015 tulleista turvapaikanhakijoista moni on nyt siinä vaiheessa, että heidän kotoutumisensa suomalaiseen yhteiskuntaan on käynnissä. Samoin joka päivä alkaa jossakin uuden maahan muuttaneen oman paikkansa etsiminen, jonka rinnalla kulkee alati yhteiskunnan monikulttuuristumisen prosessi.

Suomalaisen yhteiskunnan muuttuessa ja monimuotoistuessa on entistä ajankohtaisempaa tarkastella sitä, mitä kotoutuminen oikeastaan tarkoittaa ja miten se käytännössä tapahtuu. Tätä onkin tutkittu enenevässä määrin, mutta yleisimmin vastaanottavan valtion näkökulmasta ja korostaen kotoutumista poliittisena päämääränä, jolloin huomio kiinnittyy kotoutumista ”edistäviin ja estäviin tekijöihin yhteiskunnan makrotasolla tai mittaamalla, missä määrin tulijat täyttävät tietyt maahanmuutto- ja integraatiopolitiikassa määritellyt integraation kriteerit”. Näin katsoen kotoutuminen ”näyttäytyy helposti lähinnä maahanmuuttajien sopeutumis- tai assimilaatiotehtävänä, jossa joko onnistutaan tai epäonnistutaan, ei siis aidosti vuorovaikutteisena prosessina”. (Varjonen, 2013, s. 11.) Tässä tutkielmassa tavoitteenani on korvata tällainen asetelma kotoutumisen kaksisuuntaisuuden näkökulmalla ja mikrotason eli käytännön kotouttavan toiminnan tarkastelulla, kuitenkin samalla tiedostaen, että makrotason kotoutumiskeskustelu eittämättä toisaalta vaikuttaa näihin.

Olen ottanut tutkielmani toimintaympäristöksi Kotoutumisen tukena -internetsivuston, jonka lähtökohtana on koota matalan kynnyksen kotoutumista tukeva toiminta yhteen paikkaan. Tämä tukee kotoutumisen kaksisuuntaisuuden ja mikrotason tarkastelun näkökulminani, sillä näen matalan kynnyksen toiminnan olevan juurikin kotoutumisen käytännön ytimessä, minkä lisäksi sillä on helposti lähestyttävyytensä vuoksi potentiaalia tavoittaa ihmisiä eri taustoista ja elämäntilanteista yhteisten asioiden äärelle. Matalan kynnyksen toiminnalle on myös annettu enenevässä määrin arvoa kotoutumisen tukemisessa samalla kun viranomaisten tarjoamien palvelujen täydentäjänä sekä yhteistyökumppaneina toimiville kolmannen sektorin järjestöille on hahmoteltu entistä suurempaa roolia kotoutumisen ja kotouttamisen kentällä. Vaikka päävastuu kotoutumistoimenpiteistä on lain mukaan kunnilla sekä työ- ja elinkeinotoimistolla, myös kansalaisjärjestöillä on siis todettu olevan oma merkittävä ase-

mansa. Esimerkiksi valtakunnan tasolla kotouttamista ohjaavassa Valtion kotouttamisohjelmassa onkin ollut tavoitteena vahvistaa järjestöjen edellytyksiä kotoutumisen edistämässä sekä tiivistää yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen välillä. (Lautiola, 2013, s. 16 & 23.)

Kolmannen sektorin merkityksen kasvaessa myös matalan kynnyksen toimintaa on keskeistä hahmottaa. Näen, että kunnan ja matalan kynnyksen toimijoiden on myös kaikkiaan ensiarvoisen tärkeää tuntea toistensa toiminta-alueet ja mahdollisuudet, jotta kotoutumisen tukemisesta saataisiin mahdollisimman toimiva kokonaisuus (Lautiola, 2013, s. 26). Uskon, että tutkimukseni kerää yhteen matalan kynnyksen kotouttamistoiminnasta sellaista tietoa, jota kunnan kotouttavassa sosiaalityössä voidaan hyödyntää esimerkiksi tätä roolijakoa selvennettäessä. Se myös antaa osviittaa siitä, millaisiin palveluihin ja toimintaan asiakkaita voidaan käytännön sosiaalityössä ohjata. Nähdäkseni matalan kynnyksen toimintamahdollisuuksista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen onkin yksi keskeisimmistä kotouttavan sosiaalityön tehtävistä. Tutkimukseni antaa sosiaalityölle lisäksi tärkeää tietoa itse kotoutumisen sisällöllisestä merkityksestä, ja siten auttaa hahmottamaan entistä paremmin sitä, millaisiin asioihin kunnankin kotouttavassa sosiaalityössä olisi paneuduttava. Toivon, että tutkimukseni voi toisaalta nostaa osaltaan esille myös sellaisia kaksisuuntaiseen kotoutumiseen liittyviä seikkoja, jotka antavat aineksia rakenteelliselle sosiaalityölle ja toimintatapojen kehittämislle.

Tutkielmani aluksi luvussa 2 taustoitan tutkimusaihettani tarkastelemalla kotoutumisesta ja sen lähi-käsitteistä käytyä keskustelua sekä avaamalla kotoutumiseen liitettyjä määritelmiä, osa-alueita ja näkemyksiä. Pohdin myös matalan kynnyksen toimintaa ja sen roolia osana kotouttamiskenttää. Käsitteellisen ja teoreettisen osuuden jälkeen asetan luvussa 3 tutkielmani tieteenfilosofiset, metodologiset ja eettiset raamit ja kuvaan kaikkiaan tutkimuksen toteuttamisen prosessiani. Seuraavana luvussa 4 paneudun puhtaasti analyysini tuloksiin, joita vedän yhteen ja tarkastelen teoriaosuudessa esittämäni aikaisemman kirjallisuuden valossa luvussa 5. Viimeisen luvun lopuksi pohdin vielä tutkimukseni ja sen tulosten merkitystä, rajoituksia ja esiin nousseita jatkotutkimuskysymyksiä.

2 Aiempi tutkimus ja keskeiset käsitteet

Tässä luvussa pohjustan tutkimustani kokoamalla aikaisempaa aiheeseeni linkittyvää kirjallisuutta ja keskustelua. Näiden pohjalta asemoin oman tutkimukseni kotoutumista käsittelevän tutkimuksen kentälle sekä luon teoreettisen taustan tutkimukseni lähtökohtien ymmärtämiseksi. Käsittelem ensin aikaisempaa tutkimusta suhteessa omaani, ja rakennan sitten tutkimukselleni olennaista ymmärrystä kotoutumisesta kerros kerrokselta. Käsittelem kotoutumista ensin osana akkulturaatioteoriaa ja suhteessa integraation käsitteeseen, minkä jälkeen etenen tarkastelemaan kotoutumisen ja kotouttamisen uudiskäsitteiden määrittelyitä sekä edelleen kotoutumiselle esitettyjä ulottuvuuksia ja viitekehyksiä. Lopuksi hahmotan kotouttamisen toimijoiden kenttää ja pohdin erityisesti matalan kynnyksen toiminnan roolia virallisen kotouttamisen täydentäjänä.

2.1 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman asemoituminen

Kotoutumisen tutkimus on lisääntynyt viime vuosikymmenten aikana maahanmuuton lisääntymisen myötä, ja nykyään erilaisiin aineistoihin perustuvaa tutkimusta eri tieteenaloilta on olemassa valtavasti niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin (Anis, 2008, s. 36). Suomessa kotoutumista käsittelevää akateemista tutkimusta on tehty muun muassa sosiaalityön ja politiikan tutkimuksen alueilla. Lisäksi monilla yhteiskunnan tahoilla on tuotettu erilaisia selvityksiä ja raportteja kotoutumiseen liittyen. Oma tutkimukseni asemoituu erityisesti kotoutumisen määrittelyjä ja ulottuvuuksien jäsentämistä sekä kotoutumisen kaksisuuntaisuutta koskevan tutkimuksen kentälle. Samalla se linkittyy osaksi aikaisempaa matalan kynnyksen toiminnan ja kotoutumisen yhdistävää tutkimusta sekä asettuu osaltaan jatkeeksi sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista tehdyille kotoutumista käsitteleville tutkimuksille.

Kotoutumisen määrittelyä ja ulottuvuuksia on tarkasteltu tai sivuttu melko teoreettispainotteisesti muun muassa Euroopan Unionin (2015) raportissa, Väänäsen ym. (2009) selvitysraportissa, Heckmannin (2006) tutkimuksessa, Saukkosen (2017) tutkimuskatsauksessa, Harderin ym. (2018) artikkelissa, Valtosen (1999) tutkimuksessa, Puman, Lichtensteinin ja Steinin (2017) tutkimusartikkelissa. Jäsenyyksen kotoutumisesta ovat muodostaneet myös Ager & Strang (2004; 2008) moninaiseen aikaisempaan kirjallisuuteen, haastatteluihin ja kyselyaineistoon perustuen. Myös Jaakkolan (2017) pro gradu -tutkielmassa kotoutumista on tutkittu kotoutujien haastatteluiden kautta, ja näkökulmana on siten ollut maahan muuttaneiden omat ajatukset siitä, mitä kotoutuminen pitää sisällään. Lisäksi

kotoutumisen käsitteen sisällöllistä merkitystä käytännössä on tarkasteltu erilaisissa pro gradu -tutkielmissa sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista muun muassa maahan muuttaneille suunnattuja julkisia dokumentteja (ks. esimerkiksi Siekkinen, 2009), maahan muuttaneiden itsensä haastatteluita (ks. esimerkiksi Nenola, 2018) ja eduskuntakeskustelua (ks. esimerkiksi Lippu, 2017) analysoiden.

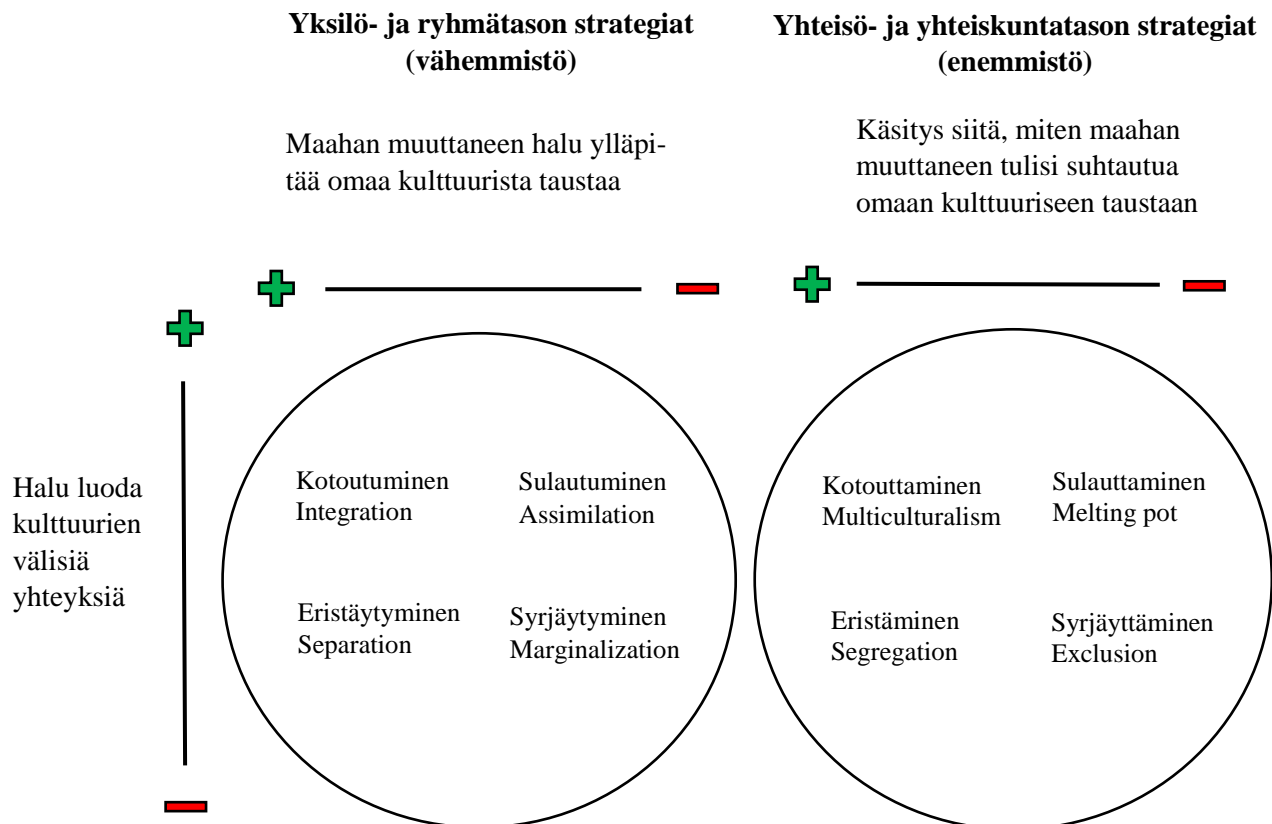
Kaksisuuntaisuutta kotoutumisen lähtökohtana on tutkittu huomattavan vähän (Haugen & Kunst, 2017). Kaksisuuntaisuuden ideaa on kyllä nostettu 2010-luvulla enemmän kotoutumista käsittelevään keskusteluun, mutta silti siitä on puhuttu lähinnä sivulauseissa kaksisuuntaisuuden periaatteen yleisten määrittelyiden muodossa (Pöyhönen ym. 2010, s. 18; Rasilainen, 2016, s. 20; (Tuomi-Mark & Salapuro, 2014, s. 22; (Valtioneuvosto, 2008, s. 68). Tätä pidemmälle mennään harvoin, mutta silloin kun näin tehdään, näyttäisi kyse olevan paljolti kaksisuuntaisuuden käytännön toteutumisen arvioinnista erilaisissa yhteyksissä. Hellgren (2015) on tutkinut tätä kotouttamisen toimijoiden näkökulmasta Espanjassa ja Ruotsissa. Esimerkiksi Karttunen (2018) on puolestaan tarkastellut tutkielmansa osana kaksisuuntaisuuden toteutumista työmarkkinoihin liittyen. Uudenmaan liiton kotouttamisohjelmassa (2015) näkökulmana taas on ollut se, millaisin tavoin kaksisuuntaisuutta tulisi edistää Uudenmaan alueella.

Matalan kynnyksen toiminta ja kotoutuminen on aikaisemmassa tutkimuksessa yhdistetty lähinnä kolmannen sektorin tekemän kotoutumistyön tarkastelun kautta. Tarkasteluissa painottuu kolmannen sektorin toimijoiden rooli maahan muuttaneiden kotoutumisprosessissa yhtäältä järjestöjen ja viranomaisten näkökulmasta (ks. esimerkiksi Myllyviita, 2018), toisaalta kotoutujien itsensä (ks. esimerkiksi Erbismann, 2017). Lautiolan (2013) tutkimuksessa käsitellään lisäksi viranomaisten ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä. Rahikaisen & Toivaisen (2015) opinnäytetyössä on puolestaan karotettu kolmannen sektorin kotoutumista tukevaa toimintaa yhden kaupungin alueella.

Tutkimukseni tuo matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan tutkimukseen uuden ulottuvuuden matalan kynnyksen toiminnan kuvausten tarkastelun näkökulmalla. Kotoutumisen määrittelyn ja ulottuvuuksien tarkasteluun tutkimukseni puolestaan tuo uutta matalan kynnyksen toiminnan ja siten myös käytännön kotoutumisen fokuksella. Kaksisuuntaisuutta se taas nostaa esille uudella tavalla tarkastelemalla sen toteutumisen muotoja matalan kynnyksen kotouttavassa toiminnassa. Kaikkiaan tutkimukseni tuo kotoutumisen tutkimuksen kentälle melko moninaiseen kotoutumisen käsitykseen pohjautuvan moniulotteisen tutkimusasetelman. Yhdistelen tutkimuksessani ajatuksia ja asetelmia aikaisemmista tutkimuksista ja lisään niihin toisaalta omaa näkökulmaani. Seuraavaksi käänny tarkemmin siihen, mitä kotoutumisesta ja matalan kynnyksen toiminnasta on aikaisemmin sanottu ja millaista taustaa nämä luovat tutkimukselleni.

2.2 Akkulturaatiosta integraatioon ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan

Kotoutuminen on syytä sijoittaa osaksi laajempaa maahan muuttaneiden ja yhteiskuntien sopeutumisen karttaa, jotta sen sisällön ja merkityksen voi todella hahmottaa. John W. Berry on esittänyt tutkimustensa perusteella kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja muutosprosesseja kuvaavan akkulturaatiomallin, jota on käytetty paljon tällaisena karttana. Akkulturaatiolla tarkoitetaan prosessia, jonka eri kulttuureja edustavien jatkuva kontakti laukaisee ja joka johtaa muutokseen yhdessä tai molemmissa vuorovaikutuksen osapuolissa (Herskovits, Linton & Redfield, 1936, s. 149). Käytännössä vaikutteita siirtyy enemmän valtakulttuuria edustavilta vähemmistökulttuurin edustajille ja muutosta siis tapahtuu enemmän jälkimmäiseen ryhmään kuuluvissa (Berry, 1997, s. 7). Kotoutuminen on tällaisella kartalla yksi mahdollinen maahan muuttaneen reitti, jolle vuorovaikutus vastaanottavan maan väestön edustajien kanssa voi johtaa, muttei ainoa. Lisäksi maastossa navigoivat yksilöiden ohella yhteiskunnat ryhmineen, eikä kyse ole siten ainoastaan maahan muuttaneiden reittivalinnoista. Akkulturaatiomalli huomioi tämän moninaisuuden erittelemällä sopeutumisen kenttää yhtäältä yksilö- ja ryhmätasolla – maahan muuttaneen näkökulmasta, toisaalta yhteisö- ja yhteiskuntatasolla – kanta- ja muun väestön näkökulmasta. Malli kokonaisuudessaan on esitetty alla kuviossa 1.

KUVIO 1. Kotoutuminen Berryn akkulturaatiomallin viitekehyksessä

Akkulturaatiomallin voisi kääntää suomeksi kulttuurisen sopeutumisen malliksi tai viitekehyykseksi. Se sisältää molemmilla tasoillaan neljä akkulturaatiostrategiaa, jotka ovat kulttuurien välisiltä painotuksiltaan erilaisia. Strategiat muodostuvat sen mukaan, kuinka tärkeäksi oman kulttuuritaustan säilyttäminen nähdään ja kuinka olennaisena toisaalta pidetään kontaktia muihin ryhmiin. Kulttuurin ymmärrän laajasti kollektiivisena mielen ohjelmointina, joka erottaa eri ryhmien tai luokkien jäsenet toisistaan (ks. Hofstede, 2011, s. 3). Eri kollektiiveja voi olla monia liittyen paitsi kansallisuuksiin, nähdäkseni myös vaikkapa ammatteihin, organisaatioihin, maa-alueisiin tai ikään. Ajattelen, että myös suomalaisessa yhteiskunnassa on lukematon määrä erilaisia kulttuureja, ja periaatteessa akkulturoitumista tapahtuu myös kantasuomalaisten keskuudessa. Näkemykseni mukaan ei olekaan olemassa yhtä ja täysin pysyvää suomalaista kulttuuria, vaikkakin yhteiskuntajärjestelmässä on joitakin tiettyjä toimintatapoja ja käytäntöjä, jotka ovat järjestyneet tietyllä tavalla. Nämäkin ovat mielestäni siis muutoksenalaisia. Tulkitseen Berryn mallia siten kaikkiaan melko laajojen linssien kautta ja näen akkulturaation asennoitumisena ylipäätään uuteen ja erilaisiin ihmisiin – samalla kuitenkin tiedostaen, että tässä yhteydessä kulttuuri viittaa suurelta osin kansallisuuteen sekä kotimaan ympäristöön ja lähtökohtiin liittyviin seikkoihin.

Yksilön akkulturaatiostrategiat Berryn mukaan ovat integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio. (Berry, 1997, s. 9; Berry, 2005, s. 705.) Integraatio on se prosessi, jota Suomessa kutsutaan kotoutumiseksi ja johon maahan muuttanutta pyritään yleensä ohjaamaan (Räty, 2002, s. 126). Tällöin tavoitteena on samanaikaisesti säilyttää omaa kulttuuria ja luoda yhteyksiä uuteen yhteiskuntaan ja sen ryhmiin. Assimilaatiossa eli sulautumisessa maahan muuttaneen tavoitteena on omasta kulttuurista luopuminen ja jatkuva kontakti muiden kulttuurien edustajien, esimerkiksi valtaväestön kanssa. Tälle strategialle vastakkainen on separaatio eli eristäytyminen, jossa pyrkimyksenä on pitää mahdollisimman tiukasti kiinni omasta kulttuurista ja välttää kontaktia muiden kulttuurien ja niiden edustajien kanssa. Viimeinen vaihtoehto on marginalisaatio eli syrjäytyminen, joka seuraa, kun yhtäältä maahan muuttaneella ei ole kiinnostusta tai mahdollisuutta säilyttää omaa kulttuuritaustaansa, mutta toisaalta myöskään suhteita muuhun yhteiskuntaan ei pystytä luomaan. (Berry, 2005, s. 705.)

Yksilöllisiin painotuksiin ja akkulturaatiostrategioiden valintoihin vaikuttavat monet asiat, esimerkiksi ikä. Sillä, onko maahan muuttanut aikuinen vai lapsi, saattaa olla suurikin merkitys siihen, miten maahan muuttanut rakentaa suhteen uuteen ja vanhaan kulttuuriin. Nuoremmalla maahan muuttaneella ei vielä välttämättä ole yhtä vankkaa kulttuuritaustaa kuin muualla syntyneellä ja kasvaneella aikuisella. Tässä mielessä esimerkiksi integraatio voi olla lapselle helpompi ja hankalampi erityisesti vanhukselle. Toisaalta vanhempien hyvinvoinnilla on usein merkittäviä vaikutuksia myös lapseen,

joten jos maahanmuutto aiheuttaa ongelmia lapsen vanhemmille, voi seurauksena olla esimerkiksi lapsen marginalisaatio. (Schubert, 2013, s. 67 & 69.) Toinen olennainen sopeutumiseen ja kulttuurien välisiin painotuksiin vaikuttava tekijä voi olla vaikkapa maahan muuttaneen lähtötilanne eli se, miksi hän on muuttanut uuteen maahan. Esimerkiksi kotimaastaan paenneen pakolaisen tilanne on usein hyvin erilainen kuin siirtolaisen, joka on vapaaehtoisesti muuttanut pois kotimaastaan. Siirtolaisena on ollut vapaus valita ja usein halu asettua uuteen maahan, jolloin maahanmuuton ja uuden kulttuurin voidaan ajatella synnyttävän lähtökohtaisesti positiivisia tunteita. Sen sijaan pakolaisen asemassa yksilö on joutunut jättämään kotimaansa turvallisuuden tunteen puutteessa, joutuen jättämään taaksensa paljon itselleen tärkeää. Nämä erilaiset lähtökohdat saattavat luoda sopeutumisstrategioiden valinnalle ja käyttämiselle aivan erilaiset edellytykset. (Alitolppa-Niitamo, 1993, s. 14–15.)

Vähemmistökulttuuriin kuuluvan maahan muuttaneen akkulturaatiostrategiat ovat vain toinen puoli todellisuutta, sillä myös vastaanottava yhteiskunta ja sen valtaväestö vaikuttavat akkulturaatioprosessin muotoutumiseen. Yhteiskuntatason akkulturaatiostrategiat eli suhtautuminen vähemmistökulttuurien edustajiin voisi suomentaa kotouttamiseksi (multiculturalism), sulauttamiseksi (melting pot), eristämiseksi (segregation) ja syrjäyttämiseksi (exclusion). Kotouttamisen strategiaa käyttävä yhteiskunta on monikulttuurinen ja hyväksyy siten moninaisuuden ja eri kulttuurien ylläpitämisen. Sulauttaminen sen sijaan vaatii yksilöitä sulautumaan ja samanlaistumaan valtaväestön kanssa, ja eristäminen eli segregatio puolestaan pakottaa eristäytymään ”oman” kulttuurisen ryhmän pariin. Syrjäyttäminen tarkoittaa esimerkiksi samanaikaisista sulauttamis- ja eristämisyrittämisistä aiheutuvaa pois-sulkeutumista sekä valta- että vähemmistökulttuureista. (Berry, 1997, s. 10; Berry, 2005, s. 706.)

Yhteisö- ja yhteiskuntatason akkulturaatiostrategioiden valintoihin vaikuttavat yksilötason lailla monet asiat, ja niitä myös muodostuu herkästi useita erilaisia yhteiskunnan eri ryhmien sisällä. Kaikkiaan yksilö- ja ryhmätasojen sekä yhteisö- ja yhteiskuntatasojen akkulturaatiostrategioita on kuitenkin keskeistä tarkastella rinnakkain, sillä ne kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Vastaanottavassa yhteiskunnassa esimerkiksi suljetun strategian käyttö – kulttuurin puolustaminen ”tunkeutujia” vastaan tai näiden ulkopuolisten sulauttaminen omaan valtakulttuuriin (ks. Hall, 2003, s. 111–126) – saattaa johtaa ulkoapäin pakotettuun separaatioon tai assimilaatioon. Integraatio yksilön strategiana puolestaan on käytännössä mahdollinen vain sellaisessa kotouttamisen strategiaa toteuttavassa monikulttuurisessa yhteiskunnassa, joka hyväksyy erilaisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden. Sopeutuminen ei siis missään nimessä ole vain maahan muuttaneen prosessi, vaan kaikkien osapuolten vastuulla ja koskettaa jokaista. Käännän seuraavaksi katseeni siihen, mitä kotoutuminen sitten tarkalleen ottaen on.

2.3 Integraatiosta kaksisuuntaiseen kotoutumiseen ja kotouttamiseen

Suomalainen yhteiskuntalinjaus on jo vuosikymmenten ajan ollut suotuisa integraation strategialle. Integraatio-käsitettä onkin käytetty keskustelussa ja tutkimuksissa paljon (Heikkinen, 2015, s. 32). Samalla sitä on kuitenkin kritisoitu niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin muun muassa liiallisesta yhteiskuntalähtöisyydestä siinä mielessä, että se ei ota huomioon maahan muuttavien yksilöiden subjektiivisuutta (Wieviorka, 2013) eikä vastaanottavan yhteiskunnan mahdollisia puutteita (Korteweg, 2017). Toisaalta integraation on sanottu tavoitteena kääntyvän helposti maahan muuttaneen yksilölliseksi piirteeksi yhteiskunnan olotilan sijaan (Schinkel, 2018, s. 3), ja tuottavan maahan muuttaneiden toiseutta (Korteweg, 2017). Käsitteen kritiikki on kohdistunut myös siihen, että integraatiolla on monesti yleisessä ja hallinnon kielessä tarkoitettu samaa kuin Berryn assimilaatio – sulauttamista yhteiskuntaan (Pentikäinen, 2005; Phillimore, 2012; Eliassi, 2017). Integraatio on tämän vuoksi nähty usein kaunistelevana nimityksenä epäsuotuisalle politiikalle (Pentikäinen, 2005, s. 29–31).

Integraatio-sanan negatiivisten vivahteiden häivyttämiseksi muun muassa inkluusio ja ekskluusio on termeinä nostettu mukaan käsitteelliseen keskusteluun. Näiden avulla on saatu aikaan moninaisempia näkökulmia ilmiöön, sillä ne ovat kääntäneet katseen integraation yhteiskunnallisiin esteisiin ja valtion tehtävään raivata näitä esteitä ja mahdollistaa integraation toteutumisen. (Ager & Strang, 2008, 181.) Suomen kielessä on alettu puhua myös kotoutumisesta ja kotouttamisesta. Näitä termejä käytettiin ensimmäisen kerran vuonna 1996 kotoutumista koskevaa lakia valmisteltaessa (Kurtti, 2010, s. 14). Uudiskäsitteet kehittänyt Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen silloinen virkakielenhuoltaja Jussi Kallio näki, että verbit kotoutua ja kotouttaa olisivat mielikuviltaan myönteisiä: ”Jotta muuttaja kotoutuu muuttoyhteisöön, hänen on voitava tuntea se kodikseen, jonka rakentamiseen hän saa kantasukkaiden kanssa tasavertaisena osallistua omin henkisin ja kulttuurisin varoinsa” (Moilanen, 2004). Näen myös itse, että kotoutumisen käsite tavoittaa integraatio-käsitettä paremmin prosessin lopullisen tavoitteen – kodin tunnun – nimenomaan maahan muuttaneen näkökulmasta. Kotoutumisesta on kuitenkin nähdäkseni tärkeä puhua yhdessä kotouttamisen ja monikulttuurisuuden käsitteiden kanssa, kuten Berryn akkulturaatiomallin toinen puoli nostaa esille. Muutoin integraatio-käsitteeseen liitetyt negatiiviset merkityssisällöt saattavat uusiutua jälleen.

Suomen laissa kotoutumisesta on säädetty ensimmäistä kertaa vuonna 1999, jolloin tuli voimaan Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). Lain 2 §:ssä *kotoutuminen* määriteltiin maahan muuttaneen yksilölliseksi kehitykseksi, jonka tavoitteena oli yhteiskunnan toimintaan ja työelämään osallistuminen sekä samanaikaisesti oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen. Laissa painottui kuitenkin vahvasti yksilö, ja kotoutuminen näyttäytyi näin yksisuun-

taisen prosessina, jonka lopputulemasta maahan muuttanut kantaa vastuun. Ajattelutapa on puutteellinen siksi, että kuten Berryn akkulturaatiomalli esittää, myös vastaanottava yhteiskunta ihmisineen vaikuttaa yksittäisen maahan muuttaneen kotoutumisprosessiin merkittävästi, ja lisäksi sen on myös itse kehityttävä monimuotoistuuksaan. Kotoutuminen on kaksisuuntaista: se edellyttää sitoutumista kaikilta osapuolilta – maahan muuttaneelta ja yhteiskunnalta yhteisöineen, ja samalla, kun maahan muuttanut kotoutuu, yhteiskunta muuttuu monikulttuurisemmaksi (Uudenmaan liitto, 2015, 9).

Vaikka yksilö kuinka tekisi kaikkensa kotoutuakseen uuteen yhteiskuntaan, ei todellinen kotoutuminen ole mahdollista paikassa, jossa häntä ei oteta vastaan. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus on nähty löyhästi kantasuomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten kohtaamisina ja molempien aktiivisena kotoutumisen toimijuutena (Tuomi-Mark & Salapuro, 2014, s. 22), maahan muuttaneiden ja valtaväestön suhteiden syventymisenä (Pöyhönen ym. 2010, s. 18) sekä osapuolten molemminpuolisena joutamisena (Valtioneuvosto, 2008, s. 68). Pidemmälle menevissä määrittelyissä puhutaan oppimisesta elämään monimuotoisessa yhteiskunnassa jossa ei enää ole yhtä yhtenäiskulttuuria (Rasilainen 2016, 20). Kaksisuuntainen kotoutuminen voidaan nähdä myös sellaisen suomalaisuuden käsityksen luomisenä, joka käsittää etnisesti ja uskonnollisesti aiempaa monimuotoisemman yhteisön. Kyse olisi siis uudenlaisen, inklusiivisen kansallisen identiteetin rakentamisesta, joka edellyttää yhtäältä erilaisuuden hyväksymistä, toisaalta aktiivista yhteisten tekijöiden paikantamista. Ajatuksena on, että tämä edistää vuorovaikutusta ja sosiaalista koheesiota, jolloin myös suomalaisuus näyttäytyy ”välineenä säilyttää yhtenäisyys monimuotoisessa yhteiskunnassa”. (Timonen, Poti & Pappinen, 2016, s. 45–46.)

Uuden kansallisen identiteetin rakentamisessa niin kantaväestö kuin maahan muuttaneetkin ovat keskeisessä roolissa. Maahan muuttaneiden on tärkeää omaksua suomalaisen yhteiskunnan keskeiset käytännöt, mutta toisaalta ratkaisevaa on myös valtaväestön ymmärrys etnisestä monimuotoisuudesta ja tarpeesta kehittää käytäntöjä joiden avulla elää yhdessä monimuotoisessa yhteiskunnassa. (Timonen, Poti & Pappinen, 2016, s. 47.) Suomessa vuoden 1999 yksisuuntaispainotteisen kotoutumislain onkin sittemmin korvannut vuonna 2011 voimaan tullut Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Uudessa laissa on huomioitu kotoutumisprosessin kaksisuuntaisuus, ja kotoutuminen määritellään (3 §) maahan muuttaneen ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi. Tämän kehityksen tavoitteena on ”antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”. Kotoutumisen rinnalla kulkee *kotouttaminen*, jolla viitataan kotoutumisen monialaiseen edistämiseen ja tukemiseen viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. (Emt.) Kotouttamislakia koskevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle (HE 185/2010) on kaksisuuntaisuutta kuvattu näin: ”Maahanmuutta-

jien osallistuminen yhteiskunnan eri aloille lisää maahanmuuttajien ja kantaväestön keskinäistä vuorovaikutusta ja osaltaan edistää suomalaisen yhteiskunnan tapojen ja kulttuurin tuntemusta. Myös suomalainen yhteiskunta monikulttuuristuu maahanmuuttajien osallisuuden myötä ja arvojen ja tapojen monimuotoisuus tulee yhä suuremmissa määrin osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kannustamalla maahan muuttaneita yhteiskunnalliseen osallisuuteen voidaan tukea heidän taitojensa ja tietojensa hyödyntämistä sekä heidän itsensä että koko yhteiskunnan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.”

Suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa lakiin kirjattu kotoutumisen määritelmä on kaikkiaan eittämättä keskeisin. Se on kuitenkin melko laaja ja epätarkka sen suhteen, millä tavoin vuorovaikutteinen kehitys oikeastaan tapahtuu osapuolten osalta, mitä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavat tiedot ja taidot itse asiassa ovat, ja mitä oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen puolestaan kuuluu. Tarvitaan tarkempia pohdintoja siitä, millaisia ulottuvuuksia kotoutuminen pitää sisällään. Kotoutumista onkin määritelty monin tavoin eri paikoissa ja ajassa, mutta aivan yksimielistä näkemystä siitä ei kuitenkaan ole saavutettu (Grzymala-Kazłowska & Phillimore, 2018, s. 182). Eri keskusteluja seurattaessa käy ilmi, että käsite sisältää paljon, ja sitä on vaikea jäsentää yksinkertaiseen muotoon. Määritelmään liittyy lisäksi valtava vastuu – onhan kyse siitä, mitä asetetaan tavoitteeksi, kun puhutaan kotoutumisesta.

Suomalaisessa kirjallisuudessa ja tutkimuksessa kotoutumisen määritelmä on palautettu paljolti lakiin. Saukkonen (2017) kuitenkin täsmentää tätä määritelmää kuvaamalla kotoutumista oman paikkansa löytämisen *prosessiksi* ja sen *lopputulokseksi*, johon sisältyy erilaisia maahan muuttaneesta itsestään ja muista lähteviä toimenpiteitä. Kotoutuminen yhdistää Saukkosen mukaan menneisyyden ja tulevaisuuden siinä mielessä, että lähtömaassa omaksutusta identiteetistä ja taustasta ei tarvitse luopua, vaan sitä täydennetään monitahoisella ja aktiivisella osallistumisella vastaanottavan maan yhteiskuntaan. (Emt, s. 15.) Heikkinen & Lumme-Sandt (2014, s. 169–170) puolestaan viittaavat kotoutumisella *resursseihin*, joiden avulla maahan muuttanut voi osallistua yhteiskunnassa säilyttäen omat lähtökohdansa ja kulttuurinsa ja toisaalta yhteiskunnallinen asenneilmapiiri säilyy kotoutumista edesauttavana. Pentikäinen (2005, s. 249) sen sijaan esittää pidemmälle menevän erittelyn, jossa hän jakaa kotoutumisen *yksilön kotiutumiseen* ja *sosiaaliseen integraatioon*. Kotiutumista hän kuvaa yksilön henkilökohtaisena prosessina ”oman paikan hakemisesta ja oman identiteetin kokemisesta sopusoinnussa taustansa ja uuden yhteiskunnan kanssa”. Integraatio taas viittaa suuremman ryhmän tai yhteisön sopeutumiseen ja ”mukautumiseen uuteen yhteiskuntaan erityisesti vastaanottajamaan kannalta”. (Emt.)

Kansainvälisesti integraation tai kotoutumisen määrittelyt vaihtelevat yksinkertaisesta ja laajasta mahdollisimman eriteltyyn ja konkreettiseen. Näistä ensimmäistä edustaa esimerkiksi Penninxin & Garcés-Mascreñasin (2016, s. 14) näkemys kotoutumisesta (integration) ”hyväksytyksi yhteiskunnan

osaksi tulemisen prosessina”. Toisessa ääripäässä on muun muassa Agerin ja Strangin esittämä määritelmä, joka on tutkimuksen kentällä keskeinen ja paljon siteerattu. Määritelmässä kotoutumista (integration) tarkastellaan kolmen edellytyksen täyttymisen lopputulemana maahan muuttaneen näkökulmasta. Ensimmäinen edellytys on, että esimerkiksi maahan muuttaneen työllisyyden, asumisen, koulutuksen ja terveyden tasot vastaavat vastaanottavan yhteiskunnan yhteisöjen tasoja näillä alueilla. Toiseksi kotoutuminen edellyttää sosiaalisten kontaktien luomista ja ylläpitämistä itselle samastuttavien yhteisöjen ihmisten kanssa sekä muiden yhteisöjen edustajien, palveluiden ja yhteiskunnan toimintojen kanssa. Kolmantena edellytyksenä kotoutumiselle on riittävä kielellinen taito, kulttuurinen tietous, turvallisuuden tunne ja pysyvyys, joiden turvin voi osallistua yhteiskuntaan jaettujen itsenäisyyden ja kansalaisuuden käsitysten kanssa yhteneväisellä tavalla. (Ager ja Strang, 2004, s. 5.)

Kahden ääripään välissä on monia kotoutumisen määritelmiä, joista esimerkiksi Heckmannin näkemys on melko suosittu. Hänen mukaansa integraatio (integration) tarkoittaa monia sukupolvia kestäväää prosessia, jossa maahan muuttaneet otetaan mukaan ja hyväksytään vastaanottavan yhteiskunnan ydininstituutioihin, suhteisiin ja asemiin. Maahan muuttaneelle kotoutuminen viittaa prosessiin, jossa hän oppii uuden kulttuurin, saavuttaa hänelle kuuluvat oikeudet ja mahdollisuuden erilaisiin asemiin, luo henkilökohtaisia suhteita vastaanottavan yhteiskunnan jäseniin ja muodostaa yhteenkuuluvuuden tunnetta myös maahan muuttaneiden yhteisöiden kanssa. Vastaanottavalta yhteiskunnalta kotoutuminen edellyttää puolestaan muun muassa, että opitaan uudenlaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa uusien tulijoiden kanssa ja sopeutetaan instituutiot heidän tarpeilleen sopiviksi. (Heckmann, 2006, s. 18.)

Kaikkiaan kotoutuminen on laaja ja monitahoinen käsite, jota on tulkittu ja määritelty monin tavoin. Usein määritelmät ovat olleet karkeita yleistason kuvauksia, joissa kotoutuminen on nähty muun muassa resursseina, prosessina tai lopputuloksena sen enempää niitä kuvaamatta. Erityisesti kansainvälisessä kirjallisuudessa, kuten Heckmannin sekä Agerin ja Strangin kotoutumisen määritelmissä erotellaan kuitenkin jo hieman tarkemmin sitä, mitä kotoutumisen ajatellaan pitävän sisällään. Tällainen erittely ja sitä kautta konkretian tasolle pääseminen on tärkeää, jotta kotoutumista voidaan aidosti edistää, arvioida ja kehittää. Kotoutumista onkin hahmoteltu myös erilaisten ulottuvuuksien kautta ja sen kuvaamiseksi on luotu erilaisia viitekehyksiä – näihin pureudun seuraavaksi.

2.4 Kotoutumisen käsitteistä käytännön ulottuvuuksiin ja viitekehykseen

Erilaiset näkemykset kotoutumisen ulottuvuuksista luovat kukin omanlaisiaan käsityksiä siitä, mitä kotoutumisen tavoitteiksi ja prosessin suunnaksi tulisi asettaa, mitä maahan muuttaneelta voi kotoutumisen suhteen odottaa ja millä tavoin puolestaan yhteiskunnan ajatellaan voivan kullakin alueella

muuttua ja siten edesauttaa kotoutumista. Penninxin ja Garcés-Mascareñasin (2016, 14) mukaan kotoutumisen osa-alueita ovat oikeudellis-poliittinen (legal-political), joka viittaa yhteiskuntastatukseen ja poliittisiin mahdollisuuksiin, sosio-ekonominen (socio-economic), jolla viitataan mahdollisuuksiin päästä osalliseksi yhteiskunnan keskeisistä alueista kuten työstä, asumisesta, koulutuksesta ja terveydestä sekä kulttuuris-uskonnolliseen (cultural-religious), joka sisältää maahan muuttaneen ja vastaanottavan yhteiskunnan käsitykset, käytännöt ja molemminpuolisen reaktion erilaisuuteen ja moninaisuuteen. Lyhyesti sanottuna kyse on osallisuudesta valtiossa, markkinoilla ja kansakunnassa. (Emt.) Werth, Stevens & Delfs (1997, s. 10) jaottelevat kotoutumisen ulottuvuudet puolestaan yhteiskunnalliseen (social), taloudelliseen (economic), kulttuuriseen (cultural) ja poliittiseen (political), avaamalla niiden sisältöjä sen tarkemmin. Kotoutumisen tarkemmiksi osa-alueiksi tai mittareiksi määrittävät samassa selvitysraportissa kuitenkin esimerkiksi työmarkkinat, koulutus, asuminen, sosiaalipalvelut ja poliittiseen päätöksentekoon osallistuminen. Ajatuksena on, että kotoutumista voidaan arvioida sen perusteella, millaiset mahdollisuudet ja olosuhteet maahan muuttaneilla on näillä alueilla suhteessa muuhun väestöön. Yksi keskeinen kotoutumisen mittari on myös väestön asenteet toisiaan kohtaan, erityisesti maahan muuttaneisiin liittyvät asenteet. (Ks. Coussey & Christensen, 1997, s. 18–19.)

Bosswick ja Heckmann (2006, s. 9–11) katsovat omassa erittelyssään kotoutumisen muodostuvan rakenteellisesta (structural), kulttuurisesta (cultural), vuorovaikutuksellisesta (interactive) ja identifioivasta (identificational) kotoutumisen ulottuvuudesta. Rakenteellinen kotoutuminen on heidän mukaansa pääsyä yhteiskunnan ydininstituutioihin ja oikeuksien ja aseman saamista siten esimerkiksi työmarkkinoilla, koulutuksessa, asumisessa, hyvinvoinnin instituutioissa ja poliittisessa systeemissä. Kulttuurinen ulottuvuus puolestaan viittaa asuinmaan kulttuurin ja yhteiskunnan peruskompetenssien saavuttamiseen. (Emt.) Tähän kuuluu olennaisesti esimerkiksi kielen oppiminen sekä yhteiskunnan arvojen, normien ja pelisääntöjen omaksuminen tai ainakin ymmärtäminen. Kantäväestön on tultava tässä myös osaltaan vastaan ja opittava hyväksymään erilaisuus. (Saukkonen, 2017, s. 18.) Vuorovaikutukselliseen kotoutumiseen kuuluu maahan muuttaneiden hyväksyminen ja osallistaminen sosiaalisiin verkostoihin yhteiskunnassa (Bosswick & Heckmann, 2006, s. 10) ja siis suhteiden rakentuminen eri väestöryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa (Saukkonen, 2017, s. 18). Identifioivan kotoutumisen ulottuvuus rakentuu yleensä muilla kotoutumisen osa-alueilla tapahtuvan kehityksen ohella (emt). Se tarkoittaa kotoutumisen subjektiivista tasoa, joka käsittää erityisesti yhteiskuntaan ja sen ryhmiin kuulumisen tunteen (Bosswick & Heckmann, 2006, s. 10). Kotoutuminen on siten yhteenkuuluvuutta, samastumista ja identiteetin muokkautumista siten, että maahan muuttanut kokee lopulta itsensä täysivaltaiseksi ja yhdenvertaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Samankaltaisen, joskin hieman konkreettisemmalle tasolle ulottuvan kotoutumisen jaottelun ovat esittäneet Harder ym. (2018, s. 11484), joiden mukaan kotoutumista voidaan ajatella kuuden osa-alueen muodostamana kokonaisuutena. Näistä ensimmäinen on psykologinen (psychological) kotoutuminen, jolla tarkoitetaan yhteyden tuntua asuinmaahan ja siihen kuulumisen tunnetta. Toinen keskeinen osa-alue on taloudellinen (economic) kotoutuminen, jota voidaan mitata esimerkiksi työllisyydellä, tuloilla, tyytyväisyydellä työllisyystilanteeseen ja kyvyllä vastata odottamattomiin menoihin. Poliittinen (political) kotoutumisen ulottuvuus kattaa esimerkiksi asuinmaan ajankohtaisten poliittisten kysymysten ymmärryksen ja poliittiseen keskusteluun ja toimintaan osallistumisen. Sosiaalinen (social) kotoutuminen neljäntenä osa-alueena viittaa sosiaalisiin siteisiin ja muiden kanssa käytyyn vuorovaikutukseen asuinmaassa. Kielellinen (linguistic) kotoutuminen tarkoittaa nimensä mukaisesti valmiuksia lukea, puhua, kirjoittaa ja ymmärtää asuinmaan kieltä. Viimeisellä ulottuvuudella, navigoivalla (navigational) kotoutumisella, viitataan kykyyn hoitaa perustarpeisiin liittyviä asioita kuten lääkäriin meneminen, oikeudellisten ongelmien ratkominen ja työnhaku. Keskeistä on myös tietous esimerkiksi verojen maksusta, autolla ajamisen säännöistä tai siitä, miten hakeutua erilaisiin palveluihin. (Emt.)

Edellä olen esimerkinomaisesti kuvannut muutamia kotoutumisesta esitettyjä malleja ulottuvuuksiin sen hahmottamiseksi, kuinka haasteelliseksi ilmiön yksiselitteinen kuvaaminen on osoittautunut. Yhtymäkohtia eri malleissa toki on, mutta jaettua ymmärrystä ei aivan näidenkään perusteella voida suoranaisesti havaita. Ager ja Strang (2004; 2008) ovat kääntäneet tämän ilmiön moninaisuuden rikkaudeksi rakentaessaan omaa näkemystään kotoutumisesta. He ovat tutkimuksessaan keränneet yhteen aikaisempia kotoutumiseen liittyviä kuvauksia ja kehittäneet niiden perusteella kotoutumisen viitekehjensä. Kaikkiaan mallin luominen on käsittänyt useita toisiaan täydentäviä vaiheita. Sen teemaattisen ja käsitteellisen perustan luomiseksi on analysoitu kotoutumisen indikaattoreita käsittelevää kirjallisuutta, joista on kerätty yhteensä noin 200 kotoutumisen indikaattoria. Perustan pohjastamiseksi on lisäksi perehdytty kotoutumisen ja sen lähikäsitteiden määritelmiä kattavaan kirjallisuuteen, joista tutkimuksessa on analysoitu yhteensä 49 määritelmää. Näin luodun niin sanottua esimallin pätevyyttä on testattu ja täsmennetty seuraavassa vaiheessa kenttätyöskentelyn kautta, jonka tarkoituksena on ollut tavoittaa kotoutujien itsensä ja heidän asuttamansa alueiden yhteisöjen käsityksiä kotoutumiselle merkityksellisistä asioista, ja verrata niitä kirjallisuudesta rakennettuun kehikkoon. Kenttävaihe on koostunut 62 haastattelusta, joista hiljattain pakolaisstatuksen saaneiden haastatteluita oli 29 ja loput 33 tutkimusalueilla asuvien tai työskentelevien muuhun väestöön luettavissa olevien henkilöiden haastatteluita. Kotoutumisen viitekehjyksen muodostamisen viimeisessä vaiheessa on kerätty vielä pakolaisuutta koskevaa kyselyaineistoa, jonka avulla etsittiin linkkejä kotoutumisen tekijöiden välillä (Emt.) Moninaisten tutkimusvaiheiden kautta luotu malli on hahmoteltu alla kuviossa 2.

KUVIO 2. Agerin ja Strangin kotoutumisen viitekehys

Kotoutuminen Agerin ja Strangin (2004; 2008) mallissa on jaettu neljään luokkaan, jotka on nimetty seuraavasti: 1) keinot ja tulokset, 2) sosiaaliset yhteydet, 3) mahdollistajat ja 4) perusta. Keinoilla ja tuloksilla viitataan sellaisiin tekijöihin, jotka usein nähdään kotoutumisen julkisina tuloksina sen vuoksi, että ne ovat yhteiskunnassa yleisesti tavoiteltavia ja arvostettuja asioita. Ne ovat samalla kuitenkin myös tehokkaita keinoja tukea ja edistää muita kotoutumiselle keskeisiä asioita. Näihin keinoihin ja tuloksiin lukeutuu mallin mukaan työllisyys, asuminen, koulutus ja terveys. Sosiaaliset yhteydet puolestaan tarkoittavat niitä sosiaalisia suhteita ja verkostoja, jotka auttavat kohti kotoutumista. Näihin yhteyksiin kuuluvat sosiaaliset sillat eli yhteydet oman yhteisön ulkopuolisiin, sosiaaliset siteet eli yhteydet omaan esimerkiksi saman taustan tai kokemuksia jakavaan lähiryhmään sekä sosiaaliset linkit eli yhteydet esimerkiksi palveluihin, poliittisiin prosesseihin ja päätöksentekoon, jotka auttavat yhteiskuntaosallistumisessa. Kotoutumisen mahdollistajilla viitataan taitoihin, tietoihin ja olosuhteisiin, jotka helpottavat aktiivista, toimivaa ja turvallista arkea. Mahdollistajia ovat kieli ja kulttuurinen osaaminen sekä turvallisuus ja jatkuvuus. Kotoutumisen perustana on puolestaan yksilöiden oikeudet ja kansalaisuuteen liittyvät velvollisuudet ja oletukset. (Emt.)

Agerin ja Strangin mallilla ei pyritä etsimään ja analysoimaan yhteyksiä kotoutumisen eri osa-alueiden välillä, eikä sen tarkoituksena ole esittää selkeää kotoutumisen prosessia. Viitekehystä rakennettaessa on tunnistettu, että osa-alueiden välillä on kompleksisia suhteita yhteen osa-alueeseen kohdis-

tettujen toimien vaikutukset ulottuvat todennäköisesti myös muihin. Kotoutumisen osa-alueita ja niiden alaluokkia ei tulisi myöskään tulkita hierarkkisesti siten, että jokin on toista tärkeämpi tai että tietty osa-alue tulisi saavuttaa ennen muita. Viitekehystä on mahdollista lukea esimerkiksi alhaalta ylöspäin siten, että oikeudet mahdollistavat pääsyn palveluihin joiden kautta muun muassa kulttuurisen tietouden hankkiminen helpottuu, mikä taas tukee sosiaalisten yhteyksien ja pääoman kehittymistä ja edesauttaa pääsyä esimerkiksi koulutukseen tai työhön. Tulkitsessa mallia näin täytyy kuitenkin olla tietoinen siitä, että edistys vaikkapa koulutuksen osa-alueella saattaa potentiaalisesti hyödyttää kotoutumista hyvin laajalla alueella läpi viitekehysten, tuoden esimerkiksi sosiaalisia kontakteja ja luoden kielellisiä valmiuksia. (Emt. 2004, 4–5.)

Agerin ja Strangin kotoutumisen hahmotelmaan on viitattu paljon, ja sitä on käytetty myös Suomessa kotoutumisen ymmärtämisessä. Malli on toiminut kotoutumisen käsityksen pohjana esimerkiksi Kotona Suomessa -hankkeessa, jonka tavoitteena on ollut kehittää maahan muuttaneiden kotoutumista tukevia palveluita ja prosesseja valtakunnallisesti (ks. Mertaniemi, 2018; ELY-keskus, 2019b). Olen ottanut mallin myös oman tutkielmani kehikoksi, jota vasten tarkastelen keräämääni aineistoa. Vaikka viitekehys on luotu alun perin nimenomaan pakolaisten kotoutumisen kuvaamiseen, näen sen soveltuvan myös yleisesti kaikenlaisten maahan pysyvästi muuttaneiden sekä yhteiskunnan kotoutumisen jäsentämiseen, sillä yhtymäkohtia yleiseen maahan muuttaneiden kotoutumista koskettavaan kirjallisuuteen on paljon. Agerin ja Strangin malli pohjautuu nähdäkseni paljolti kotoutumisen kannalta *saavutettaville* asioille. Myös tässä tutkimuksessani erittelen paljolti Agerin ja Strangin osa-alueiden sisälle muodostuvia kotoutumisen tavoitteita. En tästä eteenpäin tarkastele enää tarkemmin mallin yläkäsitteitä ”keinot ja tulokset”, ”sosiaaliset yhteydet”, ”mahdollistajat” ja ”perusta”, vaan lähdän siitä ajatuksesta, että kaikki nämä yläkategoriat – joskin tavallaan hieman eritasoiset – sisältävät omat osa-alueensa ja sitä kautta myös erilaisia tavoitteita kotoutumiselle.

On muistettava, että kotoutumista voidaan tarkastella paitsi erilaisten ulottuvuuksien ja osatekijöiden kautta, myös monella tasolla – eikä ainoastaan edellytysten täyttymisen vaan esimerkiksi näitä tukevien *toimintojen* kautta. Kotoutumisen keskeisiä tasoja ovat yksilöllinen, organisatorinen ja institutionaalinen, jotka kaikki liittyvät toisiinsa. Esimerkiksi institutionaaliset järjestelyt määrittävät paljolti organisaatioiden ja esimerkiksi järjestöjen mahdollisuuksia ja toiminta-alaa. Instituutiot ja organisaatiot puolestaan luovat yksilöille erilaisia mahdollisuuksia tai rajoituksia. Yksilöt puolestaan saattavat toiminnallaan muuttaa organisatorista maisemakuvaa tai jopa olla osallisena institutionaalisen järjestyksen muuttamisessa. (Penninx & Garcés-Mascareñas 2016, s. 18.) Jos katse käännetään hetkeksi pois yksilöistä siihen, miten yhteiskunta ihmisineen voi tukea maahan muuttanutta kotoutumisen pro-

sessissa, löytyy uudenlaisia tärkeitä kotoutumisen ulottuvuuksia. Mikkosen (2005, s. 59) mukaan kotouttamistoiminta voidaan jakaa kolmeen tasoon: sosiaaliseen, tiedolliseen ja toiminnalliseen. Sosiaaliseen tasoon kuuluvat sellaiset toiminnot, joiden tavoitteena on maahan muuttaneiden psykososiaalisen tilanteen vahvistaminen siten, että sosiaalisten verkostojen luominen ja vertaisryhmien muodostuminen mahdollistuvat. Tiedollinen taso taas sisältää kielitaidon, yhteiskuntataitojen ja työllistymisedellytysten kehittämisen, ja toiminnallinen taso muun toiminnan, joka voi olla lähes mitä tahansa kerhoista ja liikuntaryhmistä erilaisiin retkiin ja virkistäytymisleireihin. (Emt.) Kotoutumisen tukena -sivuston erittelyn mukaan kotoutumista tukeva toiminta ”antaa maahanmuuttajalle suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, edistää hyvinvointia ja toimintakykyä, edistää vuorovaikutusta maahan muuttaneiden sekä ympäröivän yhteiskunnan ja vastaanottavan yhteisön välillä sekä tukee verkostojen rakentamista”.

2.5 Matalan kynnyksen toiminta virallisen kotouttamisen täydentäjänä

Kotoutumista tukeva toiminta sijoittuu useiden eriasteisten tahojen toiminta-alalle. Valtakunnan tasolla kotouttamista ohjaavat kotoutumislaki ja sitä täydentävä valtion kotouttamisohjelma, joka sisältää hallitusohjelman mukaiset kotouttamisen painopistealueet (Lautiola, 2013, s. 15–16). Päävastuu kotoutumisen tukemisessa, kehittämisessä, suunnittelussa ja seurannassa arjen tasolla on kunnilla. Niiden kuuluukin laatia oma kotouttamisohjelmansa, josta käy ilmi kotouttamisen toteutuminen paikallistasolla. Kuntien keskeinen yhteistyökumppani kotouttamisessa on työ- ja elinkeinotoimisto, jolle on laissa asetettu myös omat vastualueensa. Kuntien sekä työ- ja elinkeinotoimiston kuuluu antaa maahan muuttaneille osaltaan tietoa yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisessa yhteiskunnassa. Tietoa, ohjausta ja neuvontaa tulee antaa myös palvelujärjestelmään, kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja työelämään liittyen. (Kotoutumislaki 1386/2010, 6–8 & 30§.)

Kunnat sekä työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat tietyin jaoin myös maahan muuttaneiden alkukartoituksen toteuttamisesta, jossa arvioidaan alustavasti kotoutumisen valmiuksia koskien muun muassa kielen oppimista, opiskelua, työllistymistä ja yleisesti elämäntilanteen kokonaisuutta. Lisäksi selvitetään kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Kartoitukseen on oikeus työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneella sekä toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavalla maahan muuttaneella, mutta sitä voi myös pyytää vaikka nämä ehdot eivät täytyisi. Alkukartoituksen perusteella maahan muuttanut voidaan ohjata tarvettaan vastaavaan koulutukseen, muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin taikka työmarkkinoille. Alkukartoituksen pohjalta arvioidaan myös tarvetta kotoutumissuunnitelman tekemiseen niiden alkukartoitusta pyytäneiden osalta, joilla siihen ei ole automaattisesti oikeutta. (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä

alkukartoituksesta 570/2011, 1–2§; Kotoutumislaki 1386/2010, 9–10§.) Niiden kohdalla, joilla siihen on lähtökohtainen oikeus, suunnitelma tehdään kotoutumislain mukaisesti joko työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa, kuitenkin yhdessä maahan muuttaneen kanssa.

Kotoutumissuunnitelma on ”maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan”. Kotoutumissuunnitelma asettaa sen tehneille osapuolille velvollisuuksia siten, että kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston tulee tarjota maahan muuttaneelle kotoutumissuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä ja palveluja, ja maahan muuttaneen puolestaan on noudatettava suunnitelmaansa ja siten hakeuduttava sovituihin toimenpiteisiin ja palveluihin. Kotoutumissuunnitelmaa tarkistetaan aika ajoin. Siihen oikeutettava enimmäisaika on kuitenkin pääasiassa kolme vuotta ensimmäisestä kotoutumissuunnitelmasta. Siinä tapauksessa, että maahan muuttanut tarvitsee kotoutuakseen erityisiä toimenpiteitä, aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. (Kotoutumislaki 1386/2010, 11–13 & 17§.)

Kotouttamistoiminta viranomaistasolla pohjautuu siis lakiin – sen määrittämiin aikarajoihin ja toimiin. Kotoutumista tukevaa toimintaa ja sen mahdollisuuksia käytännössä kehystävät kuitenkin myös talouden asettamat rajoitukset. Eri yhteyksissä onkin pitkään ollut puhetta siitä, että käytännössä kotouttamiseen käytettävissä olevat resurssit eivät ole vastanneet tosiasiallisia tarpeita (Saukkonen, Erilaisuuksien Suomi, 2013, s. 90). Vähäisistä resursseista johtuen esimerkiksi kunnat eivät tiedota alkukartoituksen mahdollisuudesta, eikä moni osaa sitä itse pyytää, vaikka he saattaisivat hyötyä siitä. Toisaalta vaikka alkukartoitus olisikin tehty, työskentely ei yleensä jatku kotoutumissuunnitelman laatimiseen asti, kun resurssit suunnataan työttömien ja sosiaalitoimen varsinaisten asiakkaiden suunnitelmien tekemiseen. Lisäksi muun muassa virallisille suomen kielen kursseille, joihin kotoutumissuunnitelmaan oikeutettuja työ- ja elinkeinotoimistosta yleensä ensimmäisenä ohjataan, saattaa etenkin pääkaupunkiseudulla olla pitkät odotusajat. (Siirto & Hammar, 2016, s. 191 & 198.)

Vuoden 2010 kotoutumislaisissa (1386/2010, 31§) on huomioitu, että kotouttaminen on tärkeää ulottaa myös kuntia ja työ- ja elinkeinotoimistoa laajemmalle rintamalle. Lakiin on kirjattu, että kotouttamista tulee kehittää monialaisena yhteistyönä, johon osallistuvat kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja poliisin ohella kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. Järjestöt voivat myös ottaa osaa kunnan kotouttamisohjelmien laatimisessa, toteuttamisessa ja seurannassa sekä etnisten suhteiden edistämisessä. (Emt, 32§.) Myös valtion kotouttamisohjelmassa

yhtenä olennaisena osana on korostettu yhteisöllistä kotoutumista, ja tässä on nostettu esille kansalaisjärjestöjen osuus kotoutumisen tukemisessa. Ohjelmassa on painotettu, että kansalaisjärjestöt, mukaan lukien maahanmuuttajajärjestöt, ovat merkittävässä asemassa viranomaisten tarjoamien palvelujen täydentäjänä sekä yhteistyökumppaneina kotoutumista tukevia palveluja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Valtion kotouttamisohjelman tavoitteena onkin viime aikoina ollut vahvistaa järjestöjen edellytyksiä kotoutumisen edistämässä sekä tiivistää yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen välillä. (Lautiola, 2013, s. 16.)

Kotouttamiseen osallistuvien kolmannen sektorin järjestöjen kokonaisuus on moninainen. Mukana on valtakunnallisia asiantuntijaorganisaatioita, kansainvälisiä organisaatioita, pienempiä yhdistyksiä kattojärjestöineen sekä paikallisia yhdistyksiä, esimerkiksi urheiluseuroja ja naisjärjestöjä. Yhdistykset ja järjestöt ovat myös tavoitteiltaan melko erilaisia. On monikulttuurisia yhdistyksiä päämääränään jäsentensä integraatioprosessin tukeminen tai oman kulttuurin ylläpitäminen sekä järjestöjä, joiden tavoitteet ovat puolestaan laajoja ja maahan muuttaneiden kanssa tehtävä työ vain osa niiden toimintaa. Lisäksi kotoutumista tukevan toiminnan kohderyhmät vaihtelevat. Jotkin järjestöt ovat keskittyneet nimenomaan maahan muuttaneisiin, toisten päällimmäisenä tavoitteena on rasismien vastainen työ, jolloin kohderyhmänä on koko yhteiskunta. Kotouttamistyötä tekevissä kolmannen sektorin toimijoissa on mukana paitsi kantasuomalaisten vetämiä, myös maahan muuttaneiden itsensä perustamia järjestöjä. (Lautiola, 2013, s. 19.)

Kolmannen sektorin järjestöt ovat usein niitä, jotka muun toiminnan ohella järjestävät matalan kynnyksen kotoutumista tukevaa toimintaa. Matalan kynnyksen kotouttamistoiminta tarjoaakin monenlaisia mahdollisuuksia virallisen kotouttamisen täydentäjänä. Yleisesti *matalan kynnyksen toiminnalla* tarkoitetaan toimintaa tai palveluita, joilla on normaaleihin palveluihin verrattuna matalampi kynnys – ihmisiltä vaadittavia edellytyksiä palveluun hakeutumisessa on siis madallettu. Matalan kynnyksen toiminnan tavoitteena on, että kynnys hakeutua ja osallistua siihen olisi mahdollisimman alhainen. Matalan kynnyksen toiminnan käsite on kuitenkin suhteellinen, eikä sitä voida määritellä pelkästään absoluuttisilla kriteereillä, kuten aukioloajat, sijainti tai maksu. Silti pyritään siihen, että sellaisia kynnynksiä kuin esimerkiksi sisään pääsyn menettelyt, korkeat tavoitteet, sitoutuminen, valvonta tai pelko leimautumisesta ei olisi. Matalan kynnyksen toiminnalla voidaan myös esimerkiksi paikata julkisten palveluiden haasteita, vaikkapa pitkiä jonoja tai vaikeaa tavoitettavuutta. (Leemann & Hämäläinen, *Matalan kynnyksen palvelut*, 2015, s. 1–3.) Lisäksi se voi paljolti kaikille avoimena toimintana tarjota tarvittavaa tukea sellaisille, jotka eivät ole oikeutettuja viranomaisten toteuttamiin palveluihin tai eivät löydä niihin tietänsä.

Kotoutumisen tukena -sivusto, joka kerää palveluunsa matalan kynnyksen kotoutumista tukevaa toimintaa, tarkentaa ohjepankissaan, että matalan kynnyksen toimintana ei voi ilmoittaa viranomaispalveluita eikä kuntien lakisääteisiin tehtäviin kuuluvia palveluita. Matalan kynnyksen toimintana sivustolle saa sen sijaan ilmoittaa toimintaa, joka on:

- ”Ei-kaupallista: toimintaan osallistumisesta voi kerätä pientä maksua, mutta tavoitteena ei saa olla taloudellisen voiton tavoittelu.
- Kaikille avointa, vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaa, matalan kynnyksen toimintaa: toiminta voi olla suunnattu tietyille kohderyhmälle, mutta osallistuminen ei saa olla rajattu siten, että sitä varten tarvitaan esimerkiksi viranomaisen lähete
- Poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta: ilmoittava organisaatio voi kuitenkin olla taustaltaan poliittisesti tai uskonnollisesti sitoutunut
- Syrjimätöntä: kohtelee osallistujia yhdenvertaisesti. Toiminta ei saa luoda vastakkainasettelua väestöosien välille vaan sen tulee edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa.”
(Uudenmaan ELY-keskus, 2019b)

Matalan kynnyksen kotoutumista tukevana toimintana on järjestetty esimerkiksi suomen kielen kursseja ja keskustelukerhoja, työllistymistä edistäviä toimintoja kuten työllistymisnäkömyien kartoitusta ja erilaisia toimintaryhmiä sisältävää olohuonetoimintaa, vapaaehtoistyömahdollisuuksia sekä vapaa-ajan toimintaa esimerkiksi kohtaamiskahviloiden, kulttuuritapahtumien, juhlien ja retkien muodossa. (Rahikainen ja Toivainen, 2015.) Lisäksi harrastusmahdollisuuksien etsiminen ja tarjoaminen on nähty matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan yhtenä mahdollisuutena. Kaikkiaan ohjaus ja neuvonta sekä erilaisten verkostojen vahvistaminen ovat myös usein matalan kynnyksen kotouttavassa toiminnassa vahvasti läsnä. (Myllyviita, 2018.) Matalan kynnyksen toiminnalla on potentiaalia tavoittaa useampia ihmisiä kuin esimerkiksi virallisilla sosiaalipalveluilla, ja sillä on mahdollisuus myös saattaa yhteen ihmisiä eri taustoista ja elämäntilanteista yhteisten asioiden äärelle. Tämä on ehdoton matalan kynnyksen toiminnan vahvuus ja avaa väyliä ainutlaatuisen vuorovaikutukseen ja hyvän rakentamiseen ihmisten välillä.

3 TUTKIMUKSELLISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tieteenfilosofiset, metodologiset ja eettiset lähtökohdat, jotka ovat ohjanneet tutkielmani ja sen tulosten rakentumista. Kuvaan ensin tutkimuksen aseteluni taustalla vaikuttavia sosiaalisen konstruktionismin käsityksiäni ja praktista tiedonintressiäni, jonka jälkeen etenen avaamaan tutkimustehtävääni – kaksisuuntaisen kotoutumisen käsitysten hahmottamista – ja sen mukaisia tutkimuskysymyksiäni lyhyesti. Tarkastelen sitten matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan toimintailmoituksia tutkimusaineistonani ja kerron aineistonkeruun prosessistani. Tämän jälkeen esitän prosessikuvauksen aineistoni analysoinnista yhtäältä teoriaohjaavan ja toisaalta aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Lopuksi kiinnitän katseeni eettisiin lähtökohtiin ja kerron siis siitä, millaisia eettisiä kysymyksiä olen tutkimusprosessini aikana pohtinut ja millaisiin ratkaisuihin olen pohdintojen tuloksena päätenyt.

3.1 Sosiaalinen konstruktionismi, kriittisyys ja praktisuus taustavaikuttajina

Tutkimukseni kiinnittyy sosiaaliseen konstruktionismiin, jossa tiedon ja todellisuuden nähdään usein muodostuvan sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa. Kielen ymmärretään rakentavan sosiaalista todellisuutta, tai todellisuudesta voidaan ainakin konstruoida useita eri versioita – on olemassa erilaisia ilmiöiden selitystapoja ja elämän kertomuksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 45-46.) Burrin (2003, s. 2–5) mukaan sosiaalisen konstruktionismin keskeisiä periaatteita ovat kriittisyys itsestäänselvyksiä kohtaan, käsitysten historiallis-kulttuurisuus, tiedon syntyminen sosiaalisissa prosesseissa ja tiedon ja sosiaalisen toiminnan yhteenkuuluminen. Tutkimuskohteena sosiaaliseen konstruktionismiin linkittyneissä tutkimuksissa on tyypillisesti kieli, joka ymmärretään suhteelliseksi, käyttäjistään riippuvaiseksi, tilannesidonnaiseksi, seurauksia tuottavaksi ja sosiaalisen elämän kannalta merkitykselliseksi tekijäksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 46).

Kotoutumisesta puhutaan maahanmuuton yhteydessä niin paljon, että se vaikuttaa lähestulkoon itsestäänselvytenä pidetyltä muuttoliikkeiden ja kulttuurien kohtaamisten seuraukselta tai tavoitteelta. Ajattelen kuitenkin, että tällaiset kohtaamiset eivät välttämättä johda kotoutumiseen, jos ajatellaan vaikkapa akkulturaatiovaihtoehtoja, eikä kotoutuminen ilmiönä siten ole väistämätöntä. Toisaalta kotoutumisen käsite sisältöineen on nähdäkseni sosiaalisesti rakentunut. Näen, että ideat tai käsitykset siitä, mitä kotoutuminen on, ovat sosiaalisia tuotteita. Kotoutuminen rakentuu jonkinlaiseksi käsitteäkseni paljolti funktionalistisesti eli pohjautuen sellaisiin asioihin, jotka yhteiskunnassa nähdään

yksilöille tavoiteltavina asioina. Kotoutumisen ei siis kuitenkaan välttämättä tarvitse olla juuri tietynlaista, vaan se on mahdollista nähdä monella tapaa. Näkemykseni edustaa sosiaalisen konstruktio-
nisminkin kevyttä sitoutumisen astetta siinä mielessä, että en varsinaisesti tavoittele kotoutumisen käsitteen tai sen käsitysten lähtökohtaista kritisointia; en näe, että kotoutumisen käsitteen ja käsitysten olemassaolo on huono asia. Haluan kuitenkin olla tietoinen siitä, ettei kotoutuminen sellaisena kuin se esitettään ole itsestäänselvyys, vaan ajan ja sosiaalisten prosessien tuote. Sitä on täten myös mahdollista arvioida, kyseenalaistaa ja muuttaa taikka täydentää. (Ks. Hacking, 2009, s. 20–50.)

Suhtautumistani kotoutumiseen voisi kuvata siten jokseenkin kriittiseksi jo sosiaalisen konstruktio-
nisminkin lähtökohtani vuoksi. Kriittisyys näyttäytyy tutkimuksessani kuitenkin lähinnä siinä, että rakennan kotoutumisesta moniraiteista ja -suuntaista kokonaiskuvaa monia aikaisempia tutkimustöitä vahvemmin. Siinä missä usein edelleen keskitytään paljolti maahan muuttaneiden kotoutumiseen, pohdin myös kotouttamista toimintana ja yhteiskunnan osallistumista vuorovaikutteiseen kehitykseen. Varsinainen tiedonintressini on tässä tutkimuksessa kuitenkin praktinen, eli pyrin tiedon välitykseen (Ronkainen ym. 2014, s. 97) sekä keskinäisen ymmärryksen luomiseen ja edistämiseen (Holmila, 2005, s. 22). Tavoitteenani on kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden kuvaaminen ja ymmärrettävämmäksi tekeminen sekä osaltaan myöskin aikaisemman kotoutumisen teorian testaaminen (Ronkainen ym. 2014, s. 98).

3.2 Kotoutumisen tavoitteiden, toiminnan ja kaksisuuntaisuuden hahmotus tehtävänä

Maisterintutkielmassani tutkin kotoutumista matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan kuvauksissa. Näen kotoutumisen *prosessina*, jolle voidaan asettaa monen tasoisia *tavoitteita*, ja näiden tavoitteiden saavuttamista puolestaan voidaan edistää erilaisten *toimintojen* kautta. Tutkielmassani olen kiinnostunut sekä tavoitteista että toiminnasta. Näkökulmani on yhtäältä maahan muuttaneiden kotoutumisessa, toisaalta kotouttamisessa ja yhteiskunnan osuudessa kotoutumisen tukemisessa ja vuorovaikutteisessa kehityksessä. Painotukseni tässä tutkimuksessa on erityisesti maahan muuttaneiden kotoutumisessa ja vuorovaikutteisessa kehityksessä eli kotoutumisen kaksisuuntaisuudessa – toimintailmoitusten kotouttamistoiminta itsessään on näkökulmana vähemmän keskiössä. Pureudun siihen, miten kotoutumista kuvataan kielellisesti, ja millaista kotoutumisen todellisuutta tämä tuottaa. Tutkimustehtäväni kiteyttäisin kaikkiaan seuraavasti:

Tarkoitukseni on tarkastella Kotoutumisen tukena -sivuston matalan kynnyksen toimintailmoituksissa ilmeneviä kotoutumisen tavoitteita, toimintamuotoja ja kaksisuuntaisuutta.

Pohdin tutkimustehtävääni seuraavien tarkennettujen tutkimuskysymysten kautta:

- 1) Millaisia tavoitteita maahan muuttaneiden kotoutumiselle asetetaan, ja millaisiin kotoutumisen osa-alueisiin nämä tavoitteet kytkeytyvät?
- 2) Mitä kotouttavaa toimintaa maahan muuttaneiden kotoutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään?
- 3) Miten kotoutumisen kaksisuuntaisuus huomioidaan toiminnassa?

Tutkimukseni tavoittelee siis kaikkiaan ensinnäkin sen esille tuomista, millaisia asioita kotoutumisen katsotaan sisältävän. Tarkastelen tätä kotoutumiselle asetettujen tavoitteiden kautta. Pohdin näitä suhteessa kirjallisuudessa keskeisen aseman saaneeseen Agerin ja Strangin (2004; 2008) kotoutumisen käsitykseen ja kytken aineistostani nousevat kotoutumisen tavoitteet heidän muodostamaansa kotoutumisen viitekehyykseen ja siis kotoutumisen osa-alueisiin niiltä osin kuin ne siihen asettuvat. (Ks. Tutkimuskysymys 1.) Toiseksi tavoitteenani on täydentää tätä näkemystä sillä, millä toiminnoilla käytännössä tätä tietyllä tavoin ymmärrettyä kotoutumisen prosessia ja tavoitteiden saavuttamista nähdään voitavan tukea. Hahmottelen tässä kotoutumista tukevan toiminnan muotoja hyvinkin konkreettisella tasolla ja listaan niitä hyvin lyhyenä lisänä. (Ks. Tutkimuskysymys 2.) Kolmanneksi tavoitteeni tutkimuksessani kaksisuuntaisen kotoutumisen roolin selventämistä kotoutumisen käsityksen osana. Etsin käsityksiä käytännössä siitä, millaisia lähtökohtia toimintakuvauksissa luodaan vuorovaikutteille kehitykselle, jossa sekä maahan muuttanut että kantäväestö muuttuvat ja yhteiskunta monikulttuuristuu. (Ks. Tutkimuskysymys 3.)

3.3 Internet toimintaympäristönä ja matalan kynnyksen toimintakuvaukset aineistona

Tutkimukseni toimintaympäristönä on Kotoutumisen tukena -internetsivusto, joka on kotoutumista tukevien toimijoiden yhteisö. Sen lähtökohtana on koota matalan kynnyksen kotoutumista tukeva toiminta yhteen paikkaan. Sivustolla voi siis hakea ja ilmoittaa maahan muuttaneille tarkoitettua, matalan kynnyksen kotoutumista tukevaa toimintaa sekä työntekijöille ja vapaaehtoisille suunnattuja tapahtumia ja koulutuksia. Kotoutumisentukena.fi -verkkopalvelua on rakennettu EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) tuella Uudenmaan elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen hallinnoimassa Järjestöistä voimaa kotoutumiseen -hankkeessa. Sivusto on kehitetty sillä ajatuksella, että se vahvistaisi kotoutumista tukevan työn koordinaatiota, toimijoiden välistä dialogia ja alueellista yhteistyötä. (ELY-keskus, 2019a.) Sen on tarkoitus ”edesauttaa kotoutumista tukevien toimijoiden monialaisen yhteisön syntymistä, parantaa asiakasohjausta ja muuta yhteistyötä viranomaisien, järjestöjen ja muiden kotoutumista tukevaa toimintaa järjestävien tahojen välillä sekä helpottaa

maahan muuttaneen elämäntilanteen kokonaisvaltaista huomioimista palveluohjauksessa, kun kotoutumista tukeva toiminta on helposti, nopeasti ja tarvelähtöisesti löydettävissä”. (Uudenmaan ELY-keskus, 2019a.)

Tutkimukseni aineisto koostuu Kotoutumisen tukena -sivustolle eri toimijoiden itse lisäämistään matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan ilmoituksista ja kunkin esittämistä toimintansa yleiskuvauksista. Oletettavasti kunkin ilmoituksen sisältävän toiminnan on ajateltu tämän sivuston lähtökohtien mukaisesti tukevan kotoutumista. Tämä tekee sivustosta oivallisen kanavan aineiston keräämiselle kaltaisessani tutkimuksessa. Ilmoituksissa on paljon kotoutumiseen liittyviä kuvauksia, toiminnan kuvailuja ja perusteluja. Tällaisen tekstiaineiston avulla mahdollistuu kaikkiaan kielessä rakentuvien kotoutumisen käsitysten analysoiminen. Aineiston valintaa perustelee myös se, että sivusto on kehitetty työvälineeksi kotoutumisen parissa työskenteleville. Sen tarkoituksena on auttaa ohjaamaan ihmisiä erilaisen kotoutumista tukevan toiminnan pariin, joten se on tutkimusaiheeni kannalta ilmaisullinen.

Suunnitelmani oli kerätä aineistoni Kotoutumisen tukena -sivustolta kahdessa erässä – ensin huhtikuun alussa, sitten uudelleen kesäkuun alussa. Ajatuksena oli, että huhtikuussa sivustolla on todennäköisesti näkyvissä vielä talven/alkukevään toimintaa, kun taas kesäkuun alussa kesän ajan toimintamahdollisuudet alkaisivat todennäköisesti hahmottua ja löytää paikkansa myös sivustolla. Pohdin, että täten aineistoni muodostuisi mahdollisimman kattavaksi maisterintutkielman laajuudessa. Toisen keuruajankohdan sijoittuminen kesäkuulle oli nähdäkseni olennaista myös siltä kannalta, että palvelu on avattu vasta vuoden 2018 lopulla, minkä vuoksi sinne ei huhtikuun alussa kenties oltaisi vielä ehditty lisätä olennaista olemassa olevaa toimintaa. Suunnitelmani mukaisesti aineistoni ensimmäinen keuruajankohta on ollut 7.4.2019 ja toinen 9.6.2019. Olen täydentänyt aineistoani kuitenkin vielä 7.7.2019, sillä havaitsin sivustolla muutamia uusia kesäajan toimintoja, joita aikaisemmassa aineistossani ei vielä ollut. Aineistoa kerätessäni olen rajannut sen koskettamaan ainoastaan Uusimaan aluetta, sillä siten tuloksilla voisi olla enemmän paikallista merkitystä ja hyötyä. Olen rajannut aineiston myös ainoastaan maksuttomaan toimintaan, sillä näin sen tällöin vastaavan paremmin matalan kynnyksen toiminnan ideaa. Sivustolla on myös muita rajausmahdollisuuksia, kuten esteettömyys tai se, että oman lapsen voi ottaa mukaan toimintaan. Näitä en ole tutkimuksessani huomionut, sillä havaintojeni perusteella aineisto olisi muodostunut nämä valinnat mukaan luettuina melko pieneksi.

Käytännössä olen tallentanut huhti-, kesä- ja heinäkuun ilmoitukset tietokoneelleni sellaisinaan pdf-tiedostoina. Olen vertaillut ilmoituksia sitten toisiinsa tarkasti ilmoitusten sisältöjä ja lisäämispäivämääriä myöten, ja poistanut aineistosta tuplatallennukset. Olen koonnut yhdeksi ilmoitukseksi myös

saman toimijan kuvauksiltaan samanlaiset ilmoitukset (esimerkiksi harrastustoimintailmoitukset, joissa kuvaus oli muuten täysin yhtenevä mutta harrastuslaji eri) aineiston jatkokäsittelyn helpottamiseksi. Aineistoni muodostuu näin kerättyinä yhteensä 91 toimintailmoituksesta, joiden toimintakuvaukset yhteen koottuna muodostavat 20 sivun pituisen kokonaisuuden. Toimintailmoitusten takana on yhteensä 41 eri toimijaa, jotka ovat pääasiassa rekisteröityjä yhdistyksiä, mutta joukossa on myös esimerkiksi koulutuksentarjoajia ja kaupungin alaista toimintaa. Toimintailmoitukset on lisätty Kotoutumisen tukena -sivustolle aikavälillä 29.11.2018–4.7.2019. Suurin osa toiminnasta on suunnattu kaikille maahan muuttaneille, mutta myös tarkemmin eri ryhmille kohdennettua toimintaa on esimerkiksi iän, sukupuolen ja statuksen mukaan. Useimmat tietylle ryhmälle rajatuista toiminnoista on suunnattu naisille tai ikääntyneille. Ylivoimaisesti suurin osa ilmoitusten toiminnasta sijaitsee Helsingissä, jonka jälkeen Vantaa ja Espoo ovat seuraavaksi yleisimmät sijainnit. Muulle Uusimaan alueelle sijoittuvaa toimintaa on ainoastaan muutamassa ilmoituksessa. Liitteessä 1 on listattu aineisto kokonaisuudessaan ilmoitusten keskeisin tiedoin.

3.4 Sisällönanalyysin eri muodot aineiston jäsentämistapana

Tutkimukseni tavoitteena on lisätä ymmärrystä kaksisuuntaisesta kotoutumisesta muodostamalla siitä sanallinen kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, mutta silti mahdollisimman informatiivisesti. Kiinnostuksen kohteenani on etsiä kaksisuuntaiseen kotoutumiseen liittyvien tekstisisältöjen merkityksiä ja kytkeä nämä sitten laajempaan asiayhteyteen ja aikaisempaan tutkimukseen. Näihin lähtökohtiini sekä kaikkiaan tutkimusasetelmakokonaisuuteeni soveltuvaksi aineistoni analyysimenetelmäksi olen katsonut sisällönanalyysin. Sisällönanalyysissä aineistoa eritellään ja tiivistetään ja hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä ja yhtenäistä informaatiota. Sisällönanalyysi voi edetä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti sen mukaan, millaista päättelyn logiikkaa se noudattaa ja millainen on siten tutkittavaa ilmiötä kuvaavan teorian rooli aineiston hankinnassa, analyysissä ja raportoinnissa. Valittu analyysimuoto määrittää sitä, miten aineistoa järjestetään ja miten tutkimuksen tulokset muodostuvat. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään aineiston pohjalta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä, eivätkä aikaisempi tieto tai teoriat vaikuta analyysin toteuttamiseen tai lopputuloksiin. Teorialähtöisessä analyysissä puolestaan aineiston tarkastelun taustalla on jokin aikaisempi viitekehys, jonka pohjalta tutkimuksen aineistoa analysoidaan ja luokitellaan. Teoriaohjaava sisällönanalyysi taas on kahden edeltävän välimuoto, sillä siinä aineistoa usein lähestytään aineistolähtöisesti, mutta analyysin edetessä esiin nousseet asiat liitetään valmiisiin teoreettisiin käsitteisiin. (Ks. Tuomi & Sarajarvi, 2018, s. 107–114 & 122–134.)

Tässä tutkimuksessa olen ottanut aineiston tarkastelun lähtökohdaksi sisällönanalyysin kaksi eri muotoa. Olen analysoinut aineistoani teoriaohjaavasti ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla eli selvittäessäni, millaisia tavoitteita maahan muuttaneiden kotoutumiselle asetetaan ja millaisiin kotoutumisen osa-alueisiin nämä tavoitteet kytkeytyvät. Tämän valinnan olen tehnyt sen vuoksi, että kotoutumisesta on esitetty hyvinkin tunnettu Agerin ja Strangin (2004; 2008) kehikko, jonka soveltuvuutta haluan tässä tutkimuksessa osaltaan testata uudenaikaisessa kontekstissa, mutta myös täsmentää sitä tuottamalla tietoa käytännöllisemmän tason kotoutumisesta. Siinä missä Agerin ja Strangin viitekehys sisältää sellaisia kotoutumisen osa-alueita kuin asuminen, terveys, sosiaaliset siteet, kieli ja kulttuuritietous, aineistoni voisi täydentää tätä tiedolla siitä, millaisin kotoutumisen tavoittein näihin osa-alueisiin voi päästä kiinni. Käytännössä teoriaohjaavuus tarkoittaa analyysissäni sitä, että olen lähtenyt tutkimaan ja järjestämään aineistoani aineistolähtöisesti, mutta yhdistänyt sen loppuvaiheessa Agerin ja Strangin käsitteelliseen viitekehukseen niiltä osin kuin se siihen soveltuu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 109–110 & 133). Olen halunnut olla avoin ja antaa analyysissäni toisaalta mahdollisuuden myös sille, että aineistosta löytyy jotakin, joka ei asetu suoraan tähän kehikkoon. Tämän ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla olen eritellyt myös sisällönerittelyn keinoin eli määrällisesti sitä, kuinka kotoutumisen eri osa-alueet ovat painottuneet aineistossani (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 119).

Toiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen millaista kotouttavaa toimintaa maahan muuttaneiden kotoutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään, olen etsinyt vastauksia oikeastaan suoraan aineistosta hyvin aineistolähtöisesti analysoimatta juurikaan sen pidemmälle, sillä aineiston kuvauksissa itsessään toiminta on kuvattu paljolti tämän tutkimuksen tarkoituksen kannalta käyttökelpoisesti. Eri toimintamuodot on kuitenkin sitten jaettu ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyvän analyysin eri luokkiin ja liitetty siten kotoutumisen osa-alueisiin. Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla olen edennyt analyysissäni niin ikään aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Täten puretuessani siihen, miten kotoutumisen kaksisuuntaisuus huomioidaan toiminnassa, analyysia on luonnehtinut aineiston järjestäminen ja käsitteellistäminen tutkimusta varten kerätyn aineiston, ei valmiiden teoreettisten käsitteiden perusteella. Analyysiprosessin edetessä olen siten myös luonut aineiston pohjalta erilaisia käsitteitä ja teemoja, joiden avulla olen muodostanut osakuvauksen tutkimusaiheestani. (Ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108–109 & 127.) Aineistolähtöisyys sisällönanalyysin muotona on tässä kysymyksessä erityisen soveltuva, sillä kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta ei ole juurikaan esitetty aikaisempaa teoriaa tai käsitteellistä mallia, vaan sitä on ennemminkin ainoastaan määritelty ja sivuttu muun kotoutumista käsittelevän kirjallisuuden yhteydessä.

Sisällönanalyysin molempien muotojen toteuttamisessa olen lähtenyt liikkeelle aineiston huolellisesta läpilukemisesta moneen kertaan saadakseni siitä selkeän kokonaiskuvan ja sisäistääkseni kunkin aineistokappaleen sisällön. Tämän jälkeen olen alkanut pelkistää aineistoa ja siten poimia aineistosta tutkimukseni kannalta olennaisia asioita lähempään tarkasteluun. Pelkistämisen olen tehnyt koodaamalla aineistoa ja yliviiwaamalla eri värein siitä löytyviä kotoutumisen tavoitteisiin, kotouttamisen toimintamuotoihin ja kotoutumisen kaksisuuntaisuuden liittyviä alkuperäisilmauksia sekä sitten tiivistämällä niiden sanoman pelkistetyiksi ilmaisuiksi aineiston jatkokäsittelyn helpottamiseksi. Olen edennyt analyysissäni toimintailmoitus kerrallaan, ja analyysiyksikkönä olen käyttänyt ajatuskokonaisuutta, joka on saattanut joissakin tapauksissa sisältää useitakin lauseita. Pelkistetyistä ilmauksista olen etsinyt samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ja sitten ryhmitellyt ilmauksia siten, että samankaltaiset ilmaukset ovat yhdistyneet yhdeksi alateemaksi. Alateemoja olen edelleen yhdistellyt ja jäsentänyt erilaisiksi yläteemoiksi, jotka viimeinen, yhdistävä teema, lopulta kokoaa. Olen päätenyt aineiston teemoittamiseen, sillä näen sen tapana tiivistää tietoa hyvin informatiivisesti ja merkityksellisesti. (Ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 104–107 & 127.) Alla taulukossa 1 on esitetty kuvaus analyysin etenemisestä.

Olen koodannut aineistoani ja jäsentänyt sitä analyysini edetessä eri värien avulla siten, että olen korostanut ensin vihreällä kohtia, jotka ovat linkittyneet 1. tutkimuskysymykseeni toimintailmoituksissa ilmenneistä kotoutumisen tavoitteista. Yläteemoissa kohdat ovat yhdistyneet käsitteellisesti Agerin ja Strangin (2004; 2008) kotoutumisen viitekehysten osa-alueisiin. Tämän jälkeen olen korostanut sinisellä aineistosta löytämäni erilaiset kotouttavan toiminnan toimintamuodot 2. tutkimuskysymykseeni mukaisesti. Lopuksi olen etsinyt 3. tutkimuskysymykseeni liittyviä seikkoja ja siis korostanut läpi analyysin keltaisella ilmaiset ja teemat, joissa tulee esille kotoutumisen kaksisuuntaisuuden huomioiminen toiminnassa. Raportointini selkeyttämiseksi olen analyysini jälkeen muodostanut ensin kutakin tutkimuskysymystä vastaavan oman taulukon ja sitten vielä erikseen kutakin yläteemaa koskevan taulukon. Näin olen pystynyt keskittymään kuhunkin kohtaan asianmukaisesti ja tullut samalla luke-neeksi aineistoni ja analyysini läpi moneen kertaan sen uudelleenarvioimiseksi.

Aineistoteksti ja -numero	Pelkistetty ilmaus	Alateema	Yläteema	Pääteema	Yhdistävä teema
001 / Työuramentorointia työtömille, jotka puhuvat suomea hyvin Matkalla työelämään -1) mentorointi 1) auttaa löytämään omaa polkua työelämään. Ryhmät toimii Helsingissä. 1) Työuramentoreina ovat suomalaiset vapaaehtoiset.	1) -Oman työelämäpolun löytäminen 2) -Oma työelämätaavoitteiden asettelu	1) -Omien työelämätaavoitteiden löytäminen	1) -Työllisyys 2) -Työllisyys 3) -Työllisyys	-Kotoutumisen osa-alueitaavoitteet -Kotouttavan	Kotoutumisen käsitteet

<p>Toimintaan pitää hakeutua nettilomakkeella ja pääsee mukaan kun sopiva mentori löytyy. Ilmoittautumisen jälkeen hankkeen henkilökunta on yhteydessä osallistujaan ja kutsuu hänet esihaastatteluun. Esihaastattelussa tarkennetaan 2) osallistujan toiveet ja tavoitteet, jotka liittyvät työllistymiseen. Haastattelun jälkeen osallistujalle etsitään mentori, joka pystyy tukemaan osallistujan tavoitteisiin pääsyä.</p> <p>Matkalla työelämään -mentoroinnin 3) tavoitteena on auttaa maahan muuttaneita elämässään eteenpäin kohti työllisyyttä, esimerkiksi suorittamaan koulua, jatko-opintoihin tai työelämään/yrittäjyyteen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mentorointiprosessi on 6 kuukautta pitkä alkaa yhteisellä starttitaapaamisella. • Starttitaapaamisen jälkeen tapaamiset oman mentorin kanssa ovat 2-3 kertaa kuukaudessa. • Mentoreina toimivat suomalaiset vapaaehtoiset, joita mentoriksi koulutetaan ennen prosessin alkamista. • 2) Noin kerran kuukaudessa kaikilla osallistujilla on mahdollisuus osallistua hankkeen järjestämiin teemakoulutuksiin. Kaikki teemakoulutukset tukevat 4) työelämätaitojen kehittämistä. <p>Väestöliitto Väestöliiton monikulttuurisuustiimi on toiminut vuodesta 2003. 2) Meillä työskentelee eri kieliä puhuvia ja erilaisia kulttuuritaustoja ymmärtäviä asiantuntijoita. Toiminta perustuu tutkimustietoon ja käytännön kokemukseen. 3) Annamme neuvontaa, konsultoimme, koulutamme ja tuotamme käytännöllisiä materiaaleja sekä maahan muuttaneille että eri alojen ammattilaisille. Olemme kehittäneet työuramentoroinnin ja vanhempien vertaisryhmätoiminnan mallit.</p>	<p>3) -Pääsy eteenpäin kohti työllisyyttä, esimerkiksi kouluun, muihin opintoihin tai työelämään</p> <p>4) -Työelämätaitojen kehittäminen</p> <p>1) -Mentorointi</p> <p>2) -Teemakoulutukset</p> <p>1) -Suomalaiset vapaaehtoiset mentoreina</p> <p>2) -Eri kieliä puhuvat ja kulttuuritaustoja ymmärtävät asiantuntijat</p> <p>3) -Neuvontaa, konsultaatiota, koulutuksia ja materiaaleja maahan muuttaneille ja eri alojen ammattilaisille</p>	<p>2) -Omien työelämätaitojen löytäminen</p> <p>3) -Työllistymistä edistävien opintoihin pääsy</p> <p>4) -Työllistymistä edistävien tietojen ja taitojen kartuttaminen</p> <p>1) -Avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen</p> <p>2) -Kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen</p> <p>3) -Kotouttamistoiminnan laajentaminen yhteiskuntajärjestelmän toimijoihin</p>	<p>4) -Työllisyys</p>	<p>toiminnan toimintamuodot</p> <p>-Kotoutumisen kaksisuuntaisuus</p>	
--	--	---	-----------------------	---	--

<p>057 / Sosiaalisia suhteita ja kotoutumista tukeva suomen- ja englanninkielinen ryhmä</p> <p>Järjestämme iltoja, joissa 1) espoolaiset voivat tutustua toisiinsa rennon ohjelman parissa. 2) Maa-hanmuuttajat voivat samalla oppia suomea tai 3) vahvistaa myös omaa englanninkielen taitoaan. Mukaan voi tulla joka kerta tai silloin kun itselle parhaiten sopii. Kaikki toiminta on osallistujille maksutonta. Mukaan voi tulla myös vapaaehtoiseksi - riittää, että pystyy toimimaan yhdessä joko suomen- tai englanninkielellä.</p> <p>SPR Kehä-Espoon osasto</p> <p>SPR Kehä-Espoon osaston Kotiudutaan Espooseen - Settling in Espoo -ryhmä järjestää 1) kohtaamisiltoja, joissa 1) espoolaiset voivat tutustua toisiinsa ja toistensa kulttuuriin mukavan toiminnan parissa. 4) Ohjelmaa mm. tutustutaan kotimaiden ruokakulttuuriin ja juhlapäiviin sekä 5) lähialueiden aktiviteetteihin ja erilaisiin tapoihin viettää vapaa-aikaa. Samalla maa-hanmuuttaneet pääsevät käyttämään suomea rennossa ympäristössä.</p>	<p>1) -Toisiin espoolaisiin tutustuminen</p> <p>2) -Suomen kielen oppiminen ja käyttäminen</p> <p>3) -Englanninkielen taidon vahvistaminen</p> <p>4) -Kotimaan ruokakulttuuriin ja juhlapäiviin tutustuttaminen</p> <p>5) -Lähialueiden aktiviteetti- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksien löytäminen</p> <p>1) -Yhteisömuotoinen olohuoneitoiminta</p> <p>-1) Espoolaiset tutustuvat toisiinsa ja toistensa kulttuuriin</p>	<p>1) -Kansakäyminen erilaisten lähtökohdista tulevien kanssa</p> <p>2) -Suomen tai ruotsin harjoittelu</p> <p>3) -Englannin harjoittelu</p> <p>4) -Oman kulttuuri- ja taustan jakaminen</p> <p>5) -Mielekkääseen tekemiseen osallistuminen</p> <p>1) -Kulttuurin ylläpitoon ja kulttuurivaihtoon kannustaminen</p>	<p>-1) Sosiaaliset sillat</p> <p>2) -Kieli ja kulttuuri-tietous</p> <p>3) -Kieli ja kulttuuri-tietous</p> <p>4) -Kieli ja kulttuuri-tietous</p> <p>5) -Kieli ja kulttuuri-tietous</p>	<p>-Kotoutumisen osaluetoitteet</p> <p>-Kotouttavan toiminnan toimintamuodot</p> <p>-Kotoutumisen kaksisuuntaisuus</p>	<p>Kotoutumisen käsitykset</p>
--	---	---	---	--	--------------------------------

TAULUKKO 1. Esimerkki analyysin toteuttamisesta

3.5 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuseettiikka on vaikuttanut tutkimukseni taustalla ja ohjannut toimintaani läpi koko prosessin, sillä eettisyys vaikuttaa keskeisesti tutkimukseni luotettavuuteen, uskottavuuteen ja laatuun. Olen suunnitellut ja toteuttanut tutkimukseni hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, pyrkien työskentelemään mahdollisimman rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. Tämä on tarkoittanut tutkimuksessani yleisellä tasolla muun muassa sitä, että olen soveltanut tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tutkimus- ja tiedon käsittelyn menetelmiä sekä huomionnut asianmukaisesti muiden tutkijoiden

työn (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, s. 6). Olen pohtinut myös tutkimukseni eettistä oikeutusta (Kylmä, Pietilä, & Vehviläinen-Julkunen, 2002, s. 70–73). Nähdäkseni aiheeseeni ei ole liittynyt sellaista erityistä arkaluonteisuutta, joka tutkimusprosessissa olisi tullut erityisesti huomioida – tutkielmani näkökulma kotoutumiseen on sen eri osapuolia lähtökohtaisesti kunnioittava, eikä tutkielmani tarkennu liian lähelle mitään tiettyä tutkimuskohderyhmää.

Olen asettunut tutkimuksessani verkkotutkijan saappaisiin, sillä internet on tutkimukseni väline, lähde ja kohde. Se toimii siis ensinnäkin aineistonkeruun kanavana eli paikkana, josta kerään aineistoni. Toiseksi internet on tutkimukselleni tiedon lähde, sillä aineistoni on koostunut sellaisesta verkkosisällöstä, joka sijaitsee ja jota on tuotettu ainoastaan verkossa. Lisäksi internet on tavallaan tutkimukseni kohteena, koska teen tutkimustani osaltaan itse verkosta tutkiessani siellä tuotettuja käsityksiä. (Turtiainen & Östman, 2013, s. 63–64.) Tutkimukseni toimintaympäristöksi ja aineistonkeruun kanavaksi valikoituneella Kotoutumisen tukena -verkkosivustolla oleva tieto on sellaisenaan avoimesti kenen tahansa saatavilla, ja sen ovat tuottaneet erilaiset laajemmat toimijatahot yksilöiden sijaan. Tämän vuoksi tutkimuksessani ei ole ollut mieltä pohtia juurikaan esimerkiksi henkilötietojen käsittelyyn, tutkittavien itsemääräämisoikeuteen tai yksityisyyteen liittyviä seikkoja (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019). Myöskään varsinaista tutkimuslupaa ja tutkittavien suostumusta en tällaisessa tutkimuksessa ole tarvinnut, juurikin aineiston julkisuuden ja ei-arkaluonteisuuden vuoksi (Turtiainen & Östman, 2013, s. 58–59). Olen kuitenkin tiedottanut Kotoutumisen tukena -sivuston ylläpitäjiä tutkimuksestani suullisesti 28.–29.5.2019 Vantaalla järjestetyssä Kuka hoitaa -seminaarissa (koulutus- ja verkostopäivät yksintulleiden lasten ja nuorten kanssa työskenteleville) ja varmistanut heiltä, että tutkimuksen tekeminen lähtökohdistani sopii, jolloin sivuston edustajat ovat sen hyväksyneet. Olen halunnut toimia tässä mahdollisimman avoimesti, varmistaen siten että tutkimukseni täyttää tieteelliselle toiminnalle asetetut vaatimukset. (Ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, s. 6.)

Tutkimusasetelmani ja sen verkkoympäristö ovat edellyttäneet kuitenkin monenlaisten eettisten kysymysten pohtimista ja huomioimista tutkimusprosessissani. Olen pohtinut muun muassa käyttämäni verkkoaineiston sisällön syntyyn ja julkaisukontekstiin liittyviä asioita, sillä aineiston käytettävyys tässä tutkimuksessa on riippunut paljon siitä, missä yhteydessä aineisto on alun perin tuotettu (Turtiainen & Östman, 2013, s. 54). Tässä tutkimuksessa käyttämäni verkkoaineisto on syntynyt kotoutumisen tukemisen toimintoja keräävällä sivustolla kunkin toimijan itse lisäämistään toimintailmoituksista. Verkkosivusto on tarkoitettu kotoutumisen parissa työskentelevien henkilöiden käytettäväksi. Täten on selvää, että ilmoitukset on kirjoitettu muiden luettavaksi ja niihin on pyritty oletettavasti tiivistämään kotoutumisen kannalta olennaisia toiminnan esittelyitä. Tämän perusteella aineisto vastaa hyvin tutkimuskysymykseni lähtökohтия ja tuottaa tutkimukselleni eettistä kestävyyttä.

Toisaalta on huomioitava, että Kotoutumisen tukena -sivustolle kirjoittaneet eivät ole voineet tietää heidän tekstikuvailujensa tulevan joskus tutkimuksen kohteeksi. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko oikein käyttää sisältöjä, jotka on tuotettu periaatteessa tiettyä tarkoitusta varten ja ensisijaisesti tiettyjen ihmisten luettavaksi. Ajattelen, että koska sivuston lukeminen ei edellytä esimerkiksi rekisteröitymistä, ja koska sisällöt on kuitenkin kirjoitettu muiden luettavaksi ei-arkaluontoiseen ilmiöön liittyen, sivuston tekstien ottaminen aineistoksi on ollut eettisesti kestävä ratkaisu. (Ks. Turtiainen & Östman, 2013, s. 54–55.) Itse asiassa koen, että eri toimijoiden tietämättömyys tekstiensä tutkimusollisuudesta luo tutkimukselleni eräänlaista hedelmällisyyttä ja myös tuloksilleni luotettavuutta. Tätä luo toisaalta myös se, etten tutkijana osallistu tässä tapauksessa itse aineiston tuottamiseen, vaan ainoastaan tallennan verkkoaineistot sellaisenaan (ks. Emt 60). Aineiston keräämisessä ja tallentamisessa olen puolestaan noudattanut erityistä huolellisuutta, ja varmistanut, ettei aineistoa ole missään välissä hukkunut. Olen lisäksi tehnyt pientä tutkimuspäiväkirjaa, johon olen merkinnyt tarkasti aineistojen keräämisajankohdat ja aineistomäärät.

Keskeinen pohdinnan aihe verkkoaineistooni liittyen on ollut myös anonymisointi. Häivyttääkö toimijoiden nimet vai ei? Siteeratako toimijoiden ilmoituksia sanatarkasti vai ei? Monesti on esitetty, että tunnistetiedoista tulisi julkaista vain tulosten kannalta merkityksellisimmät mitä henkilökohtaisempaa aineisto on. (Turtiainen & Östman, 2013, s. 58.) Olen päätenyt pohdinnassani siihen, että koska aineistoni ei ole henkilökohtaista lainkaan, vaan ilmoitukset ovat enemmänkin tiettyä järjestöä, yhdistystä tai muuta toimijaa edustavia, voisi olla jopa epäkunnioittavaa ja epäeettistä häivyttää sitä, millaisia sisältöjä kunkin toimijan ilmoituksissa on. Tämän vuoksi olen siteerannut toimijoita sanatarkasti ja kuljettanut kunkin nimeä tulosteni seassa. Olen pitänyt tutkimusprosessini ajan mielessä kuitenkin kunnioittavan suhtautumisen aineistooni, jonka kanssa olen ollut vuorovaikutuksessa (Kuula, 2011, s. 45-46; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009, s. 4–6). Raportoinnissani olen sitoutunut myös kaikkiaan läpinäkyvyyteen ja selkeyteen. Olen kirjannut tutkimusprosessini auki perusteellisesti ja keskittynyt erityisesti tuomaan esille, miten olen päätenyt saamiini tuloksiin. Tätä tukemaan olen sisällyttänyt tulososioihini mahdollisimman paljon aineisto-otteita. (Ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, s. 23.)

4 KOTOUTUMISEN TAVOITTEITA JA KAKSISUUNTAISUUDEN TOTEUMIA

Tässä analyysiluvussa avaan tutkimukseni tuloksia, keskittyen puhtaasti aineistooni ja siitä esiin nouseviin seikkoihin. Neljässä ensimmäisessä alaluvussa käsittelen kotoutumisen tavoitteita ja toimintamuotoja Agerin ja Strangin (2004; 2008) muodostama kotoutumisen jäsenyys kehikkonani. Ensin tarkastelen siis niin sanottuja kotoutumisen keinoja ja tuloksia, sitten kotoutumista tukevia sosiaalisia yhteyksiä ja kotoutumisen mahdollistajia ja lopuksi kotoutumisen perustaa. Kukin pitää mallin mukaan sisällään tiettyjä kotoutumisen osa-alueita, joiden alle puolestaan tutkimuksessani muodostuu erilaisia kotoutumisen alatavoitteita. Kunkin tulevan alaluvun kotoutumisen ulottuvuudet vastaavat käyttämäni Agerin ja Strangin (2004; 2008) kotoutumisen viitekehyksen otsikoita muutoin, paitsi kotoutumisen keinojen ja tulosten yläteeman osalta olen uudelleennimennyt ja korvannut alkuperäisen *terveyden* ulottuvuuden analyysini perusteella *arjen hyvinvoinnin* kotoutumisen ulottuvuudella. Luvun viimeisessä alaluvussa pureudun vielä lisäksi kaksisuuntaisuuteen kotoutumisen lähtökohtana, avaten aineiston perusteella muotoutuneita kotoutumisen kaksisuuntaisuuden tunnusmerkkejä. Tarkastelen viimeisessä alaluvussa analyysini tuloksia suhteessa Uudenmaan Kaksisuuntainen kotoutuminen -tavoiteohjelmassa (2015) esille nousseisiin asioihin, koska se on nimenomaan kirjoitettu yhteistyössä matalan kynnyksen toimijoiden kanssa kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden edistämiseksi.

Käytän kuvailuissani runsaasti aineistokatkelmia, sillä ne tuovat esille matalan kynnyksen toiminnan monipuolisuutta ja -tahoisuutta paremmin kuin voisin itse selittää. Tämän vuoksi olen toisaalta tummentanut aineistokatkelmista kulloinkin käsittelyssä olevan asian kannalta keskeiset kuvailut. Kaikkiaan tuloksistani ja analyysini esitystavasta voi hyvin huomata, kuinka kotoutumisen eri osa-alueet ovat lopulta hyvin kietoutuneita toisiinsa, ja lähes poikkeuksetta matalan kynnyksen toiminta tavoitteineen asettuu monelle kotoutumisen ulottuvuudelle samanaikaisesti. Siltikin on nähdäkseni hyödyllistä pilkkoa kotoutumista osiin sen konkretisoimiseksi, mitä kotoutumisella oikeasti tarkoitetaan. Tähän olen tähdännyt – tunnistaen tavoitteiden ja ulottuvuuksien limittäisyyden.

4.1 Kotoutumisen keinot ja tulokset: työllisyys, asuminen, koulutus, arjen hyvinvointi

Työllisyyden osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Työllistyminen on monesta näkökulmasta tarkastellen hyvin keskeinen osa kotoutumista, mikä on käynyt ilmi aikaisemmassa tutkimuksessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa (ks. esimerkiksi Ager

& Strang, 2004; Siekkinen, 2009; Lippu, 2017). Jopa voimassaolevassa kotoutumislaisissa työllisyyden merkitys korostuu – onhan keskeiseksi kotoutumista määrittäväksi tavoitteeksi kirjattu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen saaminen (1386/2010, 3§). Työllistyminen on myös keskeinen muuta kotoutumista vahvasti edistävä tekijä, sillä se on väylä esimerkiksi kielellisen ja kulttuurisen osaamisen vahvistamiseen, sosiaalisten kontaktien luomiseen ja yhteiskunnallisesti arvostettuihin sosiaalisiin rooleihin pääsemiseen (Ager & Strang, 2004, 14). Lisäksi se edesauttaa muun muassa taloudellisen itsenäisyyden saavuttamista ja tätä kautta voi vahvistaa itsetuntoa sekä mahdollistaa aivan uudella tavalla oman tulevaisuuden suunnittelun (Ager & Strang, 2008, 170). Työllisyyden osa-alueen tärkeys kotoutumiselle käy ilmi myös oman tutkimukseni aineistosta: suorita viittauksia siihen oli yhteensä 20 toimintailmoituksessa. Työllisyyteen liittyviä kotoutumisen osatavoitteita hahmottui yhteensä kuusi: 1) tietouden kartuttaminen työelämän mahdollisuuksista, 2) omien työelämätaivoitteiden löytäminen, 3) työllistymistä edistävien tietojen, taitojen ja verkostojen kartuttaminen, 4) työllistymistä edistäviin opintoihin pääsy, 5) työkokemuksen kartuttaminen vapaaehtoistyöllä sekä 6) työllistyminen. Näistä työllistyminen on kaikkien muiden alateemojen sisään kirjoitettu lopullinen tavoite, jota kohti välitavoitteilla siis pyritään.

Tietouden kartuttaminen työelämän mahdollisuuksista näyttäytyi tavoitteena, joka oikeastaan avaa mahdollisuudet muiden työllisyyden osatavoitteiden saavuttamiselle. Maahan muuttaneen on tärkeää saada perustietoa työelämän mahdollisuuksista Suomessa, jotta pystyy suunnittelemaan polkuaan työelämään tai hakeutumaan esimerkiksi koulutuksen taikka vapaaehtoistyöhön. Tähän liittyy siis käytännössä tiedon saaminen vaihtoehtoisista urapoluista ja niiden edellytyksistä. Tieto on tärkeää myös suhteuttaa omaan jo hankittuun osaamiseen:

”Tavoitteena on verkostojen kasvattaminen, uuden tiedon saaminen tärkeistä asioista, kuten koko perheen hyvinvoinnista ja tyttöjen ja naisten oikeuksista suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä osallistujien toiveiden mukaan esimerkiksi suomalaisesta työelämästä ja opiskelumahdollisuuksista.” (075)

”Ohjaus- ja neuvontapalvelut tarjoaa sinulle erilaisia vaihtoehtoja, joiden avulla voit suunnitella, mitä opintoja voisit tehdä korkeakoulussa täydentääksesi aiempaa osaamistasi. Voit miettiä aivan uusia koulutuspolkuja itsellesi, ja ohjauksen avulla voit myös pohtia millaisia mahdollisuuksia sinulla on työllistyä omalle alallesi Suomessa.” (032)

Omien työelämätaivoitteiden löytäminen on kenties seuraava työhön pääsemistä edistävä askel. Olettavasti oma tavoitteiden asettelu lisää yksilön toimijuuden tuntua ja motivaatiota pyrkiä eteenpäin,

ja tätä kautta myös edesauttaa oikeasti työhön pääsemistä. Kun katseen suuntaa tavoitteisiin, myös niiden saavuttamiseksi vaadittavat edellytykset selkiytyvät ja niitä voi lähteä työstämään:

”Matkalla työelämään -mentorointi auttaa löytämään omaa polkua työelämään. (—) Toimintaan pitää hakeutua nettilomakkeella ja pääsee mukaan kun sopiva mentori löytyy. Ilmoittautumisen jälkeen hankkeen henkilökunta on yhteydessä osallistujaan ja kutsuu hänet esihaastatteluun. Esihaastattelussa tarkennetaan osallistujan toiveet ja tavoitteet, jotka liittyvät työllistymiseen. Haastattelun jälkeen osallistujalle etsitään mentori, joka pystyy tukemaan osallistujan tavoitteisiin pääsyä.” (001)

Työllistymistä edistävien tietojen, taitojen ja verkostojen kartuttaminen kolmantena teemana viittaa aineistossa useasti esiintyneeseen tavoitteeseen antaa maahan muuttaneille varsinaisia työelämävalmiuksia ja kehittää heidän työssä pärjäämistään tukevia työelämätaitoja. Tämä tavoite sisälsi usein hyvinkin käytännönläheistä oppisisältöä ansioluettelon ja hakemuskirjeen tekemisen oppimisesta työhaastatteluharjoitteluun ja työpaikan hakemiseen:

”Tarjoamme neuvontaa m.m. seuraavissa asioissa: Työpaikan tai harjoittelupaikan hakemisessa, Cv:n/ansioluettelon tai hakemuskirjeen tekemisessä.” (009)

”Ryhmän tarkoitus on antaa tietoa liittyvä työelämä Suomessa, keskustella ja vaihtaa kokemusta omalla äidinkielellään. (—) Ryhmän aiheet ovat. Työnhaku ja CV, asiat, työn eri muodot, palkka ja verot, Ammatti ja Koulutushaku, työsuojelu, työntekijä ja työnantajan oikeudet, työhaastatteluvalmennus, oman yrityksen perustaminen, Ammattiliitto.” (040)

Joissakin ilmoituksissa puhuttiin yleisesti työllistymistä edistävästä tiedoista, taidoista ja verkostoista niitä tarkemmin määrittelemättä:

”Kotoutumiskeskus Monika tarjoaa tavoitteellisen ja turvallisen oppimisympäristön, jonka avulla maahan muuttanut nainen löytää uusia tietoja, taitoja ja verkostoja päästäkseen eteenpäin kohti työelämää. (—). (015)

Työllistymistä edistävien tietojen, taitojen ja verkostojen kartuttamisen tavoitteen verkostoultavuus ilmeni käytännössä yritys yhteistyön muodossa:

”Pakolaisavun Sauma-hanke tuo yhteen työnantajia ja maahan muuttaneita työnhakijoita sekä helpottaa kestävien työsuhteiden syntymistä.” (064)

Työllistymistä edistäviin opintoihin pääsy muodostui niin ikään keskeiseksi työllistymistä edistäväksi tavoitteeksi. Vaikka Agerin ja Strangin (2004) viitekehyksessä koulutus esiintyy myös omana erillisenä tavoitteenaan, nämä ovat linkittyneet vahvasti toisiinsa:

”Tavoitteena on auttaa maahan muuttaneita elämässään eteenpäin kohti työllisyyttä, esimerkiksi suorittamaan koulua, jatko-opintoihin tai työelämään/yrittäjyyteen.” (001)

Ei ole ihme, että opintoihin pääsy näyttäytyi eittämättä yhtenä merkittävämpänä työllistymistä edesauttavana asiana, sillä koulutuksen kautta myös kaikki muut osatavoitteet voivat nähdäkseni toteutua. Opinnot antavat lisäksi mahdollisuuden harjoittelupaikan ja tätä kautta myös työkokemuksen saamiseen. Aineistossani toisaalta myös *työkokemuksen kartuttaminen vapaaehtoistyöllä* näyttäytyi tavoitteena, jolla voi olla positiivisia vaikutuksia paitsi työllisyyteen, myös muuhun kotoutumiseen:

*”Vapaaehtoinen ja palvelutalon asukas tapaavat palvelutalossa. He voivat viettää aikaa palvelutalossa tai vapaaehtoinen voi viedä asukkaan retkelle palvelutalon ulkopuolelle esim. kauppaan, kirkkoon tai johonkin tapahtumaan. **Vapaaehtoinen** oppii suomen kieltä ja kulttuuria sekä saa työkokemusta vapaaehtoistyöstä.” (008)*

Kotoutumisen tavoitteisiin työllisyyden osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Palveluohjaus	-Vapaaehtoistoiminta
-Vertaisryhmätoiminta	-Osaamisen kartoitukset	-Uraohjaus
-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Työelämävalmennukset	-Työhaastatteluvalmennus
-Työnhakuun liittyvät tapahtumat	-Yritysyhteistyö	-Mentorointi
-Teemakoulutukset		

Asumisen osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Asumiseen liittyvät asiat vaikuttavat paljon maahan muuttaneen kotoutumiskokemukseen, sillä asumisolosuhteilla on vaikutuksia esimerkiksi turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteiden syntymiseen niin yksilössä kuin yhteisössäkin. Myös sosiaalisten kontaktien luominen sekä muuhun yhteiskuntaosallisuuden kiinni pääseminen saattavat riippua osittain asumisesta. (Ager & Strang, 2004, 15.) Asuminen on lisäksi merkityksellinen tekijä maahan muuttaneen hyvinvoinnin kannalta, ja sillä on keskeinen

merkitys kodin tunnun luomisessa (Ager & Strang, 2008, 171). Oman tutkimuksen aineistossa asuminen näyttäytyi kuitenkin teemana, joka oli edustettuna huomattavasti vähemmän lähes kaikkiin muihin teemoihin verrattuna. Asumisen osa-alueeseen liittyviä mainintoja ilmeni yhteensä ainoastaan 5 eri toimintailmoituksessa. Alateemoiksi asumisen ulottuvuudelle muodostui tutkimuksessani siten vain kaksi kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) asumiseen liittyvien tietojen ja taitojen kartuttaminen sekä 2) asunnon saaminen ja sen pitäminen.

Asumiseen liittyvien tietojen ja taitojen kartuttamisen tavoite ilmeni aineistossa erityisesti asunnon hakemisen opettelun muodossa, mutta myös asumiseen liittyvinä käytännön oppeina kuten alkusammutusosaamisena. Useissa ilmoituksissa puolestaan puhuttiin hyvin karkealla tasolla esimerkiksi asumistaitojen kartuttamisesta tai asumisen alkuvaiheen asioiden läpikäymisestä, jolloin on vaikea sanoa, mitä konkreettisesti näillä tarkoitetaan. *Asunnon saaminen ja pitäminen* näyttäytyi omassa luokassaan työllistymisen tavoin kuitenkin lopullisena tavoitteena, joita juurikin asumiseen liittyvien tietojen ja taitojen kartuttamisella edistetään:

”Ryhmässä käydään läpi asumisen alkuvaiheeseen liittyviä aiheita asiantuntijoiden johdolla (– –). Tilaisuuksissa on mahdollisuus saada myös henkilökohtaista neuvontaa asumiseen liittyvissä asioissa. Kevät 2018: 6.2. klo 17-19 Alkusammutuskoulutus (– –).” (005)

”Palveluohjauksessa muun muassa autamme Kela-asioinnissa, asunnon, koulutus- ja työpaikan etsimisessä.” (077)

”Sininauhasäätiö ennaltaehkäisee maahanmuuttajien asunnottomuutta pääkaupunkiseudulla tukemalla vasta Suomeen muuttaneita ihmisiä asunnonhaussa, järjestämällä asumistaitokursseja ja auttamalla paperittomasti Suomessa oleskelevia ihmisiä.” (005)

Kotoutumisen tavoitteisiin asumisen osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Palveluohjaus	-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Vertaisryhmätoiminta
-Asumistaitokurssit		

Koulutuksen osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

On sanomattakin selvää, miten merkittävä kotoutumisen väline ja tavoite koulutukseen pääseminen ja siinä eteneminen on. Sen antamat taidot ja pätevyys luovat ainutlaatuisia mahdollisuuksia työllistymi-

selle, mutta toisaalta koulutus toimii myös väylänä kieliosaamisen vahvistamiseen ja sosiaalisten suhteiden luomiseen (Ager & Strang, 2004, 16). Näillä puolestaan on osansa aktiivisen yhteiskuntajäsenyyden muodostumisessa (Ager & Strang, 2008, 172). Kouluttautuminen myös vähentää eriarvoisuutta ja pienentää yhteiskunnallisen alaluokkaistumisen riskiä sekä ehkäisee altistumista henkilökohtaisille ja sosiaalisille riskeille (Ala-Kauhaluoma ym. 2018, 71). Suoria viittauksia koulutuksen ulottuvuuteen linkittyviin asioihin oli tässä tutkimuksessani yhteensä 10 toimintailmoituksessa, ja koulutuksen alateemoiksi muodostui tutkimuksessani neljä kotoutumista edistävää tavoitetta, jotka ovat hyvinkin työllisyyden osa-alueen tavoitteita vastaavia: 1) tietouden kartuttaminen koulutusmahdollisuuksista, 2) omien koulutustavoitteiden löytäminen, 3) koulutukseen pääsyä edistävien tietojen ja taitojen kartuttaminen sekä 4) koulutuspaikan saaminen. Näistä koulutuspaikan saaminen on luonnollisesti jälleen kaikkien muiden alateemojen jälkeinen lopullinen tavoite.

Kuten työllisyyden osa-alueen kohdalla kävi ilmi, lopullinen tavoite ei toteudu itsestään, vaan sen saavuttaminen edellyttää monenlaisia valmistavia toimia. *Tietouden kartuttaminen koulutusmahdollisuuksista* on aineiston perusteella myös koulutuksen ulottuvuuden kohdalla näistä ensimmäinen:

”Tavoitteena on verkostojen kasvattaminen, uuden tiedon saaminen tärkeistä asioista, kuten koko perheen hyvinvoinnista ja tyttöjen ja naisten oikeuksista suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä osallistujien toiveiden mukaan esimerkiksi suomalaisesta työelämästä ja opiskelumahdollisuuksista.” (075)

*”Tarjoamme neuvontaa m.m. seuraavissa asioissa: (– –) **Opiskeluvaihtoehtojen löytämisessä.** (Etsimällä erilaisia opiskeluvaihtoehtoja ja selvittää hakuprosessia) (– –).”* (009)

Omien koulutustavoitteiden löytäminen puolestaan mahdollistuu, kun koulutusmahdollisuuksista on saatu riittävä tietous:

”Ohjaus- ja neuvontapalvelut tarjoaa sinulle erilaisia vaihtoehtoja, joiden avulla voit suunnitella, mitä opintoja voisit tehdä korkeakoulussa täydentääksesi aiempaa osaamistasi. Voit mieltää aivan uusia koulutuspolkuja itsellesi.” (032)

Koulutukseen pääsyä edistävien tietojen ja taitojen kartuttaminen koulutuksen osa-alueen välitavoitteena liittyi aineistossa lähinnä erilaisten tarkemmin määrittelemättömien kouluttautumisedellytysten lisäämiseen sekä varsinaiseen koulutuspaikan etsimiseen ja hakemiseen:

”Opiskelijoiden työelämä- ja koulutusvalmiuksia parantamalla pyritään mahdollistamaan eteneminen kotoutumisessa.” (035)

”Ohjausta saa esim. asumiseen, toimeentuloon, hyvinvointiin, verkossa asioimiseen, lupaprosesseihin, työelämään, työllistymiseen ja kouluttautumiseen liittyviin tarpeisiin.” (017)

”Palveluohjauksessa muun muassa autamme Kela-asioinnissa, asunnon, koulutus- ja työpaikan etsimisessä.” (077)

Kotoutumisen tavoitteisiin koulutuksen osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Palveluohjaus	-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Vertaisryhmätoiminta
-Osaamisen kartoitukset	-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Uraohjaus

Arjen hyvinvoinnin osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Arjen hyvinvointi muodostui tutkimuksessani Agerin ja Strangin (2004; 2008) viitekehyksessä *terveyden* korvaavaksi kotoutumisen osa-alueeksi, sillä koin terveyden käsitteenä melko kapea-alaiseksi tässä yhteydessä. Toisaalta tähän teemaan tutkimuksessani sijoittamani osatavoitteet eivät soveltuneet riittävän hyvin siihen sellaisenaan eikä myöskään mihinkään muista viitekehyksen valmiista ulottuvuuksista. Arki ja hyvinvointi kietoutuvat nähdäkseni vahvasti toisiinsa ja olen aineistoni perusteella yhdistänyt ne yhdeksi ulottuvuudeksi.

Paljon puhutaan sellaisten yhteiskunnassa arvostettavina pidettävien asioiden kuten työllistymisen, sosiaalisten verkostojen, kouluttautumisen ja kielen oppimisen vaikutuksista kotoutumiselle, mutta harvoin nostetaan esille jokapäiväisen arjen merkitystä hyvinvoinnille ja kotoutumiselle. Koen tarpeelliseksi tuoda tätä ulottuvuutta näkyviin omana erillisenä kokonaisuutenaan. Mainintoja arjen hyvinvoinnin ulottuvuuteen linkittyviin asioihin oli aineistossa runsaasti – yhteensä 38 toimintailmoituksessa. Tämä on toiseksi eniten kaikista osa-alueista. Arjen hyvinvoinnin alateemoiksi muodostui viisi kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) mielekkääseen tekemiseen osallistuminen, 2) arjen taitojen vahvistaminen, 3) itsetuntemuksen vahvistaminen, 4) terveystietous ja oman hyvinvointikäsitteen muodostaminen ja 5) hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpito ja lisääminen.

Mielekkääseen tekemiseen osallistuminen viittaa kootusti aineistossa esiintyneeseen tavoitteeseen läheteä kodin ulkopuolelle, löytää itselle jotakin mieleistä tekemistä, rutiineja arkeen ja sisältöä päiviin. Ajattelen, että tämä on tärkeää jokaiselle maahan muuttaneelle, mutta aivan erityisesti niille, jotka ovat vielä matkan päässä sellaisten osallisuuksien kuin työllisyys tai koulutus saavuttamisesta:

”Kesäryhmän tavoitteena on tarjota nuorille mielekästä tekemistä ja uusia kokemuksia kesälomakauden aikana.” (081)

”Ryhmä tarjoaa nuorille naisille mielekästä vapaa-ajan tekemistä sekä mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin ja saada tukea arkeensa. (– –) Ryhmäilloissa esimerkiksi laitetaan ruokaa, katsotaan elokuvia, keskustellaan ja tehdään vierailuja pääkaupunkiseudun alueella.” (090)

”Oma työntekijä auttaa perhettä myös harrastusten ja vapaa-ajan aktiviteettien etsimisessä (– –).” (027)

Arjen taitojen vahvistamiseen alatemana sisältyi käytännön oppia muun muassa lomakkeiden täyttämiseen sekä internetin käyttämiseen ja siellä asiointiin liittyen, jotka ovat olennaisia osaamiskohteita paitsi viranomaisten kanssa asioidessa, myös yleisesti elämässä oman talouden hoidosta kirjastossa asiointiin. Arjen taidot linkittyivät aineistossa toisaalta myös elämänhallinnallisempiin asioihin kuten omatoimisuuden kasvamiseen ja oman ongelmanratkaisun kehittymiseen:

”Autamme tarvittaessa lomakkeiden täytössä ja annamme tukea arjen haasteisiin.” (047)

”Neuvontapiste tarjoaa tukea esimerkiksi seuraavissa asioissa: (– –), laskujen maksu, Wilma järjestelmä ja yhteistyö koulun kanssa, lääkärin ajanvaraukset, asiakirjojen ja lomakkeiden täyttäminen.” (065)

”Palveluohjauksen tavoitteena on, että asiakkaat saavat tarvitsemansa avun omalla äidinkiellään, sekä oppivat toimimaan itsenäisesti.” (018)

”Palveluohjaus on asiantuntija- ja asiointiapua, jonka avulla asiakkaat tulevat autetuiksi ja oppivat itse ratkaisemaan ongelmiaan. Asiakkaat pääsevät henkilökohtaiselle jatkopolulle. Tämä mahdollistaa sen, että he muuttuvat autettavista itsenäisiksi toimijoiksi.” (048)

Joissakin ilmoituksissa mainitaan arjen taitojen vahvistaminen, arjen hallinta tai hyvien käytäntöjen omaksuminen arkeen suoranaisin tavotteina, kirjoittamatta kuitenkaan auki, mitä nämä tarkalleen ovat:

”Ryhmässä keskustellaan ja opitaan arjen taitoja.” (046)

”Asiakkaat saavat työkaluja oman arjen hallintaan (––).” (077)

Itsetuntemuksen vahvistaminen muodostui kolmanneksi arjen hyvinvoinnin ulottuvuuden osatavoitteeksi, ja tarkoitan sillä tässä yhteydessä ymmärryksen lisääntymistä omasta itsestä ihmisenä ja omista tulevaisuuden toiveista, liittyen nyt muuhunkin kuin työ- ja opiskeluelämään. Toimivan arjen, hyvinvoinnin ja ylipäätään oman elämän rakentamisen kannalta on tärkeää pohtia omia tarpeitaan, halujaan ja toiveitaan sekä ylipäätään sitä, kuka on. Erityisesti uuteen maahan muutettaessa näitä asioita joutuu miettimään paljon, kun kaikki on aivan uutta ja erilaista. Aineistossa itsetuntemuksen vahvistamisen tavoitteeseen viittaavia mainintoja oli paljon:

”Tuemme kävijöitämme oman identiteetin rakentamisessa ja uusien ystävyssuhteiden luomisessa.” (004)

”Oman elämän, omien tarpeiden ja suunnitelmien selkiennyttäminen ja sanoittaminen sekä omakielisesti että suomeksi sekä tietoisuus hyvinvointiin vaikuttavista seikoista ovat keskeistä oppisisältöä.” (036)

”Toiminnan tavoitteena on sosiaalinen vahvistaminen, työelämätaitojen kartuttaminen ja tulevaisuuden suunnitelmien selkeyttäminen.” (012)

Terveystietous ja oman hyvinvointikäsitteiden muodostaminen näyttäytyi aineistossa moninaisten terveyteen liittyvien seikkojen reflektomisena muiden kanssa ja asiantuntijoiden johdolla ja pohdintojen suhteuttamisena omaan elämään:

”Kurssi sisältää psykoedukaatio-osuuksia, jolloin puhutaan mm. mielenterveydestä, stressistä, tunteista, vaikeista elämäntilanteista ja hyvän elämän voimavaroista.” (036)

”Keskusteluja käydään eri teemoista kuten, terveellisistä elämäntavoista (––).” (044)

Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpito ja lisääminen ilmeni aineistossani arjen hyvinvoinnin neljännestä osatavoitteena. Se kaipaa nähdäkseni toteutuakseen etenemistä muilla kotoutumisen ulottuvuuksilla osatavoitteineen, sillä hyvinvointi ja toimintakyky eivät rakennu itsestään. Hyvinvointi näyttäytyy osana jotakin toimintaa, ja ajattelenkin, että kun tämä toiminta on sellaista, jonka yksilö kokee itselleen tärkeäksi, silloin mahdollistuu hyvinvointi. Toki ainakin objektiivisesta näkökulmasta katsottuna kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tilan syntymisen kannalta olisi käytännössä hedelmällistä, jos toiminta tai eri toiminnat sisältäisivät niin fyysisiä, psyykkisiä kuin sosiaaliakin elementtejä:

”Palvelulla pyritään lisäämään kohderyhmän hyvinvointia ja osallisuutta tarjoamalla tietoa julkisten palveluntarjoajien toiminnoista.” (003)

”Suomenkielisen vapaaehtoistyöntekijän ohjaama toiminta tukee ikääntyvien psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.” (020)

”Monipuolinen toiminta edistää kotoutumista ja suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen mahdollisuuksia. Tämä lisää toimintaan osallistuvien ihmisten osallisuutta ja hyvinvointia.” (091)

”Mentorointiohjelman tavoitteena on edistää maahan muuttaneiden naisten terveyttä, sosiaalista hyvinvointia ja työelämätaitoja.” (066)

Toimintakyky kietoutui aineiston perusteella vahvasti hyvinvointiin, vaikka näiden kahden välillä mielestäni hienoinen ero siinä mielessä, että toimintakyky viittaa enemmän objektiivisesti havaittavaan kykyyn toimia, kun taas hyvinvointi on kenties enemmän subjektiivinen kokemus:

”Toiminnan tavoitteena on myös parantaa opiskelijoiden sosiaalista toimintakykyä ja osallisuutta, ja näin edistää opiskelijoiden ja heidän perheensä hyvinvointia.” (035)

”Kohtaamiskahviloihin osallistuminen voi toimia porttina osallistua muuhun toimintaan. Näin se vahvistaa siteitä suomalaiseen kulttuuriin ja lisää toimintakykyä.” (052)

”Ryhmän tavoitteena on tukea ikääntyneiden maahan muuttaneiden toimintakykyä kokonaisvaltaisesti.” (006)

Kotoutumisen tavoitteisiin arjen hyvinvoinnin osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Palveluohjaus	-Vertaisryhmätoiminta
-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Retket	-Asiantuntijaluennot
-Palveluihin tutustuminen	-Mentorointi	-Yhteisöliikunta
-Yhteinen ryhmätoiminta	-Asiointiapu	-Juhlat
-Kohtaamiskahvilatoiminta	-Työpajat	-Terapeuttinen toimintakurssi
-Yhteisömuotoinen olohuonetoiminta		
-Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta		

4.2 Kotoutumista tukevat sosiaaliset yhteydet: sosiaaliset sillat, siteet ja linkit

Sosiaalisten siltojen osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Sosiaalisten siltojen rakentaminen viittaa kontaktin luomiseen oman kansallisen, etnisen tai uskonnollisen yhteisön ulkopuolisiin, tässä tapauksessa siis maahan muuttaneiden näkökulmasta erityisesti suomalaisiin mutta myös muihin maahan muuttaneisiin. Se on hyvin keskeisesti esillä kotoutumisen määritelmässä yleisesti – eikä suotta. Sosiaalisten siltojen muodostuminen on kotoutumisen kaksisuuntaisuuden toteutumisen ytimessä avatessaan osapuolille mahdollisuuksia muun muassa kulttuurisen ymmärryksen laajentamiselle. (Ager & Strang, 2004, 18). Tämän lisäksi sillä on eittämättä potentiaalia edistää esimerkiksi kielen oppimista, hyvinvointia ja turvallisuutta. Tutkimuksessani sosiaaliset sillat kotoutumisen osa-alueena sai mainintoja yhteensä 23 toimintailmoituksessa, mikä on kolmanneksi eniten kaikista ulottuvuuksista ja kertoo siten sen tärkeydestä kotoutumisen kokonaisuudelle. Alatavoitteiksi tällä osa-alueella muodostui kolme kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) kanssakäyminen eri lähtökohdista tulevien kanssa, 2) vuorovaikutustaitojen vahvistaminen sekä 3) verkostoituminen ja ystävystyminen eri lähtökohdista tulevien kanssa.

Kanssakäyminen eri lähtökohdista tulevien kanssa näyttäytyi ensimmäisenä askeleena sosiaalisten siltojen rakentumiselle. On aivan välttämätöntä, että on kanavia, joiden kautta eri taustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisiaan ja heidän välillään syntyy kanssakäymistä:

”Poikien Talon Intercultural Evening on yhteisömuotoista olohuonetoimintaa, jonka sisällä voi tavata uusia ihmisiä (––).” (004)

”Peli-illan tarkoituksena on saattaa yhteen yli 50-vuotiaita maahan muuttaneita erilaisista kieli- ja kulttuuritaustoista.” (020)

”Kaveriksi-toiminnassa suomalaiset ja maahanmuuttajat tutustuvat kahvikupin, harrastusten tai kulttuurielämysten äärellä.” (073)

Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen määrittyi niin ikään yhdeksi sosiaalisten suhteiden rakentamisen palaseksi, jonka linkitin siltojen rakentamiseen sen vuoksi, että uudessa maassa voidaan olettaa esimerkiksi joidenkin ihmisten välisten käyttäytymistapojen olevan erilaisia ja vuorovaikutuksen osapuolten täytyvän siten sopeuttaa vuorovaikutusta tämän mukaiseksi. Aineistossa ei tarkemmin kuitenkaan määritellä, mitä vuorovaikutustaitojen vahvistamisella tarkoitetaan:

”Toiminnan tarkoituksena on (– –) ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.” (004)

”Autamme lapsia kehittämään suomen kieltään ja sosiaalisia taitojaan (– –).” (041)

Verkostoituminen ja ystäväystyminen eri lähtökohdista tulevien kanssa on tavoite, johon monikulttuurinen kanssakäyminen voi kulminoitua. Kotoutumisen kannalta ajattelen olevan antoisaa, jos toisista lähtökohdista tulevien kanssa voi muodostaa satunnaista kohtaamista pysyvämpiä suhteita, sillä ystävyys kasvattaa omaa sosiaalista tukiverkosta:

”Ryhmässä voi löytää omat kiinnostuksen kohteensa, saada ystäviä ja verkostoitua.” (15)

”Ryhmässä saa uusia ystäviä, askarrellaan, tehdään käsitöitä, rentoudutaan, retkeillään ja vahvistetaan suomenkieltä mukavassa seurassa.” (49)

Kotoutumisen tavoitteisiin sosiaalisten siltojen osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Lastenhoito	-Vertaisryhmätoiminta
-Vierailut kiinnostavissa paikoissa	-Yhteisöliikunta	-Yhteinen ryhmätoiminta
-Yhteisömuotoinen olohuonetoiminta	-Mentorointi	
-Kohtaamiskahvilatoiminta		

Sosiaalisten siteiden osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Sosiaaliset siteet viittaavat yhteyksiin omaan esimerkiksi saman taustan tai kokemuksia jakavaan lähiryhmään. Sen merkitys kotoutumiselle on tunnistettu, ja taustalla on ajatus, että ilman identifioitumista esimerkiksi omaan etniseen ryhmään vaarana on kotoutumisen sijaan sulautuminen. (Ager & Strang, 2004, 19). Kuuluvuuden tunne omaan kulttuuriseen ja kielelliseen ryhmään mahdollistaa tuttujen itselle tärkeiden kulttuuristen käytäntöjen, perinnön ja suhteiden ylläpitämisen (Ager & Strang, 2008, 178) sekä omalla tunnekielellä ilmaisemisen. Tutkimuksessani sosiaalisten siteiden kotoutumisen osa-alueeseen linkittyi yhteensä 21 toimintailmoitusta. Ulottuvuuden alatavoitteiksi muodostui tutkimuksessani neljä erilaista kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) kanssakäyminen vertaisten kanssa, 2) verkostoituminen ja ystäväystyminen, 3) oman kulttuurin ylläpitäminen ja 4) perhesuhteiden vahvistuminen.

Kanssakäyminen vertaisten kanssa muodostui tärkeäksi mahdollistajaksi muille osatavoitteille sosiaalisten siteiden osa-alueella. Eihän ilman kanssakäymistä vertaisuuden muodostuminen, verkostoituminen ja ystäväystyminen, oman kulttuurin ylläpitäminen muiden kanssa tai perhesuhteiden vahvistaminen ole oikeastaan mahdollista. Kuten sosiaalisten siltojen osa-alueen kohdalla, myös sosiaalisten siteiden suhteen on nähdäkseni mielekästä erottaa satunnainen kanssakäyminen sekä aktiivisempaan ja pysyvään kontaktiin viittaava *verkostoituminen ja ystäväystyminen*:

”Ryhmän tarkoituksena on mahdollistaa vertaistukea sekä tarjota tietoa osallistujien tarpeellisiksi katsomista aiheista (– –).” (024)

”Ryhmässä on mahdollista kohdata muita samassa tilanteessa olevia ja jakaa omia kokemuksia heidän kanssaan.” (044)

Etniseen taustaan pohjautuva vertaisuus ja kanssakäyminen luovat mahdollisuuksia myös *oman kulttuurin ylläpitämiselle*, joka näyttäytyi niin ikään keskeisenä tavoitteena sosiaalisten siteiden osa-alueella:

”Inkerikeskuksen koko toiminta tukee laissa edellytettyä kotouttamisprosesseja koulutuksen, neuvonnan, työhön ohjauksen, oman kulttuurin ja harrastustoiminnan avulla.” (053)

Perhesuhteiden vahvistuminen nousi sosiaalisiin siteisiin liittyväksi tavoitteeksi, sillä aineistossa oli mainintoja, joissa korostettiin nimenomaan näiden lähimpien suhteiden työstämistä uudessa yhteiskunnassa ja perhe-elämän ympäristössä:

”Lisäksi äidin ja tyttären suhteen vahvistaminen, aktiiviseen osallistumiseen kannustaminen ja naisten ja tyttöjen rohkaiseminen tavoittelemaan omia unelmiaan ja oppimaan uusia taitoja ovat tärkeitä teemoja projektissa.” (075)

Kotoutumisen tavoitteisiin sosiaalisten siteiden osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Asiantuntijaluennot	-Vertaisryhmätoiminta
-Palveluihin tutustuminen	-Yhteisöliikunta	-Kohtaamiskahvilatoiminta
-Yhteinen ryhmätoiminta	-Työpajat	-Juhlat

Sosiaalisten linkkien osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Sosiaalisten linkkien käsite viittaa maahan muuttaneen ja yhteiskunnan rakenteiden välisiin yhteyksiin kuten julkisiin palveluihin (Ager & Strang, 2008, 181). Sosiaalisia linkkejä ovat myös yhteydet ei-julkisiin palveluihin ja poliittisiin prosesseihin (Ager & Strang 2004, 20). Sosiaalisten linkkien osa-alueeseen linkittyviä asioita mainittiin yhteensä vain 5 toimintailmoituksessa aineistossani. Sosiaalisten linkkien ulottuvuuden alateemoiksi muodostui siksi vain kaksi erilaista, joskin kylläkin tärkeää, kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) palveluihin ja tukiin perehtyminen ja niiden piiriin ohjautuminen sekä 2) itsenäisen viranomaisasioinnin oppiminen.

Palveluihin ja tukiin perehtyminen ja niiden piiriin ohjautuminen näyttäytyi tärkeänä osatavoitteena niissä ilmoituksissa, joissa se mainittiin. Näissä ilmoituksissa ja toiminnoissa otettiin huomioon, että maahan muuttaneen voi olla haastavaa hahmottaa palvelujärjestelmää ja ohjautua itsenäisesti oikeaan paikkaan:

”Jaamme tietoa kolmannen sektorin matalan kynnyksen palveluista ja tuemme palveluihin pääsyssä.” (005)

”Neuvontapisteessä annetaan neuvontaa ja tukea esim. asumiseen, maahanmuuttoon, koulutukseen ja sosiaalitukiin liittyvissä asioissa.” (003)

”Tarjoamme neuvontaa m.m. seuraavissa asioissa: (–) Apua viranomaisten kanssa asioimisessa. Jos on kysyttävää viranomaisasioihin (te-toimisto, sosiaalitoimisto, Kela, verotus) liittyen, voimme ohjata sinut oikeaan paikkaan.” (009)

Itsenäisen viranomaisasioinnin oppiminen on seuraava askel sosiaalisten linkkien vahvistamiseen. Ymmärsin tämän aineiston perusteella viittaavan lähinnä juurikin riittävään palveluiden tuntemukseen ja osaamiseen hakeutua niihin:

”Suomen kielen opetuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiudet itsenäiseen asiointiin viranomaisten kanssa, opiskeluun sekä työelämään.” (011)

Kotoutumisen tavoitteisiin sosiaalisten linkkien osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät
-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta

-Palveluohjaus
-Tukihenkilötoiminta

-Vertaisohjaus

4.3 Kotoutumisen mahdollistajat: kieli ja kulttuuritietous, turvallisuus ja jatkuvuus

Kielen ja kulttuuritietouden osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Kieli ja kulttuuritietous on tunnistettu keskeisiksi kotoutumisen mahdollistajiksi – voisi sanoa jopa välttämättömyyksiksi (Ager & Strang, 2008, 182). Kielen oppiminen on avain kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan, koulutukseen, työhön, arkipäivän asiointiin ja kommunikointiin toisten kanssa. Kulttuuritietous taas sisältää hyvin monenlaisia seikkoja kulttuuristen käytäntöjen oppimisesta siihen, miten yhteiskunta ylipäätään toimii. (Ager & Strang, 2004, 21). Kieli ja kulttuuritietous kotoutumisen osa-alueena sai aineistossani selvästi keskeisimmän aseman, sillä siihen linkittyviä mainintoja oli yhteensä peräti 46. Alateemoja muodostui yhteensä neljä: 1) kielen oppimisen edellytysten parantaminen, 2) suomen, ruotsin tai englannin harjoittelu, 3) yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tietojen ja taitojen kartuttaminen sekä 4) oman kulttuuritaustan jakaminen.

Kielen oppimisen edellytysten parantaminen näyttäytyi aineistossani paljolti luku- ja kirjoitustaidon vahvistamisena, joka mahdollistaa vankemman kielitaidon saamisen:

”Osa verkoston opiskelijoista on luku- ja kirjoitustaidottomia. Toiminnan avulla parannetaan heidän luku- ja kirjoitustaidon omaksumisen edellytyksiä.” (035)

Suomen, ruotsin tai englannin harjoittelemisen ilmeni aineistossa kenties eniten kaikista, ollen läsnä suurimmassa osassa toimintailmoituksia tavalla tai toisella. Kielen harjoittelemisen viittasi useimpien suomen kieleen, mutta muutamissa ilmoituksissa oppimisen kohteena oli ruotsin kieli. Lisäksi aineistossa nousi esille englannin kielen vahvistaminen, minkä taustalla on ajatus ylipäättään jonkun yhteisen kommunikointikielen omaksumisesta. Kielen oppimisen ja harjoittelun keskiössä puolestaan oli arjessa tarvittavan kielitaidon omaksuminen:

”Kursilla opitaan arkipäivän suomea ja tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan.” (011)

”Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan tarkoituksena on tukea kotoutumista ja suomen kielen oppimista, sekä auttaa tutustumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin (–). (019)

”Ryhmässä tavoitteena on opetella kädentaitojen lomassa suomen arkikielen sanastoa sekä tutustua uusiin ihmisiin ja kulttuureihin.” (026)

”Maahanmuuttajat voivat samalla oppia suomea tai vahvistaa myös omaa englanninkielen taitoaan.” (057)

”Kirjastojen kielikahvilat ovat kaikille avoimia, maksuttomia keskusteluryhmiä, joissa suomen kieltä harjoittelevat voivat treenata puhumista.” (078)

Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tietojen ja taitojen kartuttaminen kolmantena alatavoitteena viittasi aineistossa paljolti suomalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja sen perinteisiin tutustumiseen ja perehtymiseen. Puhuttiin myös kulttuurin tuntemuksen sekä yhteiskuntatuntemuksen ja -tietouden saamisesta, ja yleisesti yhteiskunnallisten taitojen harjoittelemisesta. Joissakin näitä määriteltiin tarkemmin esimerkiksi tutustumiseksi kasvatuksellisiin käytäntöihin tai suomalaiseen perhe-elämään:

”Ryhmässä harjoitellaan mm. suomen kieltä, digitaitoja, työnhakutaitoja ja yhteiskunnallisia taitoja.” (015)

”Tunneilla painotetaan myös sosiaalisuutta ja suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemusta, mikä edistää opiskelijoiden ja heidän perheensä hyvinvointia.” (025)

”Tukiperhe on ilman perhettä Suomessa elävälle nuorelle kotoutumisen tuki, suomalaiseen perhe-elämään tutustuttaja ja luotettu ystäväperhe.” (054)

”Tapahtumassa tarjolla mukavaa yhdessäoloa, pelejä, piknik-herkkuja ja Suomalaiseen Vappu-perinteeseen tutustumista.” (076)

Oman kulttuuritaustan jakaminen muodostui omaksi alatavoitteekseen, sillä aineiston perusteella olennaista kotoutumiselle kielen ja kulttuuritietouden osa-alueella on paitsi oppia yhteiskunnan käytäntöjä ja valtakieltä, myös saada jakaa omaa kulttuuritietoutta toisille:

”Settling in Espoo -ryhmä järjestää kohtaamisiltoja, joissa espoolaiset voivat tutustua toisiinsa ja toistensa kulttuuriin mukavan toiminnan parissa. Ohjelmassa mm. tutustutaan kotimaiden ruokakulttuuriin ja juhlapäiviin (–) ja erilaisiin tapoihin viettää vapaa-aikaa.” (057)

”Tule mukaan (–) ja opettamaan osallistujille omaa kieltäsi.” (033)

”Lisäksi toiminnalla edistetään kaksisuuntaista integraatiota toimintaan osallistuvien kesken ja lisätään molemminpuolista kulttuurien tuntemusta.” (035)

Kotoutumisen tavoitteisiin kielen ja kulttuuritietouden osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Ystävätoiminta	-Vertaisryhmätoiminta
-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Retket	-Asiantuntijaluennot
-Luottamukselliset ohjaajakeskustelut	-Mentorointi	-Palveluihin tutustuminen
-Yhteinen ryhmätoiminta	-Lastenhoito	-Juhlat
-Kohtaamiskahvilatoiminta	-Työpajat	-Terapeuttinen toimintakurssi
-Yhteisömuotoinen olohuonetoiminta	-Luennot	-Vapaaehtoistoiminta
-Tekstien rakentamisen apu	-Kielitapahtumat	-Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
-Vierailut kiinnostavissa paikoissa	-Yhteisöliikunta	-Suomen ja ruotsin kielimateriaalit

Turvallisuuden ja jatkuvuuden osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Turvallisuuden ja jatkuvuuden osa-alue ei ole kirjallisuudessa saanut kovin merkittävää osaa kotoutumisen jäsenyksissä, mutta maahan muuttaneiden itsensä kokemuksissa tämä on määrittynyt yhdeksi keskeiseksi tekijäksi kodin tunnun luomisessa (Ager & Strang, 2008, 183). Turvallisuuden ja jatkuvuuden kokemusten toteutumattomuus rapauttaa luottamusta, rajoittaa sosiaalisten suhteiden mahdollisuuksia ja vääristää maahan muuttaneelle yhteiskunnasta ja sen yhteisöistä syntyvää kulttuurista kuvaa (Ager & Strang, 2004, 22). Turvallisuus ja jatkuvuus näyttäytyi aineistossani vähiten mainittuna kotoutumisen osa-alueena, ja silloinkin kun siihen liittyviin asioihin viitattiin, ne linkittyivät lähinnä turvallisuuteen. Yhteensä ainoastaan 4 toimintailmoituksessa nostettiin esille näitä seikkoja, mutta alateemoja muodostui kuitenkin kaksi: 1) turvallisuuden tuntu ja 2) syrjimättömyys.

Turvallisuuden tuntu viittasi aineistossa tavoitteeseen tarjota maahan muuttaneille turvallinen kotoutumisen ympäristö:

”Kotoutumiskeskus Monika tarjoaa tavoitteellisen ja turvallisen oppimisympäristön, jonka avulla maahan muuttanut nainen löytää uusia tietoja, taitoja ja verkostoja päästäkseen eteenpäin kohti työelämää.” (015)

”Tukiperheet ja tukihenkilöt ovat koulutettuja, turvallisia aikuisia ja perheitä, joilla on riittävät valmiudet yksin tulleen nuoren kohtaamiseen ja tukemiseen.” (054)

Syrjimättömyys oli puolestaan hyvinkin kytköksissä turvallisuuteen ja näyttäytyi niin sanotusti toimijoiden peruseriaatteena, jonka pohjalle kaikki toiminta rakennetaan:

”Lupaamme tarjota sinulle turvallisen ja syrjinnästä vapaan tilan, johon on helppoa saapua ja jossa voit nauttia olostasi.” (004)

Kotoutumisen tavoitteisiin turvallisuuden ja jatkuvuuden osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Yhteisöliikunta	-Vierailut kiinnostavissa paikoissa
-Yhteisömuotoinen olohuonetoiminta	-Vertaisryhmätoiminta	-Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
-Luottamukselliset ohjaajakeskustelut	-Yhteinen ryhmätoiminta	

4.4 Kotoutumisen perusta: oikeudet ja velvollisuudet

Oikeuksien ja velvollisuuksien osa-alueen kotoutumisen tavoitteet ja toimintamuodot

Oikeudet ja velvollisuudet ovat perustana koko kotoutumiselle. Niiden olemassaolo vaikuttaa siihen, missä määrin kotoutumisen eri osa-alueita painotetaan ja millaiset mahdollisuudet niiden toteuttamiselle yhteiskunnassa luodaan. Oikeudet ja velvollisuudet liittyvät kokonaisvaltaiseen ja tasavertaiseen osallisuuteen yhteiskunnassa. (Ager & Strang, 2004, 23). Tämä kotoutumisen osa-alue sai tutkimuksessani mainintoja yhteensä 20 toimintailmoituksessa. Oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuuden alateemoiksi muodostui peräti viisi kotoutumista edistävää tavoitetta: 1) maahanmuuttoon liittyvien tietojen ja taitojen kartuttaminen, 2) oikeustietous, 3) yhdenvertaisen yhteiskuntajäsenyyden saavuttaminen, 4) voimaantuminen ja 5) aktiiviseen kansalaisuuteen suuntautuminen.

Maahanmuuttoon liittyvien tietojen ja taitojen kartuttaminen linkittyi aineistossa kaikenlaiseen maahanmuuttoon liittyvän tietouden saamiseen, joka edistää ymmärrystä omasta asemasta ja siihen liittyvistä erityiskysymyksistä kuten lupaprosesseista:

”Neuvontapisteessä annetaan neuvontaa ja tukea esim. asumiseen, maahanmuuttoon, koulutukseen ja sosiaalitukiin liittyvissä asioissa.” (003)

”Ohjausta saa esim. asumiseen, toimeentuloon, hyvinvointiin, verkossa asioimiseen, lupaprosesseihin, työelämään, työllistymiseen ja kouluttautumiseen liittyviin tarpeisiin.” (017)

Oikeustietous puolestaan viittaa tässä tavoitteeseen kartuttaa yleisesti tietoa omista oikeuksista yhteiskunnassa:

”Yhdistys auttaa perheväkivallan uhreiksi joutuneita naisia, antamalla heille tietoa omista oikeuksistaan.” (040)

”Ryhmässä äidit ja tytöt toimivat yhdessä. Teemat ovat hyvinvointi, oma tulevaisuus ja omat oikeudet.” (075)

Voimaantumisen tavoitteen näen olevan vahvassa yhteydessä oikeustietouteen siten, että voimaantuminen mahdollistuu oikeustietouden kartuttua. Joissakin ilmoituksissa voimaantumisesta puhuttiin

omaan tulevaisuuteen vaikuttamisen mahdollisuuksien kasvamisena tai uskon lisääntymisenä siihen, toisissa termiä ei määritelty:

”Noudatamme ohjauksessa seuraavia periaatteita: (–) Voimaannuttaminen (empowerment): ohjauksen on tarkoitus vahvistaa yksilön edellytyksiä vaikuttaa omiin tulevaisuuden vaihtoehtoihinsa.” (009)

*”**Ryhmässä keskitytään** vuorovaikutukseen, **voimaantumiseen**, mielen hyvinvointiin, uusien ystävyyksien solmimiseen ja mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan.” (029)*

”Irakin Naisten Yhdistys toimii Itä-Helsingissä ja pyrkii voimaannuttamaan maahanmuuttajanaisia.” (040)

Aktiiviseen kansalaisuuteen suuntautuminen ja ylipäätään aktiivisuus osallistumisessa yhteiskuntaan mainittiin muutamassa ilmoituksessa sen tarkemmin tätä määrittelemättä:

*”**Tärkeitä työn muotoja ovat** vertaisapu, suomalaisen yhteiskuntaan perehdyttäminen, **aktiiviseen kansalaisuuteen opastaminen** ja ilon ja yhteisöllisyyden tuominen kaikkien osallistujien arkeen.” (052)*

*”Tavoitteena on (–). Lisäksi äidin ja tyttären suhteen vahvistaminen, **aktiiviseen osallistumiseen kannustaminen** (–).” (075)*

Siinä missä näen aktiiviseen kansalaisuuteen suuntautumisen paljolti maahan muuttaneen velvollisuuksiin ja asenteeseen liittyvänä asiana, koen, että *yhdenvertaisen yhteiskuntajäsenyyden saavuttaminen* osatavoitteena kietoutuu nimenomaan maahan muuttaneen oikeuksiin ja yhteiskunnan velvollisuuksiin. Tämä ulottuvuus ilmensi aineistossa sellaisia asioita kuin osallisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, yhteiskunnallinen asema ja oikeuksien toteutuminen, ja näyttäytyi oikeastaan koko oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuuden lopullisena kotoutumistavoitteena:

”Omaisneuvo-toiminta edistää maahanmuuttajataustaisten omaishoitoperheiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhdistyksen toiminta-alueella.” (002)

”Suomen Akateemisten Naisten Liitto SANL ry on akateemisen tutkinnon suorittaneiden naisten kansainvälinen verkosto, joka edistää naisten tasa-arvoa, työuraa ja koulutusta.”
(035)

”Tehtävämme on tukea venäjänkielisten kotoutumista sekä sosiaalisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista järjestötyövoimin.” (038)

”Yhdistys edistää Vantaalaisten 14-29 vuotiaiden maahanmuuttajanuorten asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa yhdessä muiden toimijoiden kanssa.” (051)

”R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry:n tarkoituksena on edistää 18-29 -vuotiaiden maahanmuuttajanuorten asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja ehkäistä syrjäytymistä.” (87)

Kotoutumisen tavoitteisiin oikeuksien ja velvollisuuksien osa-alueella pyrittiin aineistossa seuraavilla toiminnoilla:

-Suomen kielen kurssit ja ryhmät	-Palveluohjaus	-Vertaisryhmätoiminta
-Yksilöllinen ohjaus ja neuvonta	-Järjestöneuvonta	-Toimintakeskustoiminta
-Luottamukselliset ohjaajakeskustelut	-Demokratiakasvatus	-Palveluihin tutustuminen
-Vierailut kiinnostavissa paikoissa	-Asiantuntijaluennot	-Yhteinen ryhmätoiminta
-Yhteisömuotoinen olohuonetoiminta	-Työpajat	-Kohtaamiskahvilatoiminta

4.5 Kaksisuuntaisuus kotoutumisen osa-alueet läpäisevänä lähtökohtana

Kun tarkastellaan, mitä kaikkea kotoutumisen oikeastaan ajatellaankaan sisältävän maahan muuttaneen näkökulmasta, on selvää, että tavoitteita on paljon. On pohdittava omaa itseä ihmisenä, omaksuttava monenlaista tietoa ja erilaisia taitoja sekä rakennettava niiden pohjalta tulevaisuutta, löydettävä oma polku koulutukseen ja työelämään, elettävä nykyhetken arkea uudessa elinympäristössä, luotava suhteita muihin ihmisiin ja kontakteja palveluihin, opittava uusi kieli ja omaksuttava vieras kulttuuri yhteiskunnallisine käytäntöineen sekä löydettävä paikkansa aktiivisena ja muiden kanssa samanarvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Nämä tavoitteet eivät ole kuitenkaan mahdollisia ilman yhteiskunnan niille antamaa tukea, eikä maahan muuttanut voi niitä yksin saavuttaa. Kotoutumiseen on asenoiduttava siten kaksisuuntaisesti ja löydettävä keinoja, joiden avulla yhteiskunta voi olla osallisena kotoutumisessa.

Tässä tutkimuksessani muodostuneet kotoutumisen eri ulottuvuuksien osatavoitteet ovat sellaisia, joissa tukemiseen matalan kynnyksen toimijoiden voidaan nähdä sitoutuneen, sillä tavoitteet ovat toimijoiden itse muotoilemia. Matalan kynnyksen toimijoiden voidaan siten katsoa toiminnallaan jo itsessään ilmentävän kaksisuuntaisuutta kotoutumisessa, luoden osaltaan mahdollisuuksia kotoutumiselle eri osa-alueilla. Matalan kynnyksen toiminnasta on löydettävissä myös kootusti tiettyjä elementtejä, jotka lisäksi ilmentävät kotoutumisen kaksisuuntaisuutta: 1) maahan muuttaneiden näkeminen osaavina, kykenevinä ja arvokkaina yhteiskunnalle, 2) kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen, 3) avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen, 4) kulttuurin ylläpitoon ja kulttuurivaihtoon kannustaminen, 5) yhdenvertaisuuden ottaminen tavoitteeksi, 6) kotouttavan toiminnan kohdistaminen laajemmin yhteiskunnan toimijoihin ja 7) monikulttuurisuuteen liittyvien asioiden nostaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Maahan muuttaneiden näkeminen osaavina, kykenevinä ja arvokkaina yhteiskunnalle

Ihmiskäsitys, jossa maahan muuttaneet nähdään osaavina, kykenevinä ja arvokkaina nousi esille matalan kynnyksen toimintailmoituksissa paljon yleisenä hyväksyväenä kannustuspuheena:

”Täällä me emme näe rajoitteita, vain mahdollisuuksia ja uusia kokemuksia.” (039)

Lisäksi se näyttäytyi ilmoituksissa, joissa tavoitteena oli maahan muuttaneen oman ongelmanratkaisun tukeminen ja pyrkimys tämän oman toimijuuden vahvistamiseen:

”Palveluohjaus on asiantuntija- ja asiointiapua, jonka avulla asiakkaat tulevat autetuiksi ja oppivat itse ratkaisemaan ongelmiaan. (—). Tämä mahdollistaa sen, että he muuttuvat autettavista itsenäisiksi toimijoiksi.” (048)

Tämä linkittyy vahvasti arjen kotoutumisen ulottuvuuteen ja siinä erityisesti arjen taitojen vahvistamiseen. Toisaalta se on osa oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuutta ja siinä voimaantumisen ja aktiiviseen kansalaisuuteen suuntautumisen osatavoitteita. Myös Uudenmaan Kaksisuuntainen kotoutuminen -tavoiteohjelmassa on asetettu tavoitteeksi Suomeen muuttaneiden yhä aktiivisempi toimijarooli, jossa he osallistuvat yhteiskunnan kehittämiseen sen sijaan, että heidät nähtäisiin vain kohteina toimenpiteille ja palveluille (Uudenmaan liitto, 2015, s. 25).

Maahan muuttaneiden näkeminen osaavina näkyi aineistossa myös osaamisen tunnistamiseen ja oman tulevaisuuden suunnitteluun keskittyvissä kuvauksissa:

”Metropolia Ammattikorkeakoulu tarjoaa (– –) palveluja maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi ja heidän ohjaamiseksi tarkoituksenmukaisille koulutus- ja urapoluille.”
(032)

”Haastattelun jälkeen osallistujalle etsitään mentori, joka pystyy tukemaan osallistujan tavoitteisiin pääsyä.” (001)

Nämä asiat ovat kotoutumisen osa-alueista tärkeitä erityisesti työllisyydelle, koulutukselle ja yleisesti arjelle – erityisesti itsetuntemuksen vahvistamiselle. Uudenmaan liiton (2015, s. 25) kotoutumisen tavoiteohjelmassa peräänkuulutetaan niin ikään mahdollisuutta vaikuttaa ja tehdä omia valintoja sekä kokea olevansa osa yhteisöä ja yhteiskuntaa. Lisäksi siinä todetaan, että kotoutumiskoulutuksen lähtökohdaksi pitäisi enenevässä määrin ottaa maahan muuttaneiden omat urasuunnitelmat sekä osaaminen, jota täytyy voida paremmin tunnustaa ja sitä kautta nopeuttaa kotoutumispolulla erityisesti työllisyyteen pääsyä (emt, s. 13).

Kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen

Kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen näyttäytyi matalan kynnyksen toimintailmoituksissa erityisesti valmiutena tarjota palvelua maahan muuttaneiden omalla kielellä:

”Tarvittaessa apuna käytetään mobiilitulkkausta.” (002)

”Työntekijät puhuvat suomea, englantia, venäjää, viroa, espanjaa, swahilia, arabiaa, ranskaa ja farsia.” (017)

”Palveluohjauksen tavoitteena on, että asiakkaat saavat tarvitsemansa avun omalla äidinkielellään (– –).” (018)

Myös Uudenmaan alueen monikulttuurisuusohjelmassa (2015, s. 18) on nostettu esille tarve vahvistaa omakielisen ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta. Lisäksi on todettu tulkkien käytön tärkeys palvelujen vaikuttavuudelle. Kaikkiaan on keskeistä, että palvelut soveltuvat myös maahan muuttaneille ja he pääsevät kiinnittymään sellaisiin yhteiskunnan toimijoihin, jotka ovat heidän kotoutumisensa tukemisen kannalta tärkeitä. Uudellamaalla palvelujen saatavuus ja soveltuvuus maahan muuttaneiden

tarpeisiin vaihtelee vielä suuresti. (Emt. s. 17) Pyrkimys tällaiseen erilaiset kulttuuritaustat huomioivaan toimintaotteeseen ilmeni kuitenkin useasti matalan kynnyksen toimintailmoituksissa:

”Meillä työskentelee eri kieliä puhuvia ja erilaisia kulttuuritaustoja ymmärtäviä asiantuntijoita.” (001)

”Työskentelemme kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisellä työotteella.” (028)

”Jumpassa ei käytetä taustamusiikkia ja jumppaa ennen tai jälkeen on mahdollisuus rukoukseen.” (082)

Kotoutumisen osa-alueista kieli- ja kulttuuritaustan ja muiden tarpeiden huomioiminen linkittyy erityisesti sosiaalisten linkkien ulottuvuuteen ja siinä erityisesti palveluihin ja tukiin perehtymisen ja niihin ohjautumisen tavoitteeseen, mutta myös itsenäisen viranomaisasioinnin oppimiseen.

Avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen

Avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen ilmeni aineistossa ennen kaikkea yleisenä toimintaperiaatteena, jossa kaikenlaisista kulttuurisista taustoista tulevat kannustetaan mukaan toimintaan:

”Keskukseen ovat tervetulleita kaikki nuoret aikuiset sukupuoleen, elämäntilanteeseen ja etniseen taustaan katsomatta.” (087)

”Kohtaamiskahvilassa uudet ja vanhat suomalaiset voivat viettää aikaa yhdessä vapaaehtoisesti ja rennosti.” (052)

”Toiminnan tarkoituksena on edistää moninaisista kulttuurisista lähtökohdista ja lähtömaista tulevien poikien ja nuorten miesten kanssakäymistä ja kaksisuuntaista kotoutumista.” (004)

Kohtaamistilanteita pyrittiin luomaan myös erityisesti kantasuomalaisten ja maahan muuttaneiden välillä, mikä näyttäytyi erityisesti toimintakuvauksissa, joissa osallistettiin myös suomalaisia vapaaehtoisia:

”Työuramentoreina ovat suomalaiset vapaaehtoiset.” (001)

”Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa hyvin suomea puhuva vapaaehtoinen nainen ja maahan muuttanut nainen muodostavat keskenään ystäväparin.” (019)

”Vapaaehtoisille ja opiskelijoille toiminta tarjoaa mukavaa yhdessäoloa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta.” (025)

Kohtaamisia järjestettiin lisäksi tarkemmin erilaisten teemojen ympärillä, maahan muuttaneiden ja yhteiskunnan toimijoiden välillä:

”Pakolaisavun Sauma-hanke tuo yhteen työnantajia ja maahan muuttaneita työnhakijoita.” (064)

Uudenmaan liiton (2015, s. 23) kotoutumisen tavoiteohjelmassa on korostettu, että kotoutuminen tapahtuu varsinaisesti ruohonjuuritasolla eli arkipäivän tilanteissa ja niissä yhteisöissä, joissa maahanmuuttaneet toimivat ja asuvat. Tällöin arjen kohtaamiset ja sosiaaliset verkostot muodostuvat keskeisiksi. Eri väestöryhmien väliset kohtaamiset luovat edellytyksiä hyvälle etnisille suhteille, ja ilman tällaista vuorovaikutusta negatiiviset asenteet ja stereotypiat valtaavat alaa ja syrjintä lisääntyy. (Emt.) Kotoutumisen ulottuvuuksista avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen kiinnittyy aivan erityisesti sosiaalisten siltojen osa-alueeseen kaikkine alataivoitteineen, mutta miksei myös sosiaaliin siteisiin. Samalla se linkittyy keskeisesti turvallisuuden ja jatkuvuuden osa-alueen syrjimättömyyden ja turvallisuuden tunnun tavoitteisiin. Toisaalta esimerkiksi työelämäverkostojen muodostumisen tukemisen kautta se linkittyy myös työllisyyden osa-alueeseen.

Kulttuurin ylläpitoon ja kulttuurivaihtoon kannustaminen

Kulttuurivaihtoon kannustaminen näyttäytyi omana kotoutumisen kaksisuuntaisuuden tunnusmerkkinään, vaikka se kiinnittyikin vahvasti avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden luomiseen. Siinä keskiössä on eri kulttuuritaustojen ilmentämiseen ja jakamiseen tähtäävä toiminta, jotka molemmat tukevat oman kulttuurin ylläpitämistä:

”Vapaamuotoista keskustelua erilaisista kulttuureista, tavoista ja normeista. Mietitään mikä Suomessa ja maailmalla on nyt in ja mikä out.” (013)

”Lisäksi toiminnalla edistetään kaksisuuntaista integraatiota toimintaan osallistuvien kesken ja lisätään molemminpuolista kulttuurien tuntemusta.” (035)

”Inkerikeskuksen koko toiminta tukee laissa edellytettyä kotouttamisprosesseja koulutuksen, neuvonnan, työhön ohjauksen, oman kulttuurin ja harrastustoiminnan avulla.” (053)

Maahan muuttaneiden kotoutumisessa onkin kyse paitsi kantaväestön kielen, kulttuurin ja tapojen oppimisesta, myös oman kielen, kulttuurin ja uskonnon ylläpitämisestä. Positiivinen suhtautuminen omaan taustaan toisaalta vaatii eittämättä myös aina ympäröivän yhteiskunnan tukea ja hyväksyntää. Uudenmaan liitto, 2015, s. 23). Kotoutumisen ulottuvuuksista tässä ollaan kielen ja kulttuuritietouden alueella ja aivan erityisesti oman kulttuuritaustan jakamisen ytimessä, mutta toisaalta myös sosiaalisten siteiden ulottuvuudella oman kulttuurin ylläpitämisen osatavoitteen keskiössä.

Yhdenvertaisuuden ottaminen tavoitteeksi

Yhdenvertaisuuden ottaminen tavoitteeksi näyttäytyi yleisenä toiminnan periaatteena ja tavoitteena monissa toimintailmoituksissa:

”Suomen Pakolaisavun visio on Suomi, jossa jokaisella on oma paikkansa yhteiskunnan tasa-vertaisena jäsenenä.” (064)

”Tavoitteena on edistää erityisesti maahanmuuttajanaisten asemaa perheessä ja yhteiskunnassa.” (040)

Yhdenvertaisuus on nostettu esille myös Uudenmaan liiton (2015, s. 23) kaksisuuntaisen kotoutumisen tavoiteohjelmassa. Siinä painotetaan, kuinka kaikkien ihmisten kunnioitus sekä erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen on lähtökohta ja edellytys kotoutumisen kaksisuuntaisuudelle. Jokaisen toimijan ja yhteiskunnan asukkaan tulisi olla osallisena luomassa myönteistä ja suvaitsevaa asenneilmapiiriä, joka syntyy nimenomaan erilaisuuden hyväksymisestä ja jokaisen näkemisestä tasa-arvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Julkisen sektorinkaan toimenpiteet eivät yksin riitä varmistamaan yhteiskunnan monikulttuurisuutta. (Emt.) Kotoutumisen osa-alueista yhdenvertaisuus tavoitteena linkittyy erityisesti oikeuksien ja velvollisuuksien ulottuvuuteen ja siinä yhdenvertaisen yhteiskuntajäsenyyden saavuttamisen tavoitteeseen.

Kotouttavan toiminnan kohdistaminen laajemmin yhteiskunnan toimijoihin

Kotouttavan toiminnan kohdistaminen laajemmin yhteiskunnan toimijoihin ilmeni aineistossa toimintailmoituksissa, joissa toiminta oli suunnattu viranomaisille, muille järjestöille, eri alojen ammattilaisille ja opiskelijoille:

”Pakolaisapu tarjoaa asiantuntijatukea ja kotoutumista edistäviä palveluita viranomaisille, järjestöille ja kotoutujille.” (064)

”Luento on suunnattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä alan opiskelijoille. Miten kohdata muistihäiriöinen maahanmuuttaja? Entä Suomen romani? Miten huomioida kulttuurisensitiivisyys vuorovaikutuksessa?” (058)

”Toiminnamme ytimessä on venäjänkielisten sosiaali, terveys ja hyvinvointi järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen ja parantaminen. Jälleenohjauksen myötä järjestöt saavat ymmärrystä ja tukea järjestökentällä toimimiseen.” (038)

”Annamme neuvontaa, konsultoimme, koulutamme ja tuotamme käytännöllisiä materiaaleja sekä maahan muuttaneille että eri alojen ammattilaisille.” (001)

Tällainen kotouttamistoiminnan kohdistaminen laajemmalle tukee kokonaisvaltaisesti ajatusta siitä, että myös yhteiskunnan on mukauduttava maahanmuuton tuomiin uusiin tilanteisiin ja sen toimijoiden opittava uutta. Toisaalta se ilmentää näkökulmaa, jonka mukaan myös yhteiskunnan eri tahoineen tulee osallistua kotouttavaan toimintaan osavastuullisina sen lopputulemasta. Laajan katsantokantansa vuoksi tämän kaksisuuntaisuuden tuntomerkin voidaan katsoa liittyvän oikeastaan kaikkiin kotoutumisen ulottuvuuksiin: kaikkien osapuolten on osallistuttava tavoitteiden saavuttamiseen jokaisella osa-alueella, jotta niiden toteutuminen olisi oikeasti mahdollista.

Monikulttuurisuuteen liittyvien asioiden nostaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun

Matalan kynnyksen toimintailmoituksissa oli pienellä edustuksella nähtävissä myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen monikulttuurisuusasioissa:

”FIMU valvoo liikuntatoimintaa järjestävien maahanmuuttajayhdistysten yhteisiä etuja liikuntasektorilla ja nostaa monikulttuurisen liikunnan asioita yhteiskunnalliseen keskusteluun esimerkiksi kampanjoiden, projektien ja verkostojen avulla.” (007)

Onkin ensiarvoisen tärkeää, että monikulttuurisuusasioita nostetaan esille mahdollisen laajan yleisön edessä, sillä mitä enemmän siitä keskustellaan ja tietoutta jaetaan, sitä jokapäiväisemmäksi se tulee. Monikulttuurisuuden tavoitetta täytyy peräänkuuluttaa sitkeästi ja moninaisuutta normalisoida. Tällöin myös mahdollistuu kotoutumisen kaksisuuntaisuuden entistä syvempi juurruttaminen ajatusmaailmoihin ja käytäntöihin laajemmalti, niin eri yhteiskunnallisten toimijoiden keskuudessa kuin yksittäisten kansalaistenkin.

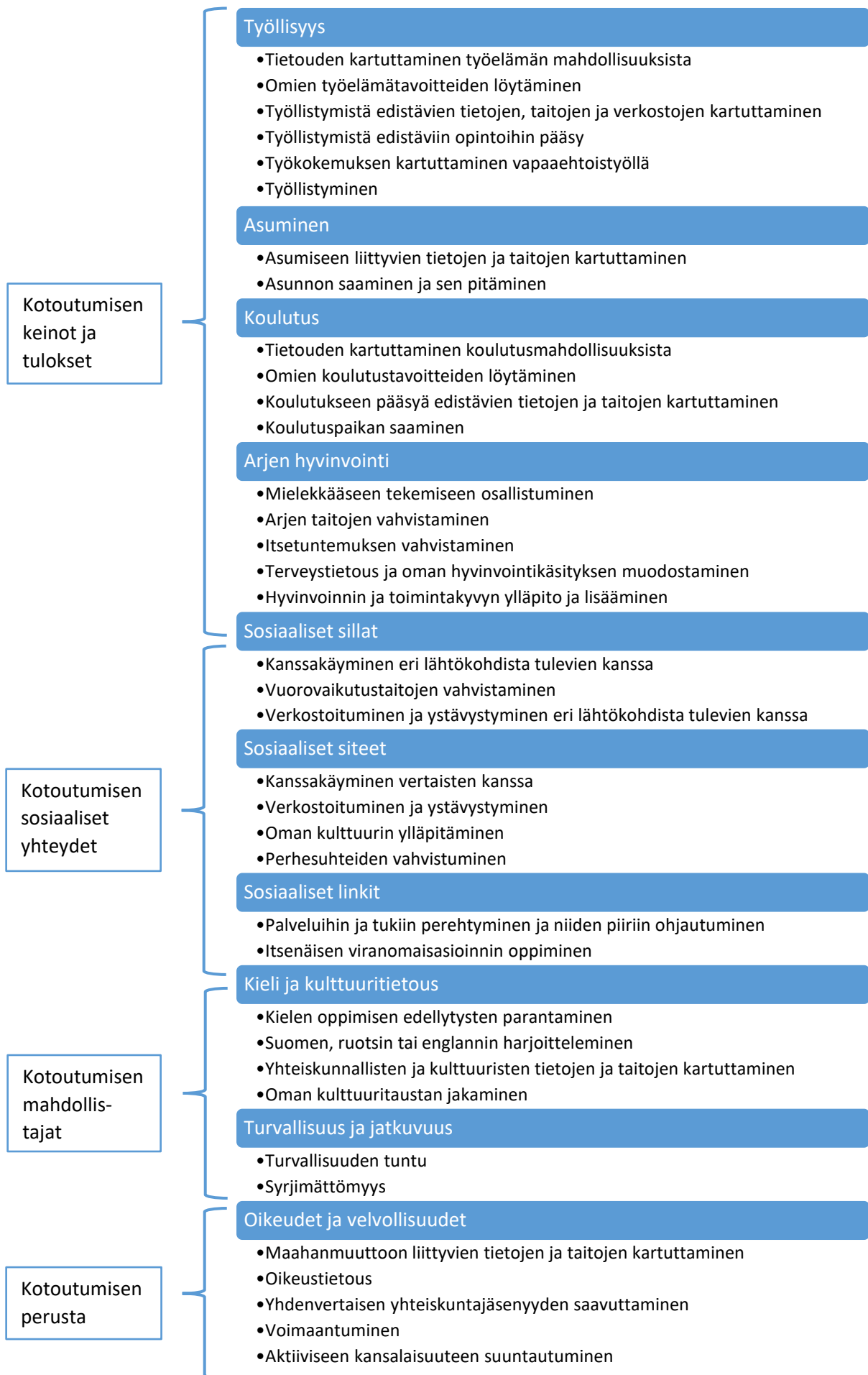
5 JOHTOPÄÄTÖKSET

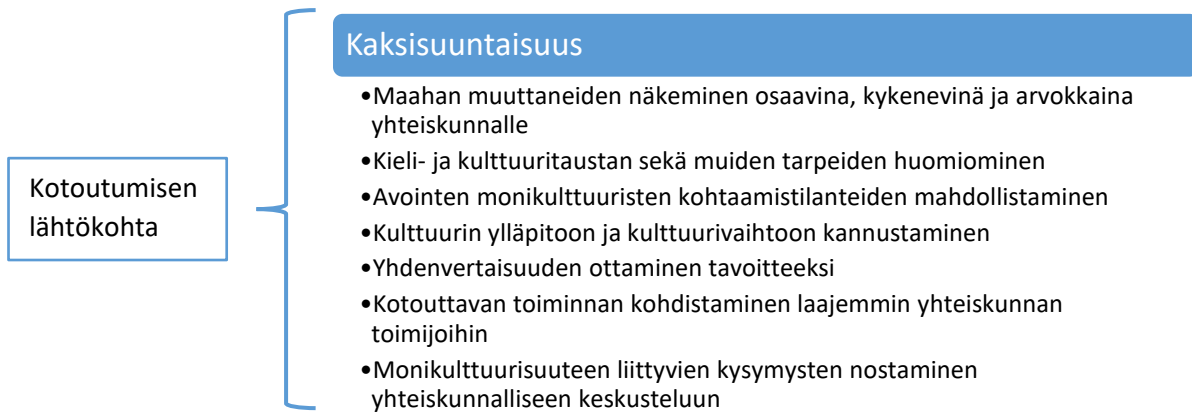
Tässä luvussa teen ensin yhteenvedon tutkimukseni keskeisistä lähtökohdista ja siinä saamistani tuloksista. Havainnollistan tutkimukseni tuloksia myös graafisesti ja tarkastelen niitä suhteessa tutkielmani alkuosassa esittämäni aiempaan tutkimukseen ja käsitteisiin. Yhteenvedon jälkeen reflektoin käyttämäni menetelmää, tutkimustulosteni luotettavuutta, tutkimukseni rajoituksia sekä tulosten merkitystä ja käytännön sovellettavuutta. Pohdin lisäksi, millaisia kysymyksiä tutkimukseni herättää jatkotutkimukselle. Läpi luvun tarkastelen tutkimusprosessiani, tutkimukseni kohdeilmiötä ja tutkielmani tuloksia myös oman näistä muodostamani käsityksen valossa.

5.1 Yhteenvedo

Maisterintutkielmassani olen tarkastellut kotoutumista matalan kynnyksen kotouttavan toiminnan kuvausten kautta, näkökulminani seuraavat: 1) Millaisia tavoitteita maahan muuttaneiden kotoutumiselle asetetaan, ja millaisiin kotoutumisen osa-alueisiin nämä tavoitteet kytkeytyvät, 2) Mitä kotouttavaa toimintaa maahan muuttaneiden kotoutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään ja 3) Miten kotoutumisen kaksisuuntaisuus huomioidaan toiminnassa. Tutkimuksen teon taustalla on ollut aiheen yhteiskunnallinen tärkeys ja ajankohtaisuus sekä erityisesti oma kiinnostukseni kotoutumista kohtaan ja sitoutuminen jokaisen maahan muuttaneen oman paikan löytämisen ajatukseen. Tutkielmaa on innoittanut myös identiteettini maahanmuuttajapalveluiden sosiaalityöntekijänä ja sitä kautta syntynyt halu oppia uutta päivittäin työssä kohtaamastani ilmiöstä.

Olen taustoittanut tutkielmaani teoreettisesti akkulturaatioteorialla sekä sekä integraatiosta, kotoutumisesta, kotouttamisesta, monikulttuurisuudesta ja kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta kirjallisuudessa käydyllä keskustelulla. Olen kartoittanut tutkimustani varten myös erilaisia näkemyksiä kotoutumisen ulottuvuuksista ja viitekehysistä. Tutkimukseni on kiinnittynyt tieteenfilosofisesti sosiaaliseen konstruktionismiin ja tiedonintressinä on ollut praktisuus. Tavoitteenani on ollut kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden kuvaaminen ja ymmärrettävämmäksi tekeminen sekä osaltaan myös aikaisemman kotoutumisen teorian testaaminen. Aineistoni olen kerännyt Kotoutumisen tukena -sivustolta kotouttavan matalan kynnyksen toiminnan toimintailmoitusten muodossa. Aineistoni analyysitapoina olen käyttänyt sekä teoriaohjaavaa (tutkimuskysymys 1) että aineistolähtöistä (tutkimuskysymykset 2 ja 3) sisällönanalyysiä. Teoriaohjaavan analyysiosuuden kehykseksi olen valinnut Agerin ja Strangin (2004; 2008) esittämän kotoutumisen mallin, johon pohjautuen olen siis tarkastellut oman tutkimukseni aineistoa. Alla kuviossa 3 on koottu keskeisistä tuloksistani yhteenvedo.

KUVIO 3. Yhteenveto tutkimustuloksista

Tutkimukseni tulokset ovat rakentuneet pääosin Agerin ja Strangin (2004; 2008) kotoutumisen viitekehyksen pohjalle, josta yhteenvetokuvion vasemmalla olevat otsikot ”kotoutumisen keinot ja tulokset”, ”kotoutumisen sosiaaliset yhteydet”, ”kotoutumisen mahdollistajat” ja ”kotoutumisen perusta” tulevat suoraan. Myös näiden kategorioiden sinisellä taustalla olevat kotoutumisen osa-alueet tai ulottuvuudet ovat osa alkuperäistä viitekehystä, lukuun ottamatta ”arjen hyvinvoinnin” osa-alueetta. Arjen hyvinvoinnin tilalla alkuperäisessä mallissa esiintyy ”terveys”, jonka olen kuitenkin katsonut olevan aineistoni perusteella tässä tutkimuksessani soveltumaton sellaisenaan. Agerin ja Strangin mallissa kotoutumisen osa-alueet on esitetty lisäksi hierarkkisena rakenteena, jonka olen jättänyt omasta tutkimuksestani pois, sillä analyysini perusteella näiden ei voida sanoa näyttäneen eritasoisina tai eri-vaiheisina suhteessa toisiinsa.

Tutkimukseni analyysi on keskittynyt etsimään matalan kynnyksen toimintailmoituksista kotoutumisen erilaisia alatavoitteita ja linkittämään ne mahdollisuuksien mukaan valmiin viitekehyksen kotoutumisen osa-alueisiin. Ajatuksenani on ollut näin tuoda kotoutumisen sisältöä konkreettisemmalle käytännön tasolle. Kotoutumisen alatavoitteet kunkin osa-alueen sisällä muodostuivat tutkimukseni monelta osin prosessuaalisiksi siten että esimerkiksi työllistymistä edistävien tietojen, taitojen ja verkostojen kartuttamisen tavoite näyttäytyi edellytyksenä työllistymisen tavoitteelle tai palveluihin ja tukiin perehtyminen ja niiden piiriin ohjautuminen puolestaan itsenäisen viranomaisasioinnin oppimisen esitavoitteena. Toisinaan nämä olivat enemmän limittäisiä toistensa kanssa. Olen tutkimukseni analyysissä lisäksi nostanut esille kotoutumiseen kirjallisuuden ja lain perusteella kiinteästi kuuluvan kaksisuuntaisuuden. Olen esittänyt sen lähtökohtana kotoutumiselle ja muodostanut analyysini perusteella kaksisuuntaisuutta tukevia toiminnan tavoitteita, joita aineistosta on löytynyt. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus näyttäytyy tutkimuksessani kaikkia muita kotoutumisen ulottuvuuksia läpäisevänä teemana.

Tutkimukseni perusteella kotoutuminen hahmottuu matalan kynnyksen kotoutumista tukevan toiminnan kuvauksissa kaikkiaan Saukkosen (2017), Heckmannin (2006), Penninxin ja Garcés-Mascreñasin (2016) ja monien muiden muodostamien kotoutumisen määritelmien tavoin *prosessina*, joka etenee ainakin työllisyyden, asumisen, koulutuksen, arjen hyvinvoinnin, sosiaalisten siltojen, sosiaalisten siteiden, sosiaalisten linkkien, kielen ja kulttuuritietouden, turvallisuuden ja jatkuvuuden sekä oikeuksien ja velvollisuuksien osa-alueilla. Nämä ovat siis keskeisiä yhteiskuntaosallisuuden ulottuvuuksia, joiden kautta oman paikan löytäminen yhteiskunnassa mahdollistuu. Eri ulottuvuudet voitaisiin todennäköisesti melko vaivatta niputtaa osaksi ylempitasoisia kotoutumisen jaotteluita, kuten Penninxin ja Garcés-Mascreñasin (2016) kotoutumisen jaottelua oikeudellis-poliittiseen (legal-political), sosio-ekonomiseen (socio-economic) ja kulttuuris-uskonnolliseen (cultural-religious) kenttään, Bosswickin ja Heckmannin (2006) jaottelua rakenteelliseen (structural), kulttuuriseen (cultural), vuorovaikutukselliseen (interactive) ja identifioivaan (identificational) kotoutumiseen tai Harderin ym. (2018) näkemystä kotoutumisesta psykologisen (psychological), taloudellisen (economic), poliittisen (political), sosiaalisen (social), kielellisen (linguistic) ja navigoivan (navigational) alueiden summana. Tutkimukseni tarkoituksena on kuitenkin ollut edetä tästä pois päin – kohti yksityiskohtaisempaa näkemystä kotoutumisen sisällöstä, enkä sen vuoksi ole pyrkinyt tarkastelemaan kotoutumista näillä tasoilla.

Kotoutumisen prosessi jakautuukin tutkimuksessani erilaisiin *alatavoitteisiin*, jotka edesauttavat kotoutumista eri osa-alueilla. Näiden tavoitteiden saavuttaminen vie kohti yhteiskunnassa osallistumisen mahdollistavia *resursseja* (ks. Heikkinen & Lumme-Sandt, 2014). Tässä tullaan hyvin lähelle kotoutumislain (1386/2010) määritelmää kotoutumisesta kehityksenä, jonka tavoitteena on ”antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”. Näen lakiin kirjatun kotoutumisen tavoitteen kuitenkin hieman suppeana, kun tarkastelen sitä suhteessa tutkimukseni tuloksiin. Kotoutumisessa on kyse monenlaisten resurssien kuten erilaisten tietojen, taitojen, verkostojen, arjen tekemisen ja etenemismahdollisuuksien saamisesta. Kotoutumista on myös itsetuntemuksen lisääntyminen uudessa maassa, oman kulttuurin ylläpitäminen ja jakaminen sekä hyvinvointia tuottavien asioiden löytäminen. Lisäksi kotoutumiseen kuuluu turvallisten ja hyväksyvien olosuhteiden muodostuminen sekä muun kantaväestön kanssa tasavertaisen aseman saavuttaminen. Matalan kynnyksen toiminnan kotoittaminen rakentuu tutkimukseni perusteella tälle kotoutumisen alatavoitteiden saavuttamisen ja resurssien lisäämisen pohjalle, ja kotouttavaa toimintaa on kaikkiaan monenlaista – niin sosiaalista, tiedollista kuin toiminnallistakin (ks. Mikkonen, 2005), aina retkistä ja työpajoista palveluohjaukseen ja vertaisryhmätoimintaan, vierailuista suomen kielen opetukseen ja erilaisiin työpajoihin.

En näe kotoutumista sen tavoitteellisuudesta huolimatta välttämättä niinkään lopputuloksena, kuten Saukkonen (2017) esittää, koska nähdäkseni se kiinnittyisi tällöin aikaisemman kirjallisuuden perusteella liikaa yksilöön. Kun puhutaan kotoutumisen prosessin lopputuloksesta, kyse on kenties enemmän yhdenvertaisesta osallisuudesta erilaisista resursseista ja oman paikan löytämisestä, tai Penninxin ja Garcés-Mascareñasin (2016) sekä Heckmannin (2006) näkemysten mukaisesti hyväksytyksi yhteiskunnan osaksi tulemisesta. Tutkimuksessani olenkin nostanut esille kotoutumisen kaksisuuntaisuuden lähtökohdan, sillä tästä puolesta on muistutettu niin kotoutumislaisissa (1386/2010) kuin kirjallisuudessakin. Kaksisuuntaisuus on nähty muun muassa kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisten kohtaamisina ja molempien aktiivisena kotoutumisen toimijuutena (Tuomi-Mark & Salapuro, 2014), maahan muuttaneiden ja valtaväestön suhteiden syventymisenä (Pöyhönen ym. 2010, s. 18) sekä osapuolten molemminpuolisena joustamisena (Valtioneuvosto, 2008, s. 68). Tutkimukseni on sinänsä yhteneväinen näiden näkemysten kanssa, mutta sen tarkoituksena on ollut tarkastella vielä tarkemmin sitä, miten kaksisuuntaisuutta edistetään matalan kynnyksen toiminnassa.

Tutkimukseni perusteella matalan kynnyksen kotouttavassa toiminnassa kaksisuuntaisuus on läsnä seuraavien periaatteiden kautta: maahan muuttaneiden näkeminen osaavina, kykenevinä ja arvokkaina yhteiskunnalle, kieli- ja kulttuuritaustan sekä muiden tarpeiden huomioiminen, avointen monikulttuuristen kohtaamistilanteiden mahdollistaminen, kulttuurin ylläpitoon ja kulttuurivaihtoon kannustaminen, yhdenvertaisuuden ottaminen tavoitteeksi, kotouttavan toiminnan kohdistaminen laajemmin yhteiskunnan toimijoihin sekä monikulttuurisuuteen liittyvien kysymysten nostaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kaksisuuntaisuuden lähtökohta on siis kietoutunut toimintaan monin tavoin. On hieno huomata, että näin todella on. Kotoutumisen tavoitteiden ei pitäisikään kohdistua ainoastaan maahan muuttaneisiin, vaan niitä täytyy asettaa myös yhteiskunnalle eri toimijoihin. Jussi Kallion sanojen mukaan: ”Jotta muuttaja kotoutuu muuttoyhteisöön, hänen on voitava tuntea se kodikseen, jonka rakentamiseen hän saa kanta-asukkaiden kanssa tasavertaisena osallistua omin henkisin ja kulttuurisin varoinsa” (Moilanen, 2004). Tutkielmani alussa esittämäni Berryn (1997; 2005) akkulturaatiomallin valossa voidaan sanoa, että mikäli kaksisuuntaisuus ei toteudu yhteiskunnassa, vaarana on, ettei myöskään kotoutumisen prosessin etenemiselle synny riittäviä edellytyksiä. Esimerkiksi negatiivisen asenneilmapiirin vallitessa kotoutuminen saattaa kääntyä sulauttamiseksi tai eristämiseksi.

5.2 Pohdinta

Maisterintutkielman tekeminen on ollut prosessi, joka on vaatinut paljon aikaa, intensiivistä työskentelyä, suunnittelua ja jälleen uudelleensuunnittelua sekä jatkuvaa itsereflektointia. Näiden osasten ko-

konaisuus on välillä tuntunut hyvinkin haasteelliselta, mutta kiinnostukseni kotoutumiseen niin tutkijana kuin sosiaalityöntekijänäkin on kannustanut jokaisena hetkenä jatkamaan eteenpäin. Koen suunnitelleeni tutkimusprosessini melko huolellisesti, mutta olin valmistautunut siihen, että muutoksia olisi vielä luvassa, sillä tällaisilla prosesseilla on tapana elää prosessin edetessä sekä tietouden ja ymmärryksen kasvaessa. Ensimmäiset muutokset tulivatkin jo tutkaillessani tarkemmin kotoutumiseen liittyvää kirjallisuutta ja kirjoittaessani siitä taustoittavaa teoriaa. Alkuperäisessä tutkimussuunnitelmassani ajatuksenani oli tutkia kuvauksia yhtäältä kotoutumisesta, toisaalta kotouttavasta toiminnasta. Kiinnostukseni herätti kuitenkin sittemmin vahvasti kotoutumisen kaksisuuntaisuus erityiskysymyksenä, mikä jätti kotouttavan toiminnan tutkimisen tämänlaajuisessa tutkimuksessa taka-alalle. Tutkijan on kuitenkin oltava joustava ja mentävä sinne, missä näyttää olevan jotakin itselle kiinnostavaa ja tärkeää. Kotouttavaa toimintaa olen tarkastellut lyhyenä lisänä toisaalta myös sen vuoksi, että oikeastaan aineistosta saikin yllättäen hyvin suoraan poimittua tähän toimintamuotoja perkaamatta niitä kovinkaan paljon.

Mietin, onko tutkimukselleni ollut etua vai haittaa siitä, että teen itse kotouttavaa työtä kunnan sosiaalityöntekijänä. Olen tiedostanut jo tutkimusta suunnitellessani sen, että minulla on erityisesti kotoutumisen sisältöön liittyvää esikäsitystä, joka on eittämättä saattanut vaikuttaa tutkimukseni lopputulokseen. Koen kuitenkin, että olen pystynyt ehkäisemään tätä hyvin sellaisilla tutkimuksellisilla ratkaisuilla kuten aikaisemman kotoutumisen teorian käyttämisellä, matalan kynnyksen toiminnan tutkimisella kunnan sosiaalityön sijaan ja niin sanotun valmiin tekstin valitsemisella tutkimukseni aineistoksi. Tämän vuoksi uskon, että tutkimuksessani yhtäältä aikaisempi tutkimus ja toisaalta aineistoni ovat saaneet aidosti tilaa. Tätäkin enemmän koen, että olen saanut tutkimuksen tekemisen aikana itse paljon uutta tietoa ja ymmärrystä kotoutumisesta, jota voin hyödyntää omassa työssäni. Minulle tämä olikin alun perin yksi tutkimuksen teon tavoitteista.

Kaikkiaan tutkimukseni on ollut avaus yhtäältä konkreettisen käytännön kotoutumisen hahmottamiseen, toisaalta sen kaksisuuntaisuuden tutkimiseen. Olen päätenyt tutkimuksessani laajakategorisen kuvailun sijaan hyvin yksityiskohtaiseen kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden kuvaukseen. Akateemisesta näkökulmasta ajateltuna kyseessä ei ole ollut välttämättä vaikuttavin teoreettinen kotoutumisen jäsenys, mutta toisaalta tarkoituksenani onkin ollut edetä hyvin ruohonjuuritasolle kotoutumista tarkastelemaan. Seison siis tutkimukseni ja sen ajatuksen takana, sillä kotoutumiseen liittyen on tärkeää nostaa esille pieniäkin ja peräti itsestäänselviltä tuntuvia asioita yhteiskunnassa, jossa kotoutumisesta puhutaan julkisuudessa suurina tavoitteina ja mitataan esimerkiksi työllisyydellä. Tutkimukseni osoittaa, että kotoutuminen on monitahoinen ja aikaa vievä prosessi, jossa on kyse myös

pienemmistä tavoitteista ja asioista. Olen tutkielmassani nähdäkseni onnistunut nostamaan myös kotoutumisen kaksisuuntaisuutta esille keskeisenä kotoutumisen lähtökohtana aikaisemmasta poikkeavalla tavalla. Näin jälkikäteen ajattelen, että kenties tähän olisi voinut tarttua kuitenkin peräti omana tutkimusaiheenaan, jolloin siitä olisi saanut vielä syvällisempää tietoa kenties useammastakin eri näkökulmasta.

Ajattelen, että tämän tutkimukseni aineisto on ollut erittäin hedelmällistä tutkimukselleni tuodessaan esille hyvin monenlaista matalan kynnyksen toimintaa suhteellisen pitkällä aikavälillä. Olen kiitollinen saadessani tutkia ja nostaa esille tärkeää työtä tekevien toimijoiden kuvauksia työstään. Tämän ajatuksen mukaisesti olen koettanut olla myös kunnioittava aineistoani kohtaan. Tutkimustuloksiani arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että aineistonani on ollut vain tietyn rajatun ajan toimintailmoituksia. Tämän vuoksi tutkimukseni tuloksena saamani jäsenelmä on auttamatta vain osittainen kuva matalan kynnyksen toiminnan kotoutumisesta. Tämän seikan vaikutusta olen pyrkinyt ehkäisemään ottamalla aineistokseni yksittäisten toimintakuvausten lisäksi toimintailmoitusten osana olevat toimijoiden yleiskuvaukset toiminnastaan. Ajatuksena on ollut, että tällöin saisin myös enemmän yleistettävissä olevia tuloksia. Toinen tähän liittyvä rajoitus, joka lukijankin on hyvä tiedostaa, on se, että samalla kun olen yhdistänyt alkuperäisestä aineistomateriaalista samansisältöisiä toimintailmoituksia toisiinsa yhdeksi analysoitavaksi aineistokappaleeksi, on todennäköisesti jotakin sellaista kotouttavaa toimintaa jäänyt tutkimuksen ulkopuolelle, jonka erityisyys on suhteessa saman toimijan toisiin ilmoituksiin ollut ainoastaan otsikossa, ei kuvaussisällössä. Myös sellaisia toimintailmoituksia oli muutamia, joissa toimintaa ei kuvattu lainkaan. Nämä seikat vaikuttavat nimenomaisesti toiseen tutkimuskysymykseeni kotouttavasta toiminnasta vastaavien osioiden pätevyyteen siinä mielessä, että saamani tulokuva on vain osittainen.

Tutkimukseni on kuitenkin tehnyt kaikkiaan uskoakseni melko hyvin näkyväksi matalan kynnyksen toimijoiden roolia ja mahdollisuuksia kotoutumisen ja sen kaksisuuntaisuuden edistämässä, kuten yhtenä tavoitteenani oli. Kolmannen sektorin kotouttamisroolin kasvaessa tätä on yhä enemmän keskeistä hahmottaa. Kunnan ja matalan kynnyksen toimijoiden on ensiarvoisen tärkeää tuntea toistensa toiminta-alueet ja mahdollisuudet, jotta kotoutumisen tukemisesta saataisiin mahdollisimman toimiva kokonaisuus. Uskon, että tutkimukseni tuloksia voitaisiin hyödyntää kunnan kotouttavassa sosiaalityössä esimerkiksi tätä roolijakoa selvennettäessä. Tulokseni myös antavat osviittaa siitä, millaisiin matalan kynnyksen palveluihin ja toimintaan asiakkaita voidaan käytännön sosiaalityössä ohjata. Tutkimukseni on antanut sosiaalityölle nähdäkseni lisäksi tärkeää tietoa itse kotoutumisen sisällöllisestä merkityksestä, ja siten auttaa hahmottamaan entistä paremmin sitä, millaisiin asioihin kunnankin kotouttavassa sosiaalityössä olisi paneuduttava. Toivon, että tutkimukseni on voinut toisaalta nostaa

osaltaan esille myös sellaisia kaksisuuntaiseen kotoutumiseen liittyviä seikkoja, jotka antavat aineksia rakenteelliselle sosiaalityölle ja toimintatapojen kehittämiseksi yhteiskunnassa laajemminkin.

Tämä tutkimukseni täydentää paljolti aikaisempaa tutkimusta, eikä niinkään saa tukea muilta tutkimuksilta tai ole niihin aivan yhdistettävissä. Samalla tutkimukseni on vain yksi versio todellisuudesta ja se on syntynyt omassa sosiaalisessa todellisuudessaani kokemusmaailmani kautta. Ajattelen, että tutkimukseni antaa kuitenkin pohjaa ja aineksia sekä herättää kysymyksiä monenlaiselle jatkotutkimukselle. Koen, että entistä enemmän tutkimuksen tulisi keskittyä tämän tutkimuksen tavoin kotoutumiseen yksilöllisenä prosessina ja yhteiskunnan ja maahan muuttaneiden vuorovaikutuksellisenä kehityksenä. Kotoutumista on tutkittu poliittisena päämääränä maahan muuttaneita vastaanottavan yhteiskunnan näkökulmasta jo hyvinkin paljon.

Kotoutumisen tutkimusta voisi laajentaa esimerkiksi tarkastelemalla sitä, miten kotoutumisen kaksisuuntaisuus mahdollisesti ilmenee kuntien kotouttamis-/monikulttuurisuusohjelmissa tai poliittisessa keskustelussa, tai miten kaksisuuntaisuutta voitaisiin eri tahoilla edistää. Hedelmällistä voisi olla myös tutkia sitä, miten kunnallisessa kotouttavassa sosiaalityössä hahmotetaan kotoutumisen kokonaisuutta tavoitteineen. Mielestäni kotoutumisen pienimpiäkin askeleita tulee nostaa esille, jotta laajan yleisön ymmärrys kotoutumisen prosessista kasvaisi – ja kenties myös resurssit näiden pientenkin tavoitteiden saavuttamisen tukemiseen. Lisäksi hyödyllistä voisi olla hahmottaa kotouttavaa toimintaa huomattavasti laajemmin kuin tässä tutkimuksessa olen tehnyt. Nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa jossa maahanmuutto on lisääntyvä ilmiö, on kotoutumiseen ja sen kaksisuuntaisuuden ulottuvuuteen kiinnitettävä huomiota kaikkiaan yhä enemmän. Joka päivä alkaa jossakin uuden maahan muuttaneen oman paikkansa etsiminen, jonka rinnalla kulkee alati yhteiskunnan monikulttuuristumisen prosessi.

LÄHTEET

- Ager, A., & Strang, A. (2004). *Indicators of Integration: Final Report*. London: Home Office.
- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191.
- Alitolppa-Niitamo, A. (1993). *Kun kulttuurit kohtaavat*. Helsinki: Otava.
- Anis, M. (2008). *Sosiaalityö ja maahanmuuttajat - Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat*. Helsinki: Väestöliitto.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.
- Bosswick, W. & Heckmann, F. (2006). *Social integration of immigrants: Contribution of local and regional authorities*. Loughlinstown: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- Burr, V. (2003). *Social Constructionism*. New York: Routledge.
- Coussey, M. & Christensen, E. S. (1997). Indicators of integration. Teoksessa Council of Europe, *Measurement and indicators of integration* (ss. 15-22). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Eliassi, B. (2017). Conceptions of Immigrant Integration and Racism Among Social Workers in Sweden. *Journal of Progressive Human Services*, 28(1), 6-35.
- ELY-keskus. (2019a). *Järjestöistä voimaa kotoutumiseen -hanke*. Noudettu osoitteesta Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen verkkosivut: https://www.ely-keskus.fi/web/ely/jarjestoista-voimaa-kotoutumiseen;jsessionid=C2BCF121B9F24DBD5857A73C96B74E7F?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_resetCur=true&p_r_p_564233524_categoryId=14405
- ELY-keskus. (2019b). *Kotona Suomessa ESR-hanke*. Noudettu osoitteesta Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen verkkosivut: http://www.ely-keskus.fi/web/ely/kotona-suomessa;jsessionid=BF81997284B3E72553B777AF8D4172E5?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_resetCur=true&p_r_p_564233524_categoryId=14405#.WUFAIdwIHU
- Erbismann, A.-S. (2017). Maahanmuuttajien kotoutuminen ja kolmannen sektorin vaikutus toimijoiden vaikutus kotoutumiseen. *Pro gradu -tutkielma*. Kuopio: Itä-Suomen yliopiston Yhteiskuntatieteiden laitos.
- Euroopan Unioni. (2015). *Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In*. Pariisi: OECD.
- Grzymala-Kazłowska, A. & Phillimore, J. (2018). Introduction: rethinking integration. New perspectives on adaptation and settlement in the era of super-diversity. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(2), 179-196.

- Hacking, I. (2009). *Mitä sosiaalinen konstruktioismi on?* Tampere: Vastapaino.
- Hall, S. (2003). Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa M. Lehtonen & O. Löytty, *Erilaisuus* (ss. 85-128). Tampere: Vastapaino.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 185/2010). Noudettu osoitteesta Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta:
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100185>
- Harder, N., Figueroa, L., Gillum, R. M., Hangartner, D., Laitin, D. D. & Hainmuellera, J. (2018). Multidimensional Measure of Immigrant Integration. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 115(45), 11483–11488.
- Haugen, I. & Kunst, J. R. (2017). A two-way process? A qualitative and quantitative investigation of majority members' acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, 67-82.
- Heckmann, F. (2006). *Integration and Integration Policies - Imiscoe Network Feasibility Study*. Bamberg: European Forum for Migration Studies.
- Heikkinen, S. (2015). *Arki uudessa kotimaassa - Entisestä Neuvostoliitosta Suomeen iäkkäinä muuttaneiden arki, sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heikkinen, S. & Lumme-Sandt, K. (2014). Ikääntyvä maahanmuuttaja kuntien kotouttamisohjelmissa ja vanhuspoliittisissa ohjelmissa. *Gerontologia*, 28(3), 168-183.
- Hellgren, Z. (2015). *Immigrant Integration as a Two-Way Process - Translating Theory into Practice*. Barcelona: GRITim.
- Herskovits, M. J., Linton, R. & Redfield, R. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38(1), 149-152.
- Hofstede, G. (2011). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context*. Noudettu osoitteesta Online Readings in Psychology and Culture:
<https://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8/>
- Holmila, M. (2005). Pienyhteisön tutkimisen eettiset ongelmat. Teoksessa Stakes, *Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset* (ss. 21-27). Helsinki: Stakes.
- Jaakkola, J. (2017). Kotoutumisesta kotoutujan omalla äänellä - Haastattelututkimus taistelevan tutkimuksen viitekehyksellä. *Pro gradu -tutkielma*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Karttunen, A. (2018). *Kotoutumisen palveluita rakentamassa – Projektit maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen välineinä*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Korteweg, A. C. (2017). The failures of 'immigrant integration': The gendered racialized production of non-belonging. *Migration Studies*, 5(3), 428–444.
- Kotoutumislaki 1386/2010. Noudettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Kurtti, A. (2010). *Erilaiset politiikat ja toimintaperiaatteet maahanmuuttajien kotouttamisohjelmissa*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

- Kylmä, J., Pietilä, A.-M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (2002). Terveyden edistämisen lähtökohtia. Teoksessa A.-M. Pietilä, T. Hakulinen, E. Hirvonen, P. Koponen, E.-M. Salminen & K. Sirola, *Terveyden edistäminen - Uudistuvat työmenetelmät* (ss. 62-76). Helsinki: WSOY.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Noudettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1999/19990493>
- Lautiola, H. (2013). *Kumppanuutta kotouttamisen kentillä - Esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa*. Helsinki: Suomen kulttuurirahasto.
- Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Matalan kynnyksen palvelut. *Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra)*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lippu, A. (2017). Kotouttaminen eduskuntakeskustelussa - Mitä on osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa? *Pro gradu -tutkielma*. Helsinki: Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden laitos.
- Maahanmuuttovirasto. (2019). Tilastot. Helsinki. Noudettu osoitteesta <https://tilastot.migri.fi>
- Mertaniemi, R. (17.1.2018). Hyvä alku Pohjanmaalla -diaesitys. Helsinki: Pohjanmaan liitto.
- Mikkonen, A. (2005). Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo; I. Söderling; & S. Fågel, *Olemme muuttaneet - Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin* (ss. 53-71). Helsinki: Väestöliitto.
- Moilanen, R. (2004). Miten uudissanat kotoutua ja kotouttaa ovat kotiutuneet kieleemme? *Kielikello*.
- Myllyviita, P. (2018). Kansalaisjärjestöjen rooli kotoutumistyössä - Setlementti Tampereen työntekijöiden näkemyksiä järjestöjen roolista kotoutumista tulevassa toiminnassa. *Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö*. Visamäki: Hämeen ammattikorkeakoulun Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Nenola, A. (2018). ”Olen tottunut ja kotoutunut aika hyvin”: Pakolaisten kokemuksia kotoutumisesta. *Pro gradu -tutkielma*. Turku: Turun yliopiston Sosiaalitieteiden laitos.
- Penninx, R. & Garcés-Mascareñas, B. (2016). The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept. Teoksessa R. Penninx & B. Garcés-Mascareñas, *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors* (ss. 11-29). Dordrecht: Springer.
- Pentikäinen, M. (2005). *Loputon matka - Vietnamlaisien ja somalialaisten kertomuksia pakolaisuudesta*. Helsinki: Työministeriö.
- Phillimore, J. (2012). Implementing Integration in the UK: Lessons for Integration Theory, Policy and Practice. *Policy and Politics*, 40(4), 525-545.
- Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E.-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. (2010). *Osallisena Suomessa - kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi*. Jyväskylä: Suomen kulttuurirahasto.
- Puma, J. E., Lichtenstein, G. & Stein, P. (2017). The RISE Survey: Developing and Implementing a Valid and Reliable Quantitative Measure of Refugee Integration in the United States. *Journal of Refugee Studies*, 31(4), 605-625.

- Rahikainen, M.-A. & Toivainen, E. (2015). Siltoja kotoutumiseen: Lahden alueen kolmannen sektorin toiminta maahanmuuttajien tukena. *Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Rasilainen, L. (2016). *Kotoutuminen kuntoon! Ehdotuksia kotoutumista tukevan koulutuksen parantamiseksi*. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry.
- Räty, M. (2002). *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Helsinki: Tammi.
- Ronkainen, S., Suikkanen, A. & Kunnari, M. (2014). Tieteellinen tieto ja tutkimuksen yhteiskunnallinen tehtävä. Teoksessa R. Muhonen & H.-M. Puuska, *Tutkimuksen kansallinen tehtävä* (ss. 87-118). Tampere: Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV*. Tampere: Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Saukkonen, P. (2013). *Erilaisuuksien Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saukkonen, P. (2017). *Kotoutumisen seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla*. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Schinkel, W. (2018). Against ‘immigrant integration’: for an end to neocolonial knowledge production. *Comparative Migration Studies*, 31(6), 1-17.
- Schubert, C. (2013). Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä, *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä* (ss. 63-77). Helsinki: Väestöliitto.
- Siekinen, M. (2009). Maahanmuuttajien kotoutumisen kuva viranomaisperspektiivistä - Diskurssianalyttinen tutkimus maahanmuuttajille suunnatuista julkisista dokumenteista. *Pro gradu -tutkielma*. Tampere: Tampereen yliopiston Sosiaalityön tutkimuksen laitos.
- Siirto, U. & Hammar, S. (2016). Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. Teoksessa R. Gothóni & U. Siirto, *Pakolaisuudesta kotiin* (ss. 189-212). Helsinki: Gaudeamus.
- Tilastokeskus. (30. 10 2018). Nettomaahanmuutto edellisvuotta pienempää vuonna 2017. Helsinki. Noudettu osoitteesta https://www.stat.fi/til/muutl/2017/muutl_2017_2018-10-30_tie_001_fi.html
- Timonen, J., Poti, H. & Pappinen, P. (2016). *Uusi me - koko kaupunki kotoutumassa: kotoutumisen toimitakyky- ja vuorovaikutushaaste*. Tampere: ADRA Finland säätiö.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi-Mark, H. & Salapuro, H.-M. (2014). *Maahan muuttaneiden miesten kotoutuminen - käytäntöjä, haasteita ja verkostotyöskentelyä monikulttuurisen miestyön kentällä*. Helsinki: Väestöliitto.
- Turtiainen, R. & Östman, S. (2013). Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa S.-M. Laaksonen; J. Matikainen; & M. Tikka, *Otteita verkosta - verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (ss. 49-67). Tampere: Vastapaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa - Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Uudenmaan ELY-keskus. (2019a). *Kenelle kotoutumisentukena.fi on tarkoitettu?* Noudettu osoitteesta Kotoutumisen tukena: <https://kotoutumisentukena.fi/-/kenelle-kotoutumisentukena-fi-on-tarkoitettu-?redirect=%2Fohjeet>
- Uudenmaan ELY-keskus. (2019b). *Mitä toimintaa kotoutumisentukena.fi-palvelussa voi ilmoittaa? / Mitä tarkoitetaan kotoutumista tukevalla toiminnalla?* Noudettu osoitteesta Kotoutumisen tukena: <https://kotoutumisentukena.fi/-/mita-tarkoitetaan-kotoutumista-tukevalla-toiminnalla-mita-toimintaa-kotoutumisentukena-fi-palvelussa-voi-ilmoittaa-?redirect=%2Fohjeet>
- Uudenmaan liitto. (2015). *Kaksisuuntainen kotoutuminen - tavoiteohjelma*. Helsinki.
- Väänänen, A., Toivanen, M., Aalto, A.-M., Bergblom, B., Härkäpää, K., Jaakkola, M., . . . Wahlbeck, K. (2009). *Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla*. Helsinki: Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Valtioneuvosto. (2008). *Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta*. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011. Noudettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110570>
- Valtonen, K. (1999). *Pakolaisten integroituminen Suomeen 1990-luvulla*. Helsinki: Työministeriö.
- Varjonen, S. (2013). *Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Werth, M., Stevens, W. & Delfs, S. (1997). Introduction. Teoksessa Council of Europe, *Measurement and indicators of integration* (ss. 5-14). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Wieviorka, M. (2013). A critique of integration. *Identities: global studies in culture and power*, 21(6), 633-641.

LIITTEET

Liite 1. Aineisto

Numero	Toiminnan nimi	Järjestäjä	Kohderyhmä	Sijainti	Lisäyspäivä
001	Työuramentorointia työttömille, jotka puhuvat suomea hyvin (A2.2. alkaen)	Väestöliitto	Työttömät tai työelämän ulkopuolella olevat, jotka osaavat keskustella suomen kielellä hyvin	Helsinki	29.11.2018
002	Neuvontaa omaistaan hoitaville	Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry	Omaistaan hoitavat	Helsinki	19.12.2018
003	Monikielistä palveluneuvontaa kolmansien maiden kansalaisille	Jalkautuvan neuvonnan hanke (JANE)	Kolmansien maiden kansalaiset	Helsinki	10.1.2019
004	Poikien Talon Intercultural Evening -toiminta pojille ja nuorille miehille	Loisto Setlementti	Maahan muuttaneet ja syntysuomalaiset 13–29-vuotiaat pojat ja nuoret miehet	Helsinki	10.1.2019
005	Vertaisryhmä omaan kotiin muuttaneille	Sininauhassäätiö	Vastaanottokeskuksesta omaan kotiin muuttaneet oleskeluluvan saaneet henkilöt	Espoo	11.1.2019
006	Mandariinikiinankielinen vertaisryhmä yli 50-vuotiaille Kurdinkielinen vertaisryhmä yli 50-vuotiaille Arabiankielinen vertaisryhmä yli 50-vuotiaille Somalinkielinen vertaisryhmä yli 50-vuotiaille naisille	Käpyrinne ry, JADE-toimintakeskus	Kiinaa puhuvat yli 50-vuotiaat Kurdiä puhuvat yli 50-vuotiaat Arabiaa puhuvat yli 50-vuotiaat Somalia puhuvat yli 50-vuotiaat naiset	Helsinki	11.1.2019
007	Matalan kynnyksen koppelipalloa naisille	Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry	Naiset	Helsinki	14.1.2019

008	Vapaaehtoiseksi ystäväksi ikääntyvälle	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	14.1.2019
009	Yksilöllistä ohjausta mm. työnhaussa ja suomalaisessa yhteiskuntajärjestelmässä	Föreningen Luckan rf	Kaikki maahanmuuttajat	Helsinki	14.1.2019
010	Kuntonyrkkeily Futsal Jalkapallo Koripallo Tanssia naisille Palloilu Kuntosali Naisten jumppa Mamanet koppipalloa naisille Koripalloa naisille Jalkapalloa naisille Naisten seniorijumppa Ultimate Juoksukoulu	Helsingin kaupunki, Liikuntapalvelut	Maahanmuuttajataus- taisille Maahanmuuttajataus- taisille naisille	Helsinki	15.1.2019 20.4.2019
011	Suomen kielen ryhmä aikuisille	Al-Birr Lähimmäisapury	Kaikki maahanmuuttajat	Helsinki	16.1.2019
012	Arjen suomea kaiken tasoille puhujille	Sovinnon Toimintakeskus	Kaikki maahanmuuttajat	Helsinki	16.1.2019
013	Kansainvälinen miesten olohuone Keravalla	Setlementti Louhela ry	Maahan muuttaneet miehet	Kerava	16.1.2019
014	Suomen kielen opetusta ikääntyville	Käpyrinne ry, JADE-toimintakeskus	Maahan muuttaneet yli 50-vuotiaat	Helsinki	16.1.2019

015	Suomen kieltä naisille (Alkeet) Suomen kieltä naisille (Jatko)	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet työkäiset naiset	Helsinki	18.1.2019
016	Yhteiskuntatietoja naisille Joogaa naisille Työnhakutaitoja ja digitaitoja naisille Englannin kielen alkeita naisille Digitaitoja ja suomen kieltä naisille Suomen kieltä naisille (Keskustelu) Suomen kieltä naisille illalla (Alkeet) Yksilöohjausta ja neuvontaa naisille Retkiryhmä naisille Farsinkielinen vertaisryhmä naisille	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet työkäiset naiset	Helsinki	18.1.2019 24.5.2019 12.6.2019
017	Yksilöohjausta ja neuvontaa	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet työkäiset naiset	Helsinki	21.1.2019
018	Palveluohjaus	Al-Birr Lähimmäis-apu ry	Kaikki maahanmuuttajat	Helsinki	22.1.2019
019	Ystävöimintää ja suomen kielen puhumista naisille	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri	Maahan muuttaneet naiset	Uusimaa	23.1.2019 24.6.2019
020	Peli-ilta yli 50-vuotiaille	Käpyrinne ry, JADE-toimintakeskus	Yli 50-vuotiaat maahan muuttaneet	Helsinki	25.1.2019
021	Monikulttuurinen kohtaamiskahvila	Suomen Punainen Risti Pohjois-Helsingin osasto	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	27.1.2019

022	MultiKulti -ryhmä	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	29.1.2019
023	Arabian- ja kurdi-kielinen ryhmä omaishoitajille	Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry	Omaistaan hoitavat	Helsinki	29.1.2019 4.6.2019
024	Somalinkielisten erityislasten äitien ryhmä	Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry	Somalinkieliset erityislasten äidit	Helsinki	29.1.2019 31.5.2019
025	Luetaan yhdessä -ryhmä	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	30.1.2019
026	Kädentaitoryhmä kiinankielisille ja suomenkielisille asiakkaille	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	30.1.2019
027	Kotoutumista tukeva työskentelyjakso kuntaan muuttaneille pakolaisperheille	Yhteiset lapsemme ry	Kuntaan muuttaneet pakolaisperheet	Vantaa	30.1.2019 27.5.2019
028	Vantaan Tyttöjen Tila -toiminta 10-28-vuotiaille tytöille ja nuorille naisille	Nicehearts ry	10-28 –vuotiaat tytöt ja nuoret naiset sekä sukupuolensa moninaisesti kokevat nuoret	Vantaa	30.1.2019
029	Hyvän Olon Tupa maahanmuuttajatyttöille (16-28-vuotiaat)	Nicehearts ry	Maahanmuuttajatyöt (16-28-vuotiaat)	Vantaa	30.1.2019
030	Nuorten odottavien äitien ryhmä	Nicehearts ry	Nuoret lasta odottavat naiset	Vantaa	30.1.2019
031	Tukea ja tietoa somaliksi kotivanhemmille Tukea ja tietoa arabiksi kotivanhemmille	Helsingin kaupunki, Stadin osamiskeskus	Somalinkieliset kotivanhemmat Arabiankieliset kotivanhemmat	Helsinki	30.1.2019 28.3.2019
032	Ohjaus- ja neuvontapalvelut maahanmuuttajille	Metropolia Ammattikorkeakoulu, SIMHE-Metropolia	Korkeasti koulutetut ja korkeakoulukelpoiset maahanmuuttajat	Helsinki	31.1.2019
033	Sovinnon Kielikahvila	Sovinnon Toimintakeskus	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	4.2.2019

034	Suomen kielen kerhoja	Setlementti Louhela ry	Kaikki maahan muuttaneet	Järvenpää	4.2.2019
035	Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille	SANL ry/Luetaan yhdessä -verkosto ja Auroras-hanke	Maahanmuuttajanaiset	Porvoo	4.2.2019
036	Taideterapeuttinen, suomea oppiva pienryhmä kotoutumisajan ohittaneille naisille	Satakieliset / Monikieliset erilaiset oppijat ry	Kotoutumisajan ohittaneet naiset	Helsinki	6.2.2019
037	Mentorointia naisille	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet naiset	Helsinki	6.2.2019 24.5.2019
038	Venäjänkieliset järjestöt Järjestöneuvonta	FARO/Suomen venäjänkielisten yhdistysten liitto ry	Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointitoimintaa harjoittavat venäjänkieliset järjestöt	Verkossa	7.2.2019 5.7.2019
039	Helppoa yhteisöliikuntaa selkosuomeksi kaikille	Helsingin Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (HNMKY)	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	7.2.2019
040	Vertaisryhmä arabiankielisille naisille työelämästä Suomessa	Irakin Naisien Yhdistys ry	Arabiankieliset naiset	Helsinki	12.2.2019
041	Suomen kielen opetusryhmä naisille	Irakin Naisien Yhdistys ry	Maahan muuttaneet naiset, erityisesti pienten lasten äidit	Helsinki	12.2.2019
042	Avoin suomen kielen opetus	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri	Kaikki maahan muuttaneet	Kerava	12.2.2019
043	Luku- ja kirjoitustaitoa ja arkisuomea -kurssi ikääntyneille maahanmuuttajille Arkisuomea-kurssi ikääntyneille maahanmuuttajille	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	lääkkäät maahanmuuttajat	Helsinki	13.2.2019
044	lääkkäiden inkerinsuomalaisen ja venäjää puhuvien ryhmä	Helsingin kaupunki,	Helsinkiläiset eläkeläiset tai työttömät	Helsinki	13.2.2019

		palvelukeskus, palvelutalo			
045	Monikulttuurinen naisten jumppa	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Helsingiläiset eläkeläiset tai työttömät naiset	Helsinki	13.2.2019
046	Monikulttuurinen naisten ryhmä Ikääntyneille Keskusteluryhmä ikääntyneille somalinkielisille naisille	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Helsingiläiset eläkeläiset tai työttömät naiset Helsingiläiset eläkeläiset tai työttömät somalinkieliset naiset	Helsinki	13.2.2019 4.7.2019
047	Kotocafee, avoin ryhmä Hakunilan ja Korson, Myyrmäen neuvolassa perheille	Nicehearts ry	Maahanmuuttajaperheet	Vantaa	20.2.2019
048	WahvaNainen palveluohjaus naisille	Nicehearts ry	Maahanmuuttajataustaiset naiset	Vantaa, Espoo	21.2.2019
049	Me ihanat monikulttuuriset naiset, avoin ryhmä naisille	Nicehearts ry	Maahanmuuttajataustaiset naiset	Espoo	21.2.2019
050	Teetä ja sympatiaa, avoin ryhmä tarkoitettu maahanmuuttajataustaisille naisille	Nicehearts ry	Maahanmuuttajataustaiset naiset	Vantaa	21.2.2019
051	Nuorten naisten ryhmäilta	R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry	18-29 vuotiaat naiset	Vantaa	19.10.2018
052	Monikielinen kohtaamiskahvila Yhdessä - Together	Turvapaikanhakijoiden tuki ry	Turvapaikanhakijoina Suomeen tulleet	Helsinki	19.10.2018
053	Venäjänkielinen perheklubi	Inkerikeskus ry	Venäjänkieliset perheet	Helsinki	19.10.2018
054	Tukiperheitä ja tukihenkilöitä turvapaikanhakijataustaisille nuorille	Yhteiset lapsemme ry	Ilman huoltajaa maahan tulleet 12-21-vuotiaat turvapaikanhakijataustaiset nuoret	Helsinki, Espoo, Vantaa, Järvenpää, Pukila, Nurmijärvi, Kerava, Tuusula	19.10.2018

055	Suomen kielen keskusteluryhmä kotona oleville henkilöille	Vantaan kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut	Kaikki maahanmuuttajat	Vantaa	13.3.2019
056	Let's Ride Maahanmuuttajat pyörille Koutsikoulutus	Setlementti Louhela ry	Kaikki	Kerava	13.3.2019
057	Sosiaalisia suhteita ja kotiutumista tukeva suomen- ja englanninkielinen ryhmä	SPR Kehä-Espoon osasto	Kaikki espoolaiset	Espoo	17.3.2019
058	Luento: Kulttuurisen-sitiivinen työote ja muistihäiriöinen asiakas	Setlementti Louhela ry	Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset sekä alan opiskelijat	Järvenpää	18.3.2019
059	Luontoretki Nuuksi- oon Kotouttava luontoretki Seurasareen	Kuntoutus-säätiö	Kaikki maahan muuttaneet	Espoo, Helsinki	19.3.2019
060	Suomen kielen opetusryhmä	SANL ry/Luetaan yhdessä -verkosto ja Auroras-hanke	Maahan muuttaneet naiset	Helsinki	27.3.2019 1.4.2019
061	Suomi, viro, infotilaisuus	Vantaan kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut	Virosta Suomeen muuttaneet	Vantaa	27.3.2019
062	Suomen kielen opetusryhmä Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille, Kallio, Helsinki Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Kalasatama, Helsinki Suomen kielen opetusryhmä maahanmuuttaneille naisille, Itäkeskus, Helsinki Suomen kielen opetusryhmä maahan	SANL ry/Luetaan yhdessä -verkosto ja Auroras-hanke	Kaikki maahan muuttaneet Maahan muuttaneet naiset	Espoo, Helsinki, Vihti, Siipoo, Hyvinkää, Porvoo	28.3.2019 23.4.2019 20.5.2019 27.6.2019

<p>muuttaneille, Itä-Pasila, Helsinki</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Vihti</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille, Sipoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille, Hyvinkää</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Hyvinkää</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Porvoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Tapiola, Espoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä, Matinkylä-Olari, Espoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä, Leppävaara, Espoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä maahan muuttaneille naisille, Espoonlahti, Espoo</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä, Vuosaari, Helsinki</p> <p>Suomen kielen opetusryhmä, Pitäjämäki, Helsinki</p>				
--	--	--	--	--

	Suomen kielen opetusryhmä, Espoonlahti, Espoo Suomen kielen opetusryhmä, Espoon keskus, Espoo				
063	Digipaja arabiankielisille kotivanhemmille Digipaja somalinkielisille kotivanhemmille	Helsingin kaupunki, Stadin osaamiskeskus	Arabiankieliset kotivanhemmat Somalinkieliset kotivanhemmat	Helsinki	28.3.2019
064	Työelämävalmennusryhmä maahan muuttaneille työnhakijoille	Suomen Pakolaisapu ry	Maahan muuttaneet työnhakijat	Helsinki	1.4.2019
065	Monikielinen kulttuuriohjaajien ohjaus- ja neuvontapiste ilman ajanvarausta	Espoon kaupunki, sivistystoimi	Kurdi- ja persiankieliset maahan muuttaneet	Espoo	6.6.2019
066	Liikunnallinen mentorointiohjelma maahan muuttaneille naisille	Monaliiku - Monikansallisten naisten hyvinvointi ja liikunta ry	Maahan muuttaneet naiset	Helsinki, Vantaa, Espoo	3.6.2019
067	Läs- och skrivkurs på svenska - SFI- reading and writing skills	Helsingfors arbets	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	31.5.2019
068	Swedish for Parents	Helsingfors arbets	Maahanmuuttajavanhemmat	Helsinki	31.5.2019
069	Integrationskurs på svenska, tre olika nivåer	Helsingfors arbets	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	31.5.2019
070	Y-Care TAT: kesäkuun harrastusmahdollisuudet Helsingissä	Helsingin Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (HNMKY)	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	28.5.2019
071	Valokuvaus- ja digitaalisten taitojen opettelu naisille	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet työkäiset naiset	Helsinki	24.5.2019
072	Luetaan yhdessä kirjoja	Monika-Naiset liitto ry	Maahan muuttaneet naiset	Helsinki	24.5.2019
073	Kohtaamis- ja tutustumispaikka	Suomen Pakolaisapu ry	Suomalaiset ja maahanmuuttajat	Helsinki	22.5.2019

	maahanmuuttajille ja suomalaisille				
074	Rysk mat- och kulturkväll i Borgå 14.5	Folkhälsans förbund rf	Maahanmuuttajaperheet	Porvoo	9.5.2019
075	Vertaisryhmätoimintaa maahanmuuttaja-äideille ja 12-15-vuotiaille tyttärille	Plan International Finland	Maahanmuuttajaäidit ja 12-15-vuotiaat tyttäret	Helsinki, Vantaa, Espoo	6.5.2019
076	Vappupiknik Kaivopuistossa	Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry	Maahanmuuttajataustaiset 16-30-vuotiaat nuoret aikuiset	Helsinki	25.4.2019
077	Yksilöllinen palveluohjaus naisille Vantaalla ja Espoossa	Nicehearts ry	Maahan muuttaneet naiset	Vantaa, Espoo	16.4.2019
078	Kielikahvila	Helsingin kaupungin kirjasto	Kaikki maahan muuttaneet	Helsinki	12.4.2019
079	Hitaasti etenevä alkeissuomen kurssi senioreille	Helsingin kaupunki	Maahan muuttaneet seniorit	Helsinki	4.7.2019
080	Keskusteluryhmä ikääntyneille inkerinsuomalaisille ja venäjää puhuville Keskusteluryhmä ikääntyneille maahanmuuttajanaisille	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Ikääntyneet ja työttömät maahan muuttaneet	Helsinki	4.7.2019
081	Kesäryhmä tiistaisin 16-30 v. maahanmuuttajataustaisille nuorille	Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry	16-30-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset nuoret	Helsinki	25.6.2019
082	Liikuntaryhmä ikääntyneille maahanmuuttajanaisille	Helsingin kaupunki, palvelukeskus, palvelutalo	Ikääntyneet maahanmuuttajanaiset	Helsinki	4.7.2019
083	Luku- ja kirjoitustaidon alkeiskurssi	Helsingin kaupunki	Maahan muuttaneet seniorit	Helsinki	4.7.2019
084	Luku- ja kirjoitustaidon sekä arkisuomen alkeiskurssi senioreille	Helsingin kaupunki	Maahan muuttaneet seniorit	Helsinki	4.7.2019
085	Suomen kielen ja tekstien neuvonta	Helsingin työväenopisto	Kaikki	Helsinki	25.6.2019

086	Arkisuomea senioreille	Helsingin kaupunki	Maahan muuttaneet seniorit	Helsinki	25.6.2019
087	Toimintakeskus 18-29 -vuotiaille nuorille aikuisille	R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry	18-29-vuotiaat nuoret aikuiset	Vantaa	13.6.2019
088	Henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa 18-29 -vuotiaille	R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry	18-29-vuotiaat nuoret aikuiset	Vantaa	13.6.2019
089	Puhumme suomea! -ryhmä Suomen kielen opetusta naisille Suomen kielen alkeet -ryhmä	Asukastalo Kylämaja	Kaikki Maahan muuttaneet naiset	Espoo	13.6.2019
090	Nuorten naisten ryhmä	R3 Maahanmuuttajanuorten tuki ry	18-29-vuotiaat nuoret naiset	Vantaa	13.6.2019
091	Avoin matkailukynnyksen kohtaamispaikkatoiminta	Asukastalo Kylämaja	Kaikki maahan muuttaneet	Espoo	13.6.2019